

*Осы редакция 25.04.2015 жылы енгізілген өзгерістерге дейін қолданылды*

3) құзыреттілік – мектеп жасына дейінгі баланың тәрбие, даму, білімділік деңгейі, қалыптасқан жеке басының қасиеттері, білім нәтижесінің типі;

4) негізгі құзыреттіліктер – күнделікті, кәсіби немесе әлеуметтік өмірлік жағдайларда қолданылатын, өмірдегі әралуан проблемаларды шешуге мүмкіндік беретін білім, шеберлік, дағды, қабілет жиынтығы;

5) құзыреттілік тәсіл – стандарт талаптарына сәйкес оқу-тәрбиелеу процесін өз бетімен ұйымдастыру, педагогикалық әдіс-тәсілдерді таңдау;

6) білім беру ортасы – мектеп жасына дейінгі балалардың тиімді тұлғалық, эмоционалдық, әлеуметтік және зияткерлік дамуы үшін пайдаланылатын перспективалық міндеттер мен құралдар жиынтығы қисынында құрылған мектепке дейінгі ұйымның ішкі өмірінің тұтас сипаттамасы;

7) білім беру саласы – мектепке дейінгі балалардың физикалық, зияткерлік, адамгершілік, эстетикалық, коммуникативтік және әлеуметтік дамуын қамтамасыз ететін білімді, практикалық дағды мен шеберлік жиынтығын қамтитын білім беру стандартының бір бөлігі;

8) білім беру траекториясы – педагогтің ата-аналармен және басқа мамандармен бірге белгілі мақсатқа қол жеткізу үшін межелеген бала дамуының үздіксіз процесі;

9) ұйымдастырылған оқу қызметі – педагог ұйымдастырған және тәжірибеде қолдануға қажетті білім, шеберлік, дағдыларды меңгеруге бағытталған қызметтің бір түрі;

10) үлгілік оқу жоспары – оқу мекемелерінің (мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының) белгілі бір типтері үшін стандарттың бір бөлігі ретінде бекітілген негізгі мемлекеттік нормативтік құжат.

## 2. Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі ұйымдары білім беру қызметін:

1) осы мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына;

2) үлгілік оқу жоспарларына;

3) мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласында Қазақстан Республикасының уәкілетті органы белгілеген тәртіппен әзірленген басқа да нормативтік құжаттарға сәйкес жүзеге асырады.

## 3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты:

1) мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мазмұнын, мектепке дейінгі ұйымдардағы пәндік-дамытушы ортаның мазмұнын анықтайды;

2) тәрбиеленушілер мен білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне, тәрбиеленушілер мен білім алушылардың дайындық деңгейіне, мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту ұйымының педагогтеріне, оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруға қойылатын талаптарды анықтайды.

## 4. Стандарт талаптары:

1) мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын әзірлеу кезінде міндетті, олар мыналарға бөлінеді:

негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыруды қамтамасыз ететін негізгі (базалық, вариативті);

баланың қызығушылығы мен бейімділігін іске асыруға бағытталған қосымша;

2) ведомстволық бағыныстылығына, меншік нысанына, типіне және түріне қарамастан мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту ұйымдарында оқу-тәрбие процесін жүзеге асыру кезінде міндетті;

3) мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту ұйымдары үшін дидактикалық оқу құралдары мен әдістемелік нұсқауларды әзірлеу кезінде міндетті;

4) мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту ұйымдарының және педагогтердің қызметін мемлекеттік аттестаттау кезінде міндетті.

## 2. Білім беру мазмұнына қойылатын талаптар

5. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың жалпы білім беретін оқу бағдарламалары балалардың өмір бойына әлеуметтік табыстылық пен бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге қажетті физикалық, тұлғалық, зияткерлік қасиеттерін дамытуға, негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталған.

6. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту:

1) баланың өмірін қорғауды және денсаулығын нығайтуды, толыққанды физикалық дамуын, Қазақстан Республикасы халықтарының ұлттық салт-дәстүрлері негізінде салауатты өмір салтының құндылықтарын қалыптастыруды;

2) мектеп жасына дейінгі баланың жеке дамуының толыққанды кеңістігін құруды және кешенді сүйемелдеуді қамтамасыз етуді;

3) тілді және ана тілін, қатынас мәдениетін дамытуды, сауаттылық негіздерін меңгеруге дайындауды;

4) мектеп жасына дейінгі балалардың адамгершілік, құндылық бағдарын адамның оң мінез-құлқы, мінез-құлық нормалары мен ережелері, қазақстандық қоғамда қалыптасқан халықтық салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар үлгісінде қалыптастыруды;

5) өз Отанына, туған өлкесіне сүйіспеншілікке, мемлекеттік рәміздерге құрметпен қарауға, қоршаған орта, отбасы, түрлі ұлт өкілдеріне деген ізгі қарым-қатынасқа тәрбиелеуді;

6) балада қоршаған ортаның тұтас бейнесі, өзі және әлеуметтік ортасы туралы алғашқы түсініктерді қалыптастыруды;

7) баланың танымын дамытуды, интеллектуалдық іс-әрекет тәсілдерін қалыптастыруды, білуге құштарлықты дамытуды;

8) баланың бейнелеу, көркем тілдік, музыкалық іс-әрекетінде эстетикалық сезімдерін, шығармашылық қабілетін дамытуды қамтамасыз етеді.

7. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мазмұны мынадай бес білім беру саласын қамтиды: «Денсаулық», «Қатынас», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеуметтік орта».

8. Білім беру салаларының мазмұны ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті, балалардың өзіндік іс-әрекеті және ересек адам мен баланың бірлескен іс-әрекеті арқылы іске асырылады.

9. «Денсаулық» білім беру саласы

Мақсаты: өз денсаулығына саналы қарауды, денсаулықтың адамға табиғаттың берген басты құндылығы екенін түсінуді тәрбиелеу, қимыл-қозғалыс белсенділігін дамыту және физикалық сапаларын қалыптастыру.

«Денсаулық» білім беру саласындағы ұйымдастырылған оқу қызметі:

1) дене шынықтыру;

2) қауіпсіз мінез-құлық негіздері, валеология.

10. «Коммуникация» білім беру саласы

Мақсаты: ана тілінің базалық құндылықтарын меңгерген, мемлекеттік және басқа тілдерде мәдени-әлеуметтік өзара қатынасқа дайын, айналасындағы ортамен ауызша және ауызша емес құралдардың көмегімен қатынас жасауға қабілетті мектеп жасына дейінгі көптілді тұлғаны тәрбиелеу.

«Коммуникация» білім беру саласының ұйымдастырылған оқу қызметі:

1) тіл дамыту;

2) көркем әдебиет;

3) сауат ашу және жазу негіздері;

4) мемлекеттік, орыс және басқа тілдер.

### 11. «Таным» білім беру саласы

Мақсаты: танымдық іс-әрекет дағдыларын меңгерген, әлемнің тұтас бейнесін түсінуге және ақпаратты өмірлік маңызды проблемаларды шешуде қолдануға қабілетті мектеп жасына дейінгі тұлғаны қалыптастыру.

«Таным» білім беру саласының ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті:

- 1) сенсорика;
- 2) қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру;
- 3) құрастыру;
- 4) экология негіздері;
- 5) қоршаған ортамен таныстыру.

### 12. «Шығармашылық» білім беру саласы

Мақсаты: мектеп жасына дейінгі балалардың сезімдік-эмоционалдық саласы мен эстетикалық талғамын қалыптастыру, шығармашылық ойлау мәдениеті мен қиялын дамыту.

«Шығармашылық» білім беру саласының ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті:

- 1) сурет салу;
- 2) мүсіндеу;
- 3) жапсыру;
- 4) музыка.

### 13. «Әлеуметтік орта» білім беру саласы

Мақсаты: әлеуметтік ортадағы жағымды мінез-құлық пен қарым-қатынасқа қабілетті әлеуметтік-бейімделген, шығармашылық тұлғаны тәрбиелеу, Отанға деген сүйіспеншілікке, үлкендерді құрметтеуге тәрбиелеу.

«Әлеуметтік орта» білім беру саласының ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті:

- 1) өзін-өзі тану;
- 2) қоршаған ортамен таныстыру;
- 3) экология;
- 4) көркем әдебиет.

Мемлекеттік тілде оқытатын мектепке дейінгі білім беру ұйымдары мен топтарында «Қазақ тілі» пәні ұйымның қалауымен басқа пәндерге ауыстырылады.

## **3. Тәрбиеленушілердің және білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар**

14. Тәрбиеленушілер мен білім алушылардың апталық оқу жүктемесінің жол берілетін ең жоғары көлемі мен ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің ұзақтығы баланың денсаулығы мен психикасын қорғау мақсатында енгізіледі.

15. Мектепке дейінгі білім берудің барлық жас сатысындағы оқу жүктемесі мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартын әзірлеуге қойылатын техникалық талаптарда белгіленген санитариялық-гигиеналық нормалар мен ережелерге сәйкес болады.

Үлгілік оқу жоспарында әрбір жас кезеңдеріне арналған оқу жүктемесінің шегі белгіленген.

16. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңының негізінде аптадағы нормативтік оқу жүктемесі білім беру ұйымдарындағы мектепалды сыныптары педагогикалық қызметкерлердің айлық жалақысын есептеу үшін 24 сағатты құрайды, оған:

1) базистік оқу жоспарын іске асыру бойынша білім беру қызметіне бөлінген 20 сағат;

2) күн тәртібінде жүзеге асырылатын білім беру іс-әрекетіне және балалардың түрлі іс-әрекеттеріне (ойын, еңбек, шығармашылық), ойын-сауық іс-шараларын өткізуге, сабақтарға дайындалуға бөлінген 4 сағат кіреді.

#### 4. Тәрбиеленушілердің және білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар

17. Әрбір жас кезеңіндегі құзыреттіліктерді меңгеру деңгейі [1](#), [2](#), 3, 4, [5-кестелерде](#) берілген.

1-кесте

#### Денсаулық сақтау құзыреттілігі

| № | Құзыреттілік көрсеткіштері | 1 жастан бастап 3 жасқа дейін                                                        | 3 жастан бастап 5 жасқа дейін                                                                     | 5 жастан бастап 6 жасқа дейін                                                                               |
|---|----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | 2                          | 3                                                                                    | 4                                                                                                 | 5                                                                                                           |
| 1 | Мәдени-гигиеналық дағдылар | Жеке бас гигиенасының алғашқы дағдыларын меңгереді                                   | Гигиеналық рәсімдерді орындау ретін біледі                                                        | Гигиеналық рәсімдерді өздігінен орындауға ынта білдіреді                                                    |
| 2 | Дене шынықтыру             | Жүгіру, өрмелеу және секіруде алғашқы дағдыларды меңгереді                           | Өмірлік маңызды қимылдарды өздігінен орындайды                                                    | Негізгі қимылдарды орындау кезінде шығармашылық танытады                                                    |
| 3 | Дербес қимыл белсенділігі  | Кейбір қимылдарды ересектердің көрсетуімен орындайды                                 | Саптық және спорттық жаттығуларды меңгереді                                                       | Топтағы балалармен бірге қимыл-қозғалыс ойын іс-әрекеттерін ұйымдастырады                                   |
| 4 | Салауатты өмір салты       | Қауіпті жағдайда сақ, шынықтыру рәсімдерін өткізу кезінде жағымды көңіл-күйде болады | Салауатты өмір салты ережелерін біледі, ересектердің көрсетуімен шынықтыру элементтерін орындайды | Қауіпсіздік ережелерін саналы түрде орындайды, шынықтыру рәсімдерінің маңыздылығы мен қажеттілігін түсінеді |

2-кесте

#### Коммуникативті-тілдік құзыреттілік

| № | Құзыреттілік көрсеткіштері | 1 жастан бастап 3 жасқа дейін | 3 жастан бастап 5 жасқа дейін | 5 жастан бастап 6 жасқа дейін |
|---|----------------------------|-------------------------------|-------------------------------|-------------------------------|
| 1 | 2                          | 3                             | 4                             | 5                             |

|   |                               |                                                                          |                                                                                                           |                                                                                               |
|---|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Қатынас мәдениеті             | Құрдастарымен байланысқа түседі                                          | Ересектердің сұрақтары мен өтініштеріне жауап береді, қарым-қатынас жасайды                               | Қоғамдық орындарда өзін-өзі ұстау ережесін сақтайды                                           |
| 2 | Тілдің-грамматикалық құрылымы | Түсінікті болу үшін ойын дұрыс айтуға тырысады                           | Сөздерді өзгертеді, басқа сөздермен сәйкестендіреді, салалас және сабақтас құрмалас сөйлемдерді қолданады | Грамматикалық дұрыс сөйлеуге тырысады, тілге сыни қатынасын білдіреді                         |
| 3 | Тілдің дыбыстық мәдениеті     | Дауысты және дауыссыз дыбыстарды дұрыс айтады                            | Ана тілінің барлық дыбыстарын дұрыс айтады                                                                | Сөздерді орынды қолданады, дыбыстарды ажыратады, мәнерлеп оқудың түрлі тәсілдерін қолданады   |
| 4 | Сөздік                        | Өзі, отбасы мүшелері, сүйікті ойыншықтары туралы сұрақтарға жауап береді | Бейнелі ұсынылған жағдайларға сүйенбей, сөздерді қолданады, сөйлеу барысында етістіктерді жиі қолданады   | Антоним, синоним және көп мағыналы сөздерді түсініп, сөйлеу барысында қолданады               |
| 5 | Байланыстырып сөйлеу          | Тілегін, сезімін және ойын білдіру үшін сөздерді қолданады               | Қарым-қатынастың негізгі түрі - диалогты меңгеріп, 2-3 сөйлеммен өз ойын жеткізеді                        | Түрлі сөз таптарын, эпитеттер мен теңеулерді қолданып, монолог қалыптасады                    |
| 6 | Шығармашылық тілдік қызмет    | Саусақ ойындарын, тақпақтарды жатқа айтады                               | Таныс ертегілерді айтады, ойыншықтар жөнінде шағын әңгіме құрастырады                                     | Оқиғаларды құрастырады, ауыспалы және астарлы мағыналы ойларды түсініп, оларды қолдана біледі |
| 7 | Шығармаларды қабылдау         | Халық ауыз әдебиеті шығармаларына эмоционалды                            | Өзіне ұнайтын бірнеше шығармаларды атайды, ойында                                                         | Кітапқа деген қызығушылық білдіреді, өлеңдерді                                                |

|  |  |                         |                            |                           |
|--|--|-------------------------|----------------------------|---------------------------|
|  |  | түрде өз ойын білдіреді | әдеби бейнелерді қолданады | мәнерлеп жатқа айта алады |
|--|--|-------------------------|----------------------------|---------------------------|

3-кесте

**Танымдық құзыреттілік**

| № | Құзыреттілік көрсеткіштері      | 1 жастан бастап 3 жасқа дейін                                           | 3 жастан бастап 5 жасқа дейін                                                                                                | 5 жастан бастап 6 жасқа дейін                                                                                                                                                         |
|---|---------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | 2                               | 3                                                                       | 4                                                                                                                            | 5                                                                                                                                                                                     |
| 1 | Заттардың қасиеттерін бағдарлау | Заттардың түрін, негізгі түсін, пішінін, фактурасын ажырата алады       | Заттарға тән белгілер мен айырмашылықтарды сипап сезу, есту, иісін сезіп қабылдау негізінде атайды                           | Заттардың қасиеттері мен белгілерін танымдық қызмет дәрежесінде қарастырады                                                                                                           |
| 2 | Қоршаған ортаны тану            | Адамдар мен олардың іс-әрекеттеріне қызығушылық пен құштарлық білдіреді | Тірі және өлі табиғат пен қоғамдық өмірдің себеп-салдарлық қарапайым байланысын түсінеді, ол туралы 2-3 сөйлеммен айта алады | Көрнекі-әрекеттік және көрнекі-бейнелі тұрғыда танымдық міндеттерді шеше алады, ұқсастығы мен ерекшелігін ажыратуға, түрлі негіздемелер бойынша топтастыруға және жүйелеуге қабілетті |
| 3 | Құрастыру дағдылары             | Ересектердің көрсетуімен қарапайым құрылыстарды жасай алады             | Құрылыс материалын таңдау кезінде дербестік білдіреді, құрылысты әдемі жасауға тырысады                                      | Құрастырудың бірнеше қарапайым жалпылама тәсілдерін меңгереді және түрлі нәтижеге жету үшін бір тәсілді қайталай береді                                                               |
| 4 | Экологиялық мәдениет негіздері  | Жануарлар әлеміне тілектестік және қамқорлық қарым-қатынасын білдіреді  | Табиғатта өзін-өзі ұстай білу нормаларын меңгереді, ересектермен бірге өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық жасайды          | Қоршаған ортаның көптүрлілігін, өсімдіктер мен жануарлардың белгілері мен қасиеттерін, тіршілік ортасымен өзара байланысын                                                            |

|   |                                      |                                                                           |                                                                                                                                               |                                                                                              |
|---|--------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                                      |                                                                           |                                                                                                                                               | түсінеді                                                                                     |
| 5 | Қарапайым математикалық ұғымдар      | Кеңістікте бағдарланудың алғашқы дағдыларын көрсетеді                     | Уақыт, кеңістік, себеп-салдар, сан туралы қарапайым түсініктерін көрсетеді                                                                    | Геометриялық пішіндердің құрылымдық сипаттамасын, тура және кері сандық қатынас ретін біледі |
| 6 | Іздеу және эксперименталды іс-әрекет | Түрлі заттармен эксперимент жасайды (ажыратады, біріктіреді, құрастырады) | Жаңа материалдармен экспериментті мақсатты түрде жүргізеді, заттар арасындағы жалпы қатынастарды бейнелейді, қоршаған ортаның үлгісін жасайды | Эксперименталды іс-әрекетте мақсат қойып, нәтижеге жетеді                                    |
| 7 | Ақпаратпен жұмыс                     | Түрлі ақпарат көздеріне қызығушылық танытады                              | Жаңа ақпарат алудың қажеттілігін түсінеді                                                                                                     | Жаңа ақпаратты қалай ұсыну керектігін, оның кімге қызық екендігін түсінеді                   |

4-кесте

**Шығармашылық құзыреттілік**

| № | Құзыреттілік көрсеткіштері | 1 жастан бастап 3 жасқа дейін                                                                                 | 3 жастан бастап 5 жасқа дейін                                                      | 5 жастан бастап 6 жасқа дейін                                                          |
|---|----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | 2                          | 3                                                                                                             | 4                                                                                  | 5                                                                                      |
| 1 | Музыкалық іс-әрекет        | Музыкалық фразаның жоғары және төмен дыбысталуын ажырата алады, ересектермен бірге ән айтуға ықылас білдіреді | Ән салады, би, музыкалық-ырғақтық қимылдарды орындайды                             | Түрлі музыкалық шығармашылық іс-әрекетке қатысады                                      |
| 2 | Нәтижелі іс-әрекет         | Қарындаш, фломастер, гуашь және ермексаздың көмегімен ұқсас бейнелерді жасайды                                | Бейнелеу іс-әрекетіне қажетті негізгі техникалық дағдылар мен іскерлікті меңгереді | Бейненің сипатына сәйкес техникалық тәсілдер мен бейнелу құралдарын өздігінен таңдайды |
| 3 | Қоршаған ортаны            | Ұлттық                                                                                                        | Бейнелеу өнерінің                                                                  | Табиғат, киім және                                                                     |

|  |                         |                                                                             |                                                                |                                                                                                                               |
|--|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | эстетикалық<br>кабылдау | ойыншықтарды<br>қарай отырып,<br>қуаныш,<br>эмоционалдық<br>сезім білдіреді | әр түріне, бейнелеу<br>іс-әрекетіне<br>қызығушылық<br>танытады | үй жиһаздарының<br>әсемдігіне<br>эмоционалды<br>сезімін білдіреді,<br>сәндік өнері мен<br>дизайнға<br>қызығушылық<br>танытады |
|--|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

5-кесте

**Әлеуметтік құзыреттілік**

| № | Құзыреттілік<br>көрсеткіштері                          | 1 жастан бастап 3<br>жасқа дейін                                                                                   | 3 жастан бастап 5<br>жасқа дейін                                                                                          | 5 жастан бастап 6<br>жасқа дейін                                                                                                          |
|---|--------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | 2                                                      | 3                                                                                                                  | 4                                                                                                                         | 5                                                                                                                                         |
| 1 | Мінез-құлық<br>дағдылары                               | Өзін-өзі ұстау<br>ережелерін,<br>нормаларын<br>түсінеді,<br>сәлемдесу,<br>қоштасу және<br>алғыс сөздерін<br>айтады | Адамгершілік<br>қарым-қатынасты<br>бағдарлайды,<br>эмоционалдық<br>көңіл-күйді түсінеді                                   | Көмек сұрай<br>алады, басқа<br>адамдардың<br>тілегін<br>құрметтейді                                                                       |
| 2 | Ересектермен және<br>құрдастарымен өзара<br>іс-әрекеті | Жақын адамдары<br>мен құрдастарына<br>ықылас,<br>тілектестік,<br>жанашырлық<br>білдіреді                           | Құрдастарымен<br>тұрақты ойын<br>бірлестіктеріне<br>қатысады,<br>ересектермен<br>танымдық<br>тақырыптарда<br>әңгімелеседі | Әлеуметтік<br>әлемде өзара<br>байланысты<br>меңгереді,<br>қатынастық<br>іскерліктің<br>жоғары деңгейін<br>көрсетеді                       |
| 3 | Адамгершілік<br>нормалары туралы<br>түсінік            | «Жақсы» мен<br>«жаманды» түсіне<br>бастайды                                                                        | Өз қылығын, ертегі<br>кейіпкерлерінің іс-<br>әрекетін бағалайды                                                           | Өз халқы мен<br>басқа<br>халықтардың<br>этикалық<br>нормалары мен<br>құндылығын<br>игереді,<br>эмпатиясы мен<br>төзімділігін<br>білдіреді |

18. Баланың қалыптасқан базалық құзыреттіліктері:

1) дене бітімі дамыған;

- 2) білуге құмар;
- 3) белсенді;
- 4) эмоционалды елгезек;
- 5) үлкендермен және құрдастарымен өзара әрекеттесу тәсілдері мен қарым-қатынас жасауды меңгерген;
- 6) өзі, отбасы, қоғам (жақын әлеумет), мемлекет (елі), әлем және табиғат жөнінде алғашқы түсініктері бар;
- 7) мектепте оқуға қажетті дағдылар мен іскерліктерді игерген мектепке дейінгі ұйым түлегінің моделін сомдайды.

**Қазақстан Республикасы  
Үкіметінің  
2012 жылғы 23 тамыздағы  
№ 1080 қаулысымен  
бекітілген**

## **Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты**

### **1. Жалпы ережелер**

1. Осы орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (бұдан әрі – стандарт) «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңының [56](#)-бабына сәйкес әзірленген.

2. Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдары білім беруді:

- 1) осы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына;
- 2) үлгілік оқу жоспарларына;
- 3) Қазақстан Республикасының орта білім беру саласындағы уәкілетті органы белгілеген тәртіппен бекітілген басқа да нормативтік құжаттарға сәйкес жүзеге асырады.

3. Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты:

- 1) орта білімнің базалық (міндетті) мазмұнының жалпы нормаларын, құрылымы мен құрамын анықтайды;
- 2) білім алушылардың оқу жүктемесінің көлемін, білім беру процесін ұйымдастыру жағдайларын, білімді бақылау мен бағалау жүйесін регламенттейді;
- 3) жалпы орта білім беретін ұйымдарда білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптарды белгілейді;
- 4) білім беру процесін жүзеге асыру жағдайларына: мемлекеттік бюджет қаражатын тиімді пайдалануға, жалпы орта білім беретін ұйымдардың материалдық-техникалық базасын және білім алушылардың қауіпсіздігі мен денсаулығын сақтауды нормативтік қамтамасыз етуге қойылатын талаптарды белгілейді.

4. Орта білім беру стандартында Қазақстан Республикасының «Білім туралы» [Заңына](#) сәйкес терминдер, анықтамалар мен қысқартулар пайдаланылады. Оларға қосымша мынадай терминдер және олардың анықтамалары енгізілді:

- 1) Білімнің базалық мазмұны - жалпы орта білім беретін ұйымдардың меншік нысанына, типі мен түріне қарамастан, меңгеруге міндетті, орта білім берудің келесі деңгейлерінде оқуды жалғастыруға жеткілікті болатын білім мазмұнының құрамы мен көлемі;
- 2) Үлгілік оқу жоспарының инварианттық компоненті – орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына енгізілген және жалпы орта білім беретін ұйымдарда оқытылатын міндетті пәндер жиынтығы.

3) Үлгілік оқу жоспарының вариативтік компоненті – білім алушылардың білімге деген қажеттілігі мен бейімділігін ескере отырып, жалпы орта білім беретін ұйымдар анықтайтын оқу пәндері мен курстардың жиынтығы.

4) Оқу жүктемесінің ең жоғары көлемі – үлгілік оқу жоспарының инварианттық және вариативтік (мектеп және оқушы) компоненттеріндегі оқу пәндерінің мазмұнын меңгеру үшін қажетті және білім беру деңгейлері мен оқу жылы бойынша белгіленген оқу уақытының көлемі.

5) Үлгілік оқу жоспары – орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының құрамдас бөлігі болып табылатын, оқу пәндерінің тізбесі мен көлемін регламенттейтін, оқу жүктемесінің инварианттық және вариативтік компоненттерін белгілейтін және бастауыш, негізгі орта білім беру деңгейлерінде оқыту тілін, жалпы орта білім беру деңгейінде оқыту тілі мен бағытын сипаттайтын нормативтік құқықтық акт; білім беру ұйымдарының қызметін қаржыландыру үшін негізгі құжат болып табылады.

6) Оқу жұмыс жоспары – білім алушылардың білім алу мүдделерін ескере отырып, үлгілік оқу жоспары негізінде жалпы орта білім беретін ұйымдар әзірлейтін құжат.

7) Міндетті оқу бағдарламасы – үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентіне енетін әрбір оқу пәні бойынша білім, шеберлік және дағды мазмұны мен көлемін анықтайтын құжат.

8) Вариативтік оқу бағдарламасы – үлгілік оқу жоспарының вариативтік компонентіне енетін әрбір оқу курсы бойынша білім, шеберлік және дағды мазмұны мен көлемін анықтайтын құжат.

9) Білім алушының дайындық деңгейі – тұлғалық, жүйелік-әрекеттік және пәндік нәтижелерінен көрінетін білім алушылардың орта білім мазмұнын меңгеру деңгейі.

10) Білім мазмұнын меңгерудің базалық деңгейі – білім алушылардың білім, шеберлік және дағдының міндетті көлемін меңгеру деңгейі.

11) Білім мазмұнын меңгерудің жетік деңгейі – білім алушылардың білім, шеберлік және дағдының кеңейтілген және тереңдетілген көлемін меңгеру деңгейі.

12) Білім алушының портфолиосы – білім алушының білім алудағы жеке жетістіктері мен оқу, шығармашылық, спорттық, әлеуметтік, коммуникативтік әрекеттерде қол жеткізген түрлі көрсеткіштерінің жиыны.

13) Қамқоршылар кеңесі – жалпы орта білім беретін ұйымның алқалық басқару нысаны болып табылатын сайланбалы орган.

5. Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты білім берудің жалпы нормалары мен мазмұнын қамтиды және тұлғаның, қоғам мен мемлекеттің мүдделерін көздейді.

6. Осы стандарт:

1) міндетті және вариативтік оқу бағдарламаларын, оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерін әзірлеу, сондай-ақ олардың сапасын сараптау үшін;

2) орта білім беру деңгейлері арасындағы сабақтастықты қамтамасыз ету үшін;

3) жалпы білім беретін ұйымдарда білім беру процесін жүзеге асыру үшін;

4) педагогтің, жалпы білім беретін ұйымның іс-әрекет нәтижесін анықтаудың бағалау жүйесін әзірлеу үшін және білім алушылардың дайындық деңгейін айқындау мен оларды қорытынды аттестаттаудың бақылау-өлшеуіш материалдарын дайындау үшін;

5) педагогикалық кадрларды даярлау, қайта даярлау және біліктіліктерін арттыру бойынша бағдарламаларды даярлау үшін негіз болып табылады.

## **2. Білім мазмұнына қойылатын талаптар**

7. Бастауыш білім берудің жалпы білім беретін оқу бағдарламалары баланы жеке тұлға ретінде қалыптастыруға, оның жеке қабілеттерін, оқу ісіндегі оң мотивациясы мен іскерлігін:

негізгі мектептің білім беру бағдарламаларын кейіннен меңгеру үшін оқудың, жазудың, есептеудің, тілдік қатынастың, шығармашылық тұрғыдан өзін-өзі көрсетудің, мінез-құлық мәдениетінің берік дағдыларын дамытуға бағытталған.

8. Бастауыш білім беру баланың жеке тұлға ретінде адамгершілік қасиеттерінің, оның қоршаған ортаға эмоционалдық-құндылық қатынасының, оқу процесіне оң мотивациясының қалыптасуын және таным әрекетіндегі жеке қабілеттері мен шеберліктерінің дамуын қамтамасыз етеді.

9. Бастауыш білім мазмұнын жеті білім саласы құрайды: «Тіл және әдебиет», «Математика», «Жаратылыстану», «Адам және қоғам», «Өнер», «Технология», «Дене шынықтыру».

10. Негізгі орта білім берудің жалпы білім беретін оқу бағдарламалары білім алушылардың ғылым жүйесінің базалық негіздерін меңгеруге, олардың бойында тұлғааралық және этносаралық қатынастың жоғары мәдениетін қалыптастыруға, жеке тұлға ретінде өзін-өзі билеуіне және кәсіптік бағдарлануына бағытталады.

11. Негізгі орта білім білім алушының базистік ғылым негіздерін меңгеруін, жоғары рухани-адамгершілік және тұлғааралық, этносаралық қарым-қатынас мәдениетінің қалыптасуын, тұлғаның өмірде өз орнын табуын және өзін-өзі билеуін, функционалдық сауаттылығының қалыптасуын, бейіналды дайындықтың іске асырылуын қамтамасыз етеді.

12. Негізгі орта білім мазмұнын жеті білім саласы құрайды: «Тіл және әдебиет», «Математика және информатика», «Жаратылыстану», «Адам және қоғам», «Өнер», «Технология», «Дене шынықтыру».

13. Жалпы орта білім берудің жалпы білім беретін оқу бағдарламалары жаратылыстану-математикалық және қоғамдық-гуманитарлық бағыттар бойынша бейіндік оқытуды енгізе отырып, саралау, кіріктіру және білім беру мазмұнын кәсіптік бағдарлау негізінде әзірленеді.

14. Жалпы орта білім білім алушының табиғат, қоғам және адам туралы біртұтас, аяқталған білім жүйесін меңгеруін, функционалдық сауаттылығының дамуын, тұлғаның интеллектуалдық, рухани-адамгершілік және физикалық дамуын, білім мазмұнын саралау, кіріктіру және бейіндеу негізінде болашақ мамандығының бағытын таңдау жағдайын қамтамасыз етеді.

15. Жалпы орта білім мазмұнын алты білім саласы құрайды: «Тіл және әдебиет», «Математика және информатика», «Адам және қоғам», «Жаратылыстану», «Технология», «Дене шынықтыру».

16. Әрбір білім саласы ұқсас оқу пәндерін қамтиды.

17. «Тіл және әдебиет» білім саласына енетін пәндер: «Сауат ашу (оқу, жазу)», «Әдебиеттік оқу», «Қазақ тілі», «Қазақ әдебиеті» (қазақ тілінде жалпы білім беретін ұйымдар үшін, оқыту тілі қазақ тілінде емес жалпы білім беретін ұйымдар үшін), «Орыс тілі», «Орыс әдебиеті» (орыс тілінде жалпы білім беретін ұйымдар үшін), «Орыс тілі», «Орыс әдебиеті» (қазақ тілді және басқа да орыс тілді емес жалпы білім беретін ұйымдар үшін), «Шетел тілі».

18. Қазақстан аумағында тұратын этностың тілінде оқытатын жалпы білім беретін ұйымдарда «Тіл және әдебиет» білім саласына осы этностың «Ана тілі мен әдебиеті» қосымша енеді. Нақты этностың шоғырланып орналасқан жерлерінде олардың тілін оқыту мәселесін шешу білім саласындағы жергілікті атқару органдары құзырына беріледі. «Ана тілі» («Ұйғыр тілі», «Өзбек тілі», «Тәжік тілі») мен «Әдебиет» («Ұйғыр әдебиеті», «Өзбек әдебиеті», «Тәжік әдебиеті») пәндері үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентіне енеді.

19. «Математика және информатика» білім саласына енетін пәндер: «Математика», «Алгебра», «Алгебра және анализ бастамалары», «Геометрия», «Информатика».

20. «Жаратылыстану» білім саласына енетін пәндер: «Дүниетану», «Жаратылыстану», «География», «Биология», «Физика», «Химия».

21. «Адам және қоғам» білім саласына енетін пәндер: «Қазақстан тарихы», «Дүниежүзі тарихы», «Адам. Қоғам. Құқық», «Өзін-өзі тану».

22. «Өнер» білім саласына енетін пәндер: «Музыка», «Бейнелеу өнері».

23. «Технология» білім саласына енетін пәндер: «Еңбекке баулу», «Сызу», «Технология».

24. «Дене шынықтыру» білім саласына енетін пәндер: «Дене шынықтыру», «Алғашқы әскери дайындық».

25. «Өмір қауіпсіздігінің негіздері» оқу курсының мазмұны 1-4-сыныптарда дүниетану оқу курсының аясында: 1-3-сыныптарда жылдық оқу жүктемесі 6 сағаттан, 4-сыныпта 10 сағаттан бастауыш сынып мұғалімінің оқытуымен іске асырылады; 5-9-сыныптарда дене шынықтыру оқу курсының аясында 15 сағаттық жылдық оқу жүктемесімен дене шынықтыру мұғалімінің оқытуымен іске асырылады; 10-11-сыныптарда алғашқы әскери дайындық оқу курсының аясында 25 сағаттық жылдық оқу жүктемесімен алғашқы әскери дайындық пәнінің оқытушы-ұйымдастырушыларының оқытуымен іске асырылады. Өмір қауіпсіздігінің негіздерін оқыту сабақтары міндетті болып табылады және оқыту уақытында жүргізіледі.

26. «Жолда жүру ережелері» оқу курсының мазмұны 1-4-сыныптарда мынадай оқу курстарының аясында іске асырылады: ана тілі, музыка, бейнелеу өнері, технология; 5-8-сыныптарда сабақтан тыс мерзімде, сынып сағаттары мен факультативтер есебінен іске асырылады.

2016 жылғы 1 қыркүйектен бастап ҚР Үкіметінің 25.04.2015 жылғы № 327 Қаулысына сәйкес 25 және 26-тармақтар келесідей редакцияда әрекет етеді: 25. «Өмір қауіпсіздігінің негіздері» оқу курсының мазмұнын 2-4-сыныптарда дүниетану оқу курсының шеңберінде: жылдық оқу жүктемесі 2-3-сыныптарда 6 сағаттан, 4-сыныпта 10 сағаттан бастауыш сынып мұғалімдері іске асырады; 5-9-сыныптарда «Дене шынықтыру» оқу курсының шеңберінде 15 сағаттық жылдық оқу жүктемесімен дене шынықтыру мұғалімі іске асырады; 10-11-сыныптарда «Алғашқы әскери дайындық» оқу курсының аясында 25 сағаттық жылдық оқу жүктемесімен алғашқы әскери дайындық пәнінің оқытушы-ұйымдастырушылары іске асырады. Өмір қауіпсіздігінің негіздерін оқыту сабақтары міндетті болып табылады және оқу уақытында жүргізіледі.

26. «Жолда жүру ережелері» оқу курсының мазмұны 2-4-сыныптарда мынадай оқу курстарының шеңберінде іске асырылады: «Ана тілі», «Музыка», «Бейнелеу өнері», «Технология»; 5-8-сыныптарда сабақтан тыс уақытта, сынып сағаттары мен факультативтер есебінен іске асырылады.

27. Стандартта ұсынылған орта білімнің базалық мазмұны:

1) Қазақстан Республикасындағы білім беру кеңістігінің біртұтастығын, орта білім беру деңгейлері және білім салалары бойынша орта білім мазмұнының жүйелілігін, сабақтастығын және үздіксіздігін;

2) барлық білім алушылар үшін білімнің тең мүмкіндігі мен тең қолжетімділігін;

3) жалпы орта білім беретін ұйымдардың типіне, оқыту нысанына және түріне қарамастан, орта білім мазмұнының бірыңғай талаптарын сақтауды қамтамасыз етеді.

28. Орта білім мазмұнының инварианттық компоненті типтік оқу жоспарларында, ал вариативтік компоненті оқу жұмыс жоспарларында жүзеге асырылады.

29. Орта білімнің іргелілігін сақтау және орта білімнің базалық мазмұнына қойылатын мемлекеттік талаптарды орындау мақсатында инварианттық компонент жалпы сағат көлемінен бастауыш білім деңгейінде 90%-дан, негізгі орта білім деңгейінде 85%-дан, жалпы орта білім деңгейінде 75%-дан төмен болмайтын мөлшерде белгіленеді.

30. Міндетті оқу бағдарламалары орта білімнің базалық мазмұнын іске асырады және орта білім беру деңгейлеріне сәйкес білім алушылардың дайындығына қойылатын талаптарды анықтайды. Вариативті оқу бағдарламалары вариативтік компонентке кіретін оқу пәндері мен курстарының мазмұнын іске асырады.

31. Жалпы орта білім екі қоғамдық-гуманитарлық, жаратылыстану-математика бағыттары бойынша бейінді оқыту негізінде жүзеге асырылады. Саралап оқыту және білім алушылардың танымдық қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында оқытудың осы екі

бағыты аясында жекелеген пәндерді тереңдетіп оқытуға арналған үлгілік оқу жоспарына (бұдан әрі - ҰОЖ) сәйкес аралас (ұқсас) пәндер бойынша бейіндендіру енгізіледі.

32. Барлық ҰОЖ-да инварианттық компоненттің оқу пәндері өзгермейді, бұл жалпы білім беретін ұйымдардың барлық типтері мен түрлері үшін орта білімнің базалық мазмұнына қойылатын бірыңғай талаптарды қамтамасыз етеді.

33. Негізгі орта білім мен техникалық және кәсіптік білім мазмұндарының сабақтастығы жекелеген және аралас пәндерді, оның ішінде технологиялық бағыттағы пәндерді тереңдетіп оқыту арқылы бейіналды оқыту аясында іске асырылады. Жалпы орта білім мен жоғары білім беру мазмұндарының сабақтастығы жекелеген және аралас пәндерді тереңдетіп оқыту арқылы бейінді оқыту аясында іске асырылады.

34. Білім алушылардың негізгі орта білім деңгейінде бейіналды оқытудың, жалпы орта білім деңгейінде бейіндік оқытудың бағыттарын таңдауы олардың ата-аналары мен қамқоршылар кеңесінің қатысуымен жүргізіледі.

### **3. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар**

35. 1-сыныптағы оқу жылының ұзақтығы 33 оқу аптасын, 2-11 сыныптарда 34 оқу аптасын құрайды.

36. Білім алушылардың апталық оқу жүктемесінің ең жоғары көлемі сыныптағы және сыныптан тыс (факультативті, жеке және үйірме сабақтары) оқу жұмыстарының барлық түрлерін қоса алғанда, 1-сыныпта – 24 сағаттан, 2-сыныпта – 25 сағаттан, 3-сыныпта – 29 сағаттан, 4-сыныпта – 29 сағаттан, 5-сыныпта – 32 сағаттан, 6-сыныпта – 33 сағаттан, 7-сыныпта – 34 сағаттан, 8-сыныпта – 36 сағаттан, 9-сыныпта – 38 сағаттан, 10-сыныпта – 39 сағаттан, 11-сыныпта – 39 сағаттан аспауы тиіс.

37. Оқу жылында 1-11 сыныптардағы каникул күндері кемінде 30 күнді құрайды. Оқу жылы ішінде 3 рет каникул беріледі: күзде, қыста және көктемде. 1-сынып оқушылары үшін үшінші тоқсанда 1 апта қосымша демалыс беріледі. Каникулдың нақты мерзімін Қазақстан Республикасы білім саласының уәкілетті органы белгілейді.

2016 жылғы 1 қыркүйектен бастап ҚР Үкіметінің 25.04.2015 жылғы № 327 Қаулысына сәйкес 35, 36 және 37-тармақтар келесідей редакцияда әрекет етеді:  
35. Оқу жылының ұзақтығы 2-11-сыныптарда 34 оқу аптасын құрайды.

36. Білім алушылардың апталық оқу жүктемесінің ең жоғары көлемі сыныптағы және сыныптан тыс (факультативті, жеке және үйірме сабақтары) оқу жұмыстарының барлық түрлерін қоса алғанда, 2-сыныпта – 25 сағаттан, 3-сыныпта – 29 сағаттан, 4-сыныпта – 29 сағаттан, 5-сыныпта – 32 сағаттан, 6-сыныпта – 33 сағаттан, 7-сыныпта – 34 сағаттан, 8-сыныпта – 36 сағаттан, 9-сыныпта – 38 сағаттан, 10-сыныпта – 39 сағаттан, 11-сыныпта – 39 сағаттан аспауы тиіс.

37. Оқу жылында 2-11-сыныптардағы каникул уақытының ұзақтығы кемінде 30 күнді құрайды. Оқу жылы ішінде 3 рет каникул беріледі: күзде, қыста және көктемде. Каникулдың нақты мерзімін Қазақстан Республикасының білім саласындағы уәкілетті органы белгілейді.

38. Үлгілік және оқу жұмыс жоспарларында пәнді меңгеруге бөлінетін оқу уақыты тиісті міндетті және вариативтік оқу бағдарламаларының құрылымы мен мазмұнын әзірлеу кезінде ескеріледі.

39. Инварианттық және вариативтік компоненттерді құрайтын пәндер бойынша білім алушылардың оқу жүктемелерінің жалпы көлемі ҰОЖ-да белгіленеді.

40. Білім алушылардың пәндер бойынша міндетті оқу жүктемесінің көлемі оқытудың бағыты ескеріліп, ҰОЖ-да белгіленеді.

41. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлемі олардың қажеттіліктері ескеріліп, жалпы білім беретін ұйымдардың оқу жұмыс жоспарында белгіленеді.

### **4. Білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар**

42. Білім алушылардың дайындық деңгейі үш аспект бойынша бағаланады:

- 1) тұлғалық нәтижелер;
  - 2) жүйелік-әрекеттік нәтижелер;
  - 3) пәндік нәтижелер.
43. Тұлғалық нәтижелер:

1) Қазақстан Республикасы Конституциясына, тәртіп сақтау ережелері мен заңдарына құрмет көрсетуінен;

2) белсенді азаматтық ұстанымын, жоғары патриоттық сезімін көрсете білуінен, өз Отанына қызмет етуге және оның мүддесін қорғауға дайын болуынан;

3) мемлекеттік тілді және өз ана тілін білуінен, қазақ халқының және Қазақстан аумағында өмір сүріп жатқан басқа да ұлыстардың тарихына, мәдениетіне, салт-дәстүріне және басқа құндылықтарына құрметпен қарауынан;

4) өз елінің, туған өлкесінің табиғатын сақтауға және көркейтуге ұмтылуынан, қоршаған ортаны қорғауда белсенділік танытуынан;

5) салауатты өмір салтын ұстануынан, өз қауіпсіздігі мен айналасындағы адамдардың қауіпсіздігін сақтауға үйренуінен;

6) адамдармен қарым-қатынаста жоғары мәдениеттілік танытуынан, этикалық нормаларды сақтай білуінен;

7) өздігінен білім алуға, өмірден өз орнын табуға және жасампаз еңбекке ынта-ықыласы мен қабілеттілігінен;

8) үлкендерге құрметпен, кішілерге қамқорлықпен қарап, айналасына мейірімді, кішіпейілді бола білуінен;

9) әлеуметтік ортаның ерекшеліктерін дұрыс бағалай алуынан, қоғамға жат құбылыстарға, идеологиялық, діни ағымдарға және заңды бұзушылық әрекетке қарсы тұра білуінен көрініс табады.

44. Тұлғалық нәтижелер білім алушының тәрбиелілігі, әлеуметтенуі, рухани-адамгершілік, шығармашылық және дене дамуы деңгейінің психологиялық-педагогикалық мониторингісі түрінде бағаланып, оның портфолиосына жинақталады.

45. Жүйелік-әрекеттік нәтижелер:

1) адамзат қоғамының өркендеуі үшін ғылыми жетістіктерді пайдалану аясы мен ғылым негіздері бойынша жүйелі білімін меңгеруінен;

2) ғылыми ақпаратты талдай, өңдей, жинақтай және қолдана білуінен;

3) таным, жобалау, құрастыру, зерттеу және шығармашылықпен қолдану әдістерін меңгеруінен;

4) заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгеруінен;

5) жоғары деңгейдегі коммуникативтік қабілеттілігі мен көптілді мәдениеттілігінен көрініс табады.

46. Жүйелік-әрекеттік нәтижелер білім алушының пәндік олимпиадалар, таңдау курстары, шығармашылық оқу жобалары, сондай-ақ зерттеу жұмыстарының басқа да түрлері бойынша қол жеткізген жетістіктерімен анықталады, оның портфолиосына жинақталады.

47. Пәндік нәтижелер білім алушылардың білімнің базалық мазмұнын меңгеруі барысында білімдік және іс-әрекеттік дайындығынан көрінеді.

48. Пәндік нәтижелер 1-4 сыныптарда базалық деңгейде, кейінгі сыныптарда үш деңгейде: базалық (міндетті) деңгейде, жетік мүмкіндік деңгейінде (5-11 сыныптарда – белгілі бір пәнді таңдау кезінде 1 сағат көлемінде вариативтік компонентті игеру үшін) және жетік бейіналды деңгейде 8-9 сыныптарда/жетік бейіндік деңгейде 10-11 сыныптарда (жалпы орта білім беретін ұйымдардың таңдауы бойынша пәндерді тереңдетіп оқытуға арналған үлгілік оқу жоспарларының нұсқаларын игеру үшін) белгіленеді.

2016 жылғы 1 қыркүйектен бастап ҚР Үкіметінің 25.04.2015 жылғы № 327 Қаулысына сәйкес 48-тармақ келесідей редакцияда әрекет етеді:  
 48. Пәндік нәтижелер 2-4-сыныптарда базалық деңгейде, кейінгі сыныптарда үш деңгейде: базалық (міндетті) деңгейде, жетік мүмкіндік деңгейінде 5-11-сыныптарда (белгілі бір пәнді таңдау кезінде 1 сағат көлемінде вариативтік компонентті игеру үшін) және жетік бейіналды деңгейде 8-9-сыныптарда/жетік бейіндік деңгейде 10-11-сыныптарда (жалпы орта білім беретін ұйымдар таңдаған пәндерді тереңдетіп оқуға арналған үлгілік оқу жоспарларының нұсқаларын игеру үшін) белгіленеді.

49. Білім алушылардың оқу пәндерін игеруінің базалық деңгейі білімнің міндетті төменгі шекті көлемі мен олардың шеберлігі мен дағдыларын қамтиды.

50. Оқу пәндерін меңгертудің жетік (жетік мүмкіндік және жетік бейіналды/жетік бейіндік) деңгейлері білім алушылардың білімінің кеңейтілген және тереңдетілген көлемін, олардың шеберлігі мен дағдыларын қамтиды. Оқу пәндерін меңгертудің мүмкін деңгейі 5-11 сыныптар үшін вариативтік оқу бағдарламасы негізінде жалпы білім беретін ұйымдардың таңдауы бойынша жүзеге асырылады. Оқу пәндерін меңгертудің жетік бейіналды (8-9 сыныптар) және бейіндік (10-11 сыныптар) деңгейлері тереңдетіп оқытуға арналған үлгілік оқу бағдарламалары негізінде жүзеге асырылады.

51. Орта білім берудің барлық деңгейлерінде білім алушылардың базалық (міндетті) деңгейді меңгеруін және оқу жүктемесінің көлемін білім саласындағы уәкілетті орган бақылайды.

52. Жалпы орта білім беретін ұйым ұсынатын білім мазмұнын (тереңдетілген, кеңейтілген) меңгеруін жергілікті білім беру органдары бақылайды.

53. Орта білім мазмұнын меңгерудің пәндік нәтижелері бес балдық бағалау жүйесімен бағаланады.

54. Бақылау нысандары ауызша, жазбаша және шығармашылық емтихандар, тест тапсырмаларының ашық және жабық нысандары, бақылау жұмыстары, ауызша сұрақ-жауап, әңгімелесу түрінде болуы мүмкін.

## **5. Білім беру процесін ұйымдастыру жағдайларына қойылатын талаптар**

55. Жалпы орта білім беретін ұйымдарды қаржылық қамтамасыз ету:

- 1) жалпыға қолжетімді кепілді ақысыз орта білім беру үшін;
- 2) жалпы орта білім беретін ұйымдарда қажетті материалдық-техникалық база құру үшін;
- 3) білім алушылардың өмірінің қауіпсіздігі мен денсаулығын сақтауды қамтамасыз етуге жағдай жасау үшін жеткілікті болуы тиіс.

56. Білім алушылардың денсаулығын нығайту және олардың қозғалыс белсенділігін жетілдіру мақсатында сыныптан тыс жұмыс нысанындағы спорт секцияларының сабақтарын ұйымдастыруды жергілікті атқарушы органдар қамтамасыз етеді.

57. Мемлекеттік білім беру ұйымдарында қызмет ететін қызметкерлерге еңбекақы «Білім туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 52-бабында белгіленген тәртіп бойынша төленеді.

58. Денсаулығына байланысты ұзақ уақыт бойы жалпы орта білім беретін ұйымда оқи алмайтын оқушылар үшін үйінде немесе емделу орындарында ақысыз жеке оқыту қамтамасыз етіледі.

59. Даму мүмкіндігі шектеулі білім алушылардың білім алуы, даму бұзушылықтарының түзетілуі және әлеуметтік бейімделуі үшін жағдай жасалады.

60. Жалпы орта білім беретін ұйымдар санитарлық-гигиеналық ережелер мен нормаларға сай келетін материалдық-техникалық базамен қамтамасыз етілуі тиіс.

61. Жалпы орта білім беретін ұйымдардың материалдық-техникалық базасына:

1) сабақ өткізуге, сыныптан тыс іс-шараларға, демалуға, тамақтануға, медициналық қызмет көрсетуге, спортпен шұғылдануға, мәдени-көпшілік іс-шаралар ұйымдастыруға және оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға қауіпсіз және жайлы жағдайды қамтамасыз ететін және санитарлық-эпидемиологиялық талаптарға сай келетін тиісті инфрақұрылымы бар ғимарат;

2) заманауи құралдармен жабдықталған (байланыс және коммуникация құралдары, желілік өзара байланыс, кеңжолалық интернет, мультимедиялық кабинеттер, интерактивті тақта, аудио-бейне техникалар, цехтар, шеберханалар) оқыту пән кабинеттері;

3) оқу бөлмелеріндегі қажетті жарық және жылу жабдықтары, киім шешетін орындар, санитарлық-гигиеналық талаптарға сай жасалған тазалық бөлмелері;

4) мүмкіндіктері шектеулі білім алушылар үшін ғимарат ішінде арнайы жасақталған жағдайлар;

5) мектеп-интернат жағдайында білім алушылардың тұруы, тамақтануы және демалуы үшін салынған ғимарат, мектеп жанындағы телім енеді.

62. Жергілікті атқарушы органдар және жалпы білім беретін ұйымдар білім алушылардың өмір қауіпсіздігі мен денсаулығын сақтау үшін:

- 1) салауатты өмір салтын насихаттау;
- 2) әлеуметтік және психологиялық қызметті күшейту;
- 3) ғимаратты күзетуді қамтамасыз ету;
- 4) жергілікті тұрғындар мен ата-аналар қауымдастығы арасында тығыз байланыс орнату;
- 5) білім алушылардың бейресми ортасын зерделеу;
- 6) алдын алу іс-шараларын (әлеуметтік сұрақ-жауап, психологиялық қолдау, құқық қорғау және медицина мекемелері қызметкерлерімен кездесулер) өткізу;
- 7) профилактикалық медициналық тексеруді уақытылы ұйымдастыру;
- 8) техника қауіпсіздігін, өрттің алдын алу ережелерін сақтау;
- 9) үй-жайларындағы жарық пен әуелік жылу режимін сақтау;
- 10) компьютерлік техникамен жұмыс істеу тәртібін сақтау;
- 11) жолда жүру қауіпсіздігі ережелерін сақтауды насихаттау;
- 12) балаларды тасымалдауда техника қауіпсіздігін сақтау жолдары арқылы жағдай жасайды.

63. Жалпы орта білім беретін, оның ішінде жеке меншік ұйымдарда білім беру процесі ҰОЖ негізінде дайындалатын оқу жұмыс жоспары аясында жүзеге асырылады және білім саласындағы жергілікті атқарушы органдармен келісіліп, жалпы орта білім беретін ұйымдардың өзінде бекітіледі.

64. Жалпы орта білім беретін республикалық мамандандырылған мектеп-интернаттардың білім беру процесі ҰОЖ негізінде дайындалатын оқу жұмыс жоспары шеңберінде жүзеге асырылады және Қазақстан Республикасының білім саласындағы уәкілетті органымен бекітіледі.

65. Қалалық жалпы орта білім беретін ұйымдарда сынып толымдылығы 24-ке жеткенде немесе одан асқанда, ауылдық жерлерде – 20-ға жеткен кезде немесе одан асқанда шағын жинақты мектептерде – білім алушылар 10-нан кем болмаған жағдайда:

- 1) оқыту қазақ тілді емес 1-11 сыныптардағы қазақ тілі;
- 2) оқыту қазақ тілді емес 5-11 сыныптардағы қазақ әдебиеті;
- 3) оқыту қазақ, ұйғыр, тәжік және өзбек тілдерінде жүретін 3-11 сыныптардағы орыс тілі;

- 4) 1-11 сыныптардағы шетел тілі;
- 5) 5-11 сыныптардағы информатика;
- 6) бейінді пәндер;
- 7) 5-11 сыныптардағы технология (сынып толымдылығына қарамастан ұл және қыз балалар топтары);
- 8) 5-11 сыныптардағы дене шынықтыру сабақтарын өткізуде сыныпты екі топқа бөліп оқыту жүзеге асырылады.

2016 жылғы 1 қыркүйектен бастап ҚР Үкіметінің 25.04.2015 жылғы № 327 Қаулысына сәйкес 65-тармақ келесідей редакцияда әрекет етеді: 65. Сыныпты екі топқа бөлу қалалық жалпы орта білім беретін ұйымдарда сыныптарда білім алушылар 24-ке немесе одан артық, ауылдық жерлерде білім алушылар 20-ға немесе одан артық, шағын жинақты мектептерде кемінде 10-ға толған жағдайда:

- 1) оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін 2-11-сыныптарда қазақ тілі бойынша;
- 2) оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін 5-11-сыныптарда қазақ әдебиеті бойынша;
- 3) оқыту қазақ, ұйғыр, тәжік және өзбек тілдерінде жүргізілетін 3-11-сыныптарда орыс тілі бойынша;
- 4) 2-11-сыныптарда шетел тілі бойынша;
- 5) 5-11-сыныптарда информатика бойынша;
- 6) бейінді пәндер бойынша;
- 7) 5-11-сыныптарда технология бойынша (сынып толымдылығына қарамастан ұлдар мен қыздар топтары);
- 8) 5-11-сыныптарда дене шынықтыру бойынша сабақтарды жүргізу кезінде жүзеге асырылады.

66. Сыныпта мүмкіндігі шектеулі балалар болған жағдайда сыныпты топтарға бөлу осындай әр балаға барлық оқушының санын үшке кеміту есебінен жүзеге асырылады.

67. Үлгілік оқу жоспарының оқушы компонентіндегі оқу жүктемесі көлемінде қоғамдық пайдалы еңбекті ұйымдастыру, еңбек тәжірибесін өткізу қамқоршылық кеңестің немесе ата-аналар комитетінің қатысуымен жүзеге асырылады.

*2016 жылғы 1 қыркүйектен бастап ҚР Үкіметінің 25.04.2015 жылғы № 327 Қаулысына сәйкес осы Қаулы стандартпен толықтырылады:*

Қазақстан Республикасы  
Үкіметінің  
2012 жылғы 23 тамыздағы  
№ 1080 қаулысымен  
бекітілген

## Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты

### 1. Жалпы ережелер

1. Осы Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (бұдан әрі – Стандарт) «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі – Заң) 56-бабына сәйкес әзірленді және білім алушылардың дайындық деңгейіне, бастауыш білім беру мазмұнына, оқу жүктемесінің ең жоғарғы көлеміне қойылатын талаптарды айқындайды.

2. Бастауыш білім берудің жалпы білім беретін бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдары (бұдан әрі – білім беру ұйымдары) меншік нысандары мен ведомстволық бағыныстылығына, сондай-ақ оқыту тіліне қарамастан білім беру қызметін:

- 1) осы Стандартқа;
- 2) оқу бағдарламалары мен үлгілік оқу жоспарларына;
- 3) Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы уәкілетті органы белгіленген тәртіппен бекіткен басқа да нормативтік құқықтық және құқықтық актілерге сәйкес жүзеге асырады.

3. Стандартты қолдану:

- 1) оқытудың күтілетін нәтижелері түрінде көрсетілген бастауыш білім берудің мақсаттары жүйесіне қол жеткізу есебінен оқыту мен тәрбиелеудің сапасын арттыруға;
- 2) мемлекеттік, орыс және ағылшын тілдерінде білім беру процесін ұйымдастыру үшін қажетті жағдайлар жасау арқылы үштілді білім беру саясатын іске асыруға;
- 3) қолданбалы сипаттағы міндеттерді шешу үшін білім алушылардың теориялық білім негіздерін меңгеруі мен алған білімдерін қолдана білуін дамытуды көздейтін бастауыш білім берудің академиялық және практикалық бағыттылығының үйлесімділігіне;
- 4) білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, оқу пәндері мазмұнының тереңдігі мен күрделілігін қамтамасыз ететін пәндік білім мен дағдыларды кезең-кезеңмен толықтырып отыруға;
- 5) күнделікті білім беру процесінің мазмұндық негізін айқындайтын білім берудің құндылықтары мен оқытудан күтілетін нәтижелер жүйесінің өзара байланыстылығы мен өзара шарттылығына негізделген оқыту мен тәрбиелеудің бірлігі қағидатын іске асыруға;
- 6) балалардың денсаулығын сақтауды қамтамасыз етуге, сондай-ақ білім алушылардың ерекше білімге деген қажеттіліктері мен қосымша білім беру қызметтерін алу қажеттіліктерін қанағаттандыруға қолайлы жағдайлар жасауға;
- 7) орта білім беру ұйымдарының типтері мен түрлерінің әртүрлілігі жағдайында бастауыш білім берудің баламалылығын қамтамасыз етуге;
- 8) білім беру ұйымдарындағы инновациялық практиканы қолдау мен дамытуға;
- 9) білім сапасын қамтамасыз ету бойынша білім беру ұйымдарының қызметін объективті бағалауды ұйымдастыруға бағытталған.

4. Стандарт:

- 1) білім беру ұйымдарының әртүрлі типтері мен түрлері үшін бастауыш білім берудің үлгілік оқу жоспарын;
- 2) бастауыш білім берудің пәндері бойынша оқу бағдарламаларын;
- 3) пәндер бойынша оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерді;
- 4) пәндер бойынша білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау критерийлерін;
- 5) білім беру ұйымдарында оқыту мен тәрбиелеуден күтілетін нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз ететін басқару жүйесін;
- 6) білім беру ұйымдарының білім беру процесін мониторингтеу жүйесін;
- 7) білім беру ұйымдарының білім беру процесін материалдық-техникалық, ақпараттық қамтамасыз етуге қойылатын бірыңғай талаптарды;
- 8) білім сапасын қамтамасыз ету бойынша білім беру ұйымдарының қызметін бағалау параметрлерін әзірлеу үшін негіз болып табылады.

5. Білім беру ұйымдары тәрбиелеудің, оқыту мен дамытудың әртүрлі әдістерін, нысандарын және педагогикалық технологияларын қолдану арқылы білім алушылардың Стандартта

айқындалған оқытудан күтілетін нәтижелерге қол жеткізуі үшін денсаулық сақтайтын ортаны қамтамасыз етеді.

6. Стандартта Заңға сәйкес терминдер мен анықтамалар қолданылады. Оларға қосымша мынадай терминдер мен олардың анықтамалары енгізілді:

1) бастауыш білім берудің базалық мазмұны – типіне, түріне және меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тіліне қарамастан білім беру ұйымдарында оқып білуге міндетті бастауыш білім беру мазмұнының құрамы, құрылымы мен көлемі;

2) оқу жүктемесінің вариативтік компоненті – білім алушылардың білімге деген қажеттіліктеріне сәйкес білім беру ұйымы айқындайтын үлгілік оқу жоспарының құраушы компоненті;

3) сабақтан тыс іс-әрекет – білім беру ұйымындағы біртұтас оқу-тәрбие процесінің құраушы бөлігі, үлгілік оқу жоспарында айқындалған оқу жүктемесінен тыс іске асырылатын білім алушылардың бос уақытын ұйымдастыру нысандарының бірі;

4) сыртқы жиынтық бағалау – негізгі орта және жалпы орта білім беру аяқталғаннан кейін меңгерген білім мен қалыптасқан дағдылар деңгейін айқындау;

5) ішкі жиынтық бағалау – оқу тоқсанының соңында оқу бағдарламасының бөлімдерін оқып аяқтағаннан кейін білім алушылардың меңгерген білімі мен қалыптасқан дағдылары деңгейін айқындайтын бағалау;

6) білім беру саласы – мәндес оқу пәндерінің жиынтығын қамтитын бастауыш білім берудің базалық мазмұнының құраушы бөлігі;

7) ерекше білім беру қажеттіліктері (мұқтаждықтар) – дене бітімінде және ақыл-есінде кемістігі бар балаларды қоса алғанда, білім алуда қандай да бір себептермен тұрақты немесе уақытша қиындықтарға тап болатын балалардың қажеттіліктері;

8) оқу жүктемесінің инвариантты компоненті – білім беру ұйымдарында типіне, түріне және меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тіліне қарамастан барлық білім алушылардың оқып білу үшін міндетті оқу пәндерін айқындайтын үлгілік оқу жоспарының құраушы компоненті;

9) инклюзивті білім беру – білім беру бағдарламаларына сәйкес басқа да санаттардағы білім алушылардың тең қолжетімділігін көздейтін даму мүмкіндіктері шектеулі адамдарды бірге оқыту мен тәрбиелеу, арнайы жағдайларды қамтамасыз ету арқылы түзету-педагогикалық және әлеуметтік қолдау;

10) бағалау критерийлері – мұғалім мен оқушыға формативті бағалау кезінде оқытудың мақсатына қол жеткізгенін тануға мүмкіндік беретін тұжырым (табыс критерийі) және ішкі жиынтық бағалау кезінде білім алушының жұмысты қаншалықты орындағанын бағалауға мүмкіндік беретін тұжырымдар (балдарды қою критерийлері);

11) білім беру процесін мониторингтеу – білім беру ұйымдарында білім беру процесін жүзеге асырудың нәтижелері мен жағдайларындағы өзгерістердің динамикасын жүйелі бақылау, диагностикалау, талдау, бағалау және жай-күйін болжау;

12) үлгілік оқу жоспары – оқу пәндерінің (сабақ) тізбесін регламенттейтін және тиісті білім беру деңгейінің оқу жүктемесінің инварианттық және вариативтік компоненттерінің көлемін айқындайтын құжат;

13) формативті бағалау – сабақта және/немесе үйдегі күнделікті жұмыс барысында білім алушылардың меңгерген білімдері мен қалыптасқан дағдыларының ағымдағы деңгейін айқындайтын және ол оқыту барысында білім алушылар мен мұғалім арасындағы жедел өзара байланысты жүзеге асыратын, білім алушыларға жаңа материалды меңгеру кезеңінде тапсырманы қаншалықты дұрыс орындағанын және оқыту мақсаттарына қол жеткізгенін түсінуге мүмкіндік беретін бағалау.

7. «Білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар» деген бөлімде бастауыш білім берудің белгілі бір білім беру саласына енетін пәндер бойынша ұзақ мерзімді сипаттағы мақсаттар жүйесі түріндегі оқытудан күтілетін нәтижелер көрсетілген.

8. «Бастауыш білім беру мазмұнына қойылатын талаптар» деген бөлімде типіне, түріне және меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тіліне қарамастан білім беру ұйымдарында оқып білуге міндетті бастауыш білім беру мазмұнының құрамы, құрылымы мен көлемі көрсетілген.

9. «Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар» деген бөлімде апталық оқу жүктемесі, оқу жылының ұзақтығы, бастауыш білім берудің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын меңгеру мерзімі, топтарға бөлу үшін сыныптардың толымдылығы көрсетілген.

10. Стандарт кезеңмен-кезеңмен:

1) 2016 жылғы 1 қыркүйектен бастап 1-сыныптарда;

*2-тармақша 2017 жылғы 1 қыркүйектен бастап күшіне енеді ҚР Үкіметінің 25.04.2015 жылғы № 327 Қаулысына сәйкес:*

2) 2017 жылғы 1 қыркүйектен бастап 2-сыныптарда;

*3-тармақша 2018 жылғы 1 қыркүйектен бастап күшіне енеді ҚР Үкіметінің 25.04.2015 жылғы № 327 Қаулысына сәйкес:*

3) 2018 жылғы 1 қыркүйектен бастап 3-сыныптарда;

*4-тармақша 2019 жылғы 1 қыркүйектен бастап күшіне енеді ҚР Үкіметінің 25.04.2015 жылғы № 327 Қаулысына сәйкес:*

4) 2019 жылғы 1 қыркүйектен бастап 4-сыныптарда енгізіледі.

2. Білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар

11. Білім алушылардың дайындық деңгейі «Тіл және әдебиет», «Математика және информатика», «Жаратылыстану», «Адам және қоғам», «Технология және өнер», «Дене шынықтыру» сияқты бірнеше мәндес оқу пәндерін біріктіретін әрбір білім саласының ерекшеліктері ескеріле отырып жобаланған оқытудан күтілетін нәтижелер арқылы айқындалады.

12. «Тіл және әдебиет» білім беру саласының мазмұны:

1) қазақ тілінде оқытатын сыныптарда «Сауат ашу», «Әдебиеттік оқу», «Қазақ тілі» пәндері, орыс тілінде оқытатын сыныптарда «Русский язык», оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптарда «Қазақ тілі», оқыту орыс тілінде жүргізілмейтін сыныптарда «Орыс тілі», «Ағылшын тілі» оқу пәндерінде іске асырылады;

2) Қазақстан аумағында жинақы тұратын этностардың тілінде оқытатын білім беру ұйымдарында «Тіл және әдебиет» білім беру саласына осы этностың «Ана тілі мен әдебиеті» қосымша енеді. Ұйғыр, өзбек, тәжік тілдерінде оқытатын білім беру ұйымдарына арналған «Ана тілі» оқу пәні үлгілік оқу жоспарының инвариантты компонентіне енеді.

13. «Тіл және әдебиет» білім беру саласы бойынша бастауыш білім беру аяқталғанда күтілетін нәтижелер.

Бірінші тіл (оқыту тілі), әдебиет

1) тыңдалым және айтылым:

білім алушы әңгімелесудің, оқылған немесе тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсінеді және жеткізе алады; сөйлеушінің көзқарасын жеткізу жолдарын айқындайды, қорытындылар жасайды; пікірталастың тақырыбын түсінеді және әдеби тіл нормасын сақтай отырып, оны талқылауға қатысады; сөйлеу барысында синонимдерді, антонимдерді, омонимдерді, тура және ауыспалы мағыналы сөздерді саналы түрде қолданады; мәнерліліктің эмоциялық-реңкті құралдарын қолдана отырып, әңгімелеу және сипаттау мәтіндерінің мазмұнын баяндаудың түрлі тәсілдерін пайдаланады; көркем шығармалардың мазмұнын баяндаудың түрлі тәсілдерін қолданады, тыңдағандарына және оқығандарына қатысты пайымдайды, өз ойымен және эмоциясымен бөліседі; логикалық дәйектілікті сақтай отырып, өз көзқарасын дәлелдейді, берілген тақырып пен коммуникативтік берілген нұсқауға сәйкес өзара байланысқан, логикалық тұрғыдан дәйектелген дербес пікір білдіреді; тілдік қатынастың әртүрлі тәсілдерін қолдана отырып, диалогқа қатысады; оқылған, тыңдалған ақпараттың

негізінде қазақ халқының және өзге де халықтардың рухани-адамгершілік құндылықтары туралы түсінікті талдайды;

## 2) оқылым:

білім алушы халық ауыз әдебиеті мен балалар әдебиеті туындыларын оқиды және кейіпкерлердің мінез-құлықтарын талдайды және іс-әрекеттеріне баға береді; көркем мәтіндерді көркем емес мәтіндерден ажыратады; көркем шығармалардың негізгі идеялары мен композициясын айқындайды; көркем туындының жанрын айқындайды; өзінің жауабына/таңдауына негіздеме береді; автордың бейнені сомдау үшін қолданған әдеби көркемдеуіш құралдарын айқындайды; жазушының өз кейіпкерлеріне қатынасы туралы қорытынды жасайды; белгілі бір оқу түрлері мен стратегияларын қолдана отырып оқиды; мәтін түрлерін (сипаттау, әңгімелеу, пайымдау) айқындайды; әңгімелерді/өлеңдерді мәнерлеп оқиды; өлеңді мәнерлеп жатқа оқиды; көркем әдебиет туындыларында адамзаттың ортақ құндылықтарын айқындайды;

## 3) жазылым:

білім алушы тиісті сөздерді негізді түрде іріктей отырып, әртүрлі типте, жанр мен стильде өз мәтіндерін құрастырып жазады; меңгерген грамматикалық, пунктуациялық және орфографиялық нормаларға сай жазады; жеткізудің түрлі тәсілдерін (суреттер, сызбалар, кескіндер, кестелер т.б.) қолдана отырып, мәтіндер жазады; жазудың гигиеналық және каллиграфиялық дағдыларын сақтайды; өз халқының және басқа халықтардың мәдениетіне, салт-дәстүріне байланысты тақырыптарға өзінің жеке көзқарасын білдіре отырып, шағын мәтіндер құрастырады.

Екінші тіл (қазақ/орыс тілі):

## 1) тыңдалым:

білім алушылар қарым-қатынас жасаудың әлеуметтік-тұрмыстық және әлеуметтік-мәдени сын өзекті аудиовизуалды материалдардың мазмұнын түсінеді; мәтіннің тақырыбын, негізгі идеясын, мәтіндегі басты және қосалқы ақпараттың мағынасын барынша толыққанды, терең және дәл түсіне алады; қарым-қатынас жасау жағдаяттарына, қарым-қатынас орнына және қарым-қатынасқа (коммуникацияға) қатысушыларға қарай сөйлеу стильдерінің қалай өзгертінін түсінеді; түрлі пікірлерді ескере отырып, оқиғаның/әңгіменің мазмұнын болжайды;

## 2) айтылым:

білім алушы алдын ала дайындалған жазбалар мен жоспарды пайдалана отырып, әңгіменің, оқиғаның мазмұнын жеткізеді; оқығаны, естігені жөнінде сұрақтар құрастырады және көзқарасын білдіреді; ұсынылған тақырып пен белгіленген коммуникативтік тапсырма бойынша өзара байланысқан, логикалық жүйеге құрылған хабарламаны құрастырады; қарым-қатынастың әлеуметтік-тұрмыстық және әлеуметтік-мәдени саласында түрлі тілдік жағдаяттарға сай өзінің коммуникативтік ниетін білдіре отырып, диалогқа қатысады; әлемдік мұраға ұлттық мәдениеттің қосқан үлесін түсінеді және түсіндіреді;

## 3) оқылым:

білім алушы оқу түрлері мен стратегияларын пайдалана отырып, мәтіндерді оқиды; таныс емес сөздері бар мәтіннен негізгі ақпаратты, автордың шешімі мен бағасын түсінеді; көркем және көркем емес мәтіндерді ажыратып таниды; алуан түрлі дереккөздерден қажетті ақпаратты табады; идеяны, оқиғаларды және кейіпкерлер іс-әрекеттерінің себептерін түсінетінін көрсетеді; сөздіктер мен анықтамалықтарды пайдаланып, таныс емес сөздер мен фразалардың мағынасын анықтайды; қазақ және орыс әдебиетінің көркем туындыларындағы адамзаттың ортақ құндылықтарын айқындайды;

## 4) жазылым:

білім алушы тыңдалған мәтіннің, оқылған ақпараттың және көрген оқиғаның (тақырыптар, жекелеген деректер, пікірлер) қысқаша жазбаларын жасайды; тыңдалған/оқылған мәтіндегі ақпаратты үлгі бойынша жинақтайды; стильдік тиесілігін ескере отырып, мәтін құрастырады; орфографиялық, грамматикалық және пунктуациялық нормаларды ескере

отырып, баяндау/баяндаусыз сипаттағы мәтіндерді құрастыру үшін тиісті лексикалық бірліктерді пайдаланады.

Үшінші тіл:

1) тыңдалым:

білім алушы таныс тақырыптар бойынша қысқа әңгімелесулердің негізгі мазмұнын түсінеді, таныс сөздер мен фразалардың айтылуын ажырата алады; түстер мен сандар туралы қысқа сұрақтарды түсінеді; таныс тақырыптар бойынша қысқа әңгімелердің мазмұнын мен мәнін болжау үшін мәнмәтіндік тірек сөздерді пайдаланады; баяу және айқын дыбысталып айтылған шағын әңгімелердің жалпы мәнін түсінеді;

2) айтылым:

білім алушы өзі туралы тіркестер мен сөйлемдер құрастырады, сұрақтар құрастырады; сұрақтарға жауап береді; заттар мен оқиғаларды сипаттағанда негізгі сөздер мен фразаларды дұрыс интонациямен және екпінмен айтады; өзіне не ұнайтынын және не ұнамайтынын айтады;

3) оқылым:

білім алушы қарапайым иллюстрацияланған сөздікті пайдаланады; тұрмыстық-әлеуметтік тақырыптағы көлемі шағын көркем және көркем емес мәтіндерді түсінеді; қысқа мәтіндердің негізгі ойын айқындайды; қысқа мәтіндерден нақты және детальді ақпаратты айқындайды; қазақ және шетел әдебиетінің көркем туындыларында адамзаттың ортақ құндылықтарын айқындайды;

4) жазылым:

білім алушы жиі қолданылатын сөздердің жазылуы мен айтылуы арасындағы айырмашылықты білетіндігін көрсете отырып, дұрыс жазады; дауыстап оқығанда жай сөйлемдерді жаза алады; сөйлем соңында тыныс белгілерін дұрыс қояды.

14. «Математика және информатика» білім беру саласы бойынша оқудың күтілетін нәтижелері.

Бастауыш білім беру аяқталғанда білім алушы:

1) «цифр», «сан», «координаталық сәуле», «санның бөлшегі», «жай бөлшек», «аралас сан», «санды өрнек», «әріпті өрнек», «теңдік», «теңсіздік», «бұрыштың градустық өлшемі», «жазық бұрыш», «сыбайлас бұрыш», «пайыз», «жиын», «симметрия», «ақпарат», «объект», «файл», «папка», «затбелгі», «модель», «компьютер желісі», «Интернет» ұғымдарының мәнін; ондық санау жүйесіндегі разряд бірлік мәндерін; жазық және кеңістік геометриялық фигуралардың түрлерін және олардың элементтерін; шаршы және тік төртбұрыш периметрі мен ауданын есептеу формулалары, бірдей дәрежелі бөлшектерді қосу және азайту қағидаларын; операциялық жүйе нысандарының қызметін; ақпаратты ұсыну түрлері мен өлшем бірліктерін; компьютердің негізгі құрылғыларын, кіру мен шығу құрылымдарын; қолданбалы, сервистік бағдарламалардың және операциялық жүйенің мақсатын компьютерде жұмыс істеген кезде қауіпсіздік техникасы қағидаларын біледі;

2) натурал сандарға, шамаларға және олардың арасындағы байланысқа қатысты арифметикалық амалдардың мәні мен ретін; шамалар арасындағы қарапайым өзара тәуелділікті; жиындардың «қиылысуы» мен «бірігуіне» қатысты операциялардың мағынасын; пайызды бөлшек санмен өрнектеуді, бөлшек сандарды пайызбен өрнектеуді; тұрақты және айнымалы шамалар арасындағы айырмашылықтарды; компьютердің негізгі бөліктерінің қолданылуы, құрылымдарының, операциялық жүйе интерфейсі элементтерінің кіру және шығу құрылғысы; компьютерлік техниканың адам денсаулығына тигізетін әсері; ақпаратты және құрылымдарды зиян келтіретін бағдарламалардан қорғаудың маңыздылығы; ақпараттың авторларға сілтеме жасалған ілесімі қажеттілігін түсінеді;

3) өрнектер жазу үшін, санды өрнектерді түрлендіру үшін, есептер шығару үшін математикалық символдарды, арифметикалық амалдар мен қасиеттерді; натурал сандар мен арифметикалық амалдарды ауызша және жазбаша есептеу амалдарын; шамалардың стандартты және стандартты емес өлшем бірліктерін (ұзындық, аудан, көлем, масса, уақыт);

шамаларды өлшеу құралдарын; есеп шарттарын жазудың математикалық тілі мен графикалық модельдерін; теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу алгоритмдерін; периметр мен ауданды есептеу формулаларын (шаршының, тік төртбұрыштың, тікбұрышты үшбұрыштың); жиын элементтері арасындағы қатынастарды көрсету үшін Венн диаграммасын; санның бөлігін және оның бөлігі бойынша санды табу білігін; ақпаратты жинауға, сақтауға, өңдеуге және жеткізуге арналған ақпараттық-коммуникациялық құралдарды; ақпараттың алуан түрлерімен жұмыс істеуге, модельдер құруға арналған қолданбалы бағдарламаларды; алға қойылған міндеттерді шешу үшін интернет қызметін; компьютерде жұмыс істеу қағидаларын қолданады;

4) ауызша және жазбаша санаудың рационалды тәсілдерін; геометриялық фигуралардың ерекшеліктерін; сандық өрнектер мен айнымалысы бар өрнектердің мәндерін салыстыру нәтижесін; әртүрлі шамалар арасындағы тәуелділіктер (сан, баға, құн, жылдамдық, уақыт, арақашықтық, еңбек (жұмыс) өнімділігі, жұмыс ұзақтығы, жұмыс көлемі); заңдылықтарды және тізбектің жетіспейтін элементтерін табуды; күрделі емес комбинаторикалық және логикалық есептерді; есеп шартының сызба, кесте түрлеріндегі жазбасын; санаумен, өлшеумен байланысты деректер мен нәтижелерді; қолданбалы бағдарламалардың мүмкіндіктерін; желіде этикалық және құқықтық нормалардың бұзылу салдарын; мәлімделген талаптарға сәйкес іріктеп, түрлі дереккөздерден алынған ақпаратты талдайды;

5) заттарды олардың белгілері мен кеңістіктегі орналасуына қарай сыныптауышын; шамалар арасындағы тәуелділіктің математикалық моделін; шынайы әлемнің нақты нысандары мен үдерістерінің бейнелер мен сызбалар түріндегі ең қарапайым модельдерін; ұсынылған мәліметтер немесе математикалық модельдер бойынша есеп құрастырады және оған кері есеп құрайды; берілген заңдылықтар бойынша тізбек құрастырады; практикалық міндеттерді шешу үшін ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолданып, нысандар мен жағдаяттардың модельдерін; қолданбалы бағдарламалар мен желілік қызметтердің мүмкіндіктері туралы білімдерін түрлі міндеттерді шешу үшін жинақтайды;

6) өлшем нәтижелерін; сандар, шамалар, геометриялық фигуралар туралы қарапайым тұжырымдардың ақиқаттылығын немесе жалғандығын; графика, кесте, диаграмма түрінде берілген деректерді; модельдің берілген критерийлерге сәйкестігін; қолданбалы бағдарламалар мен желілік қызметтердің түрлі міндеттерді шешуде пайдалану мүмкіндіктерін бағалайды.

15. «Жаратылыстану» білім беру саласы бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері.

Бастауыш білім беру аяқталғанда білім алушы:

1) Күн жүйесінің ғаламшарларын және олардың ерекшеліктерін; Жер мен оның табиғаты туралы, Ғалам туралы негізгі жаратылыстану түсініктерін; ғылыми таным әдістерін: бақылау, эксперимент, тәжірибе; зерттеуді жоспарлау мен жүргізу барысындағы қауіпсіздік техникасы негіздерін; апатты табиғи құбылыстар кезінде әрекет жасау қағидаларын; адамның, өсімдіктердің, жануарлар мен саңырауқұлақтардың өмірлік циклдерін; адамның, өсімдіктердің, жануарлар мен саңырауқұлақтардың негізгі органдарының құрылымы мен орналасу ерекшеліктерін және олардың функцияларын; өсімдіктердің, жануарлар мен саңырауқұлақтардың жіктелуін; фотосинтез процесінің негіздерін; жарықтың кейбір қасиеттерін; кейбір физикалық күштерді және олардың пайда болу себептерін; қуаттың кейбір түрлерін; Жер бетінде кеңінен таралған заттектердің құрамы мен қасиеттерін; түрлі денелердің қасиеттерін және олар қолданатын кейбір салаларды; пайдалы қазбалардың негізгі түрлерін және олардың маңызын, Қазақстан Республикасындағы пайдалы қазбалардың негізгі кеніштерін біледі;

2) макро- және микроәлем ұғымдарының мәнін; қоршаған ортаға қамқорлықпен қараудың және жер бетіндегі биоалуантүрлілікті сақтаудың маңыздылығын; жеке бас гигиенасын сақтаудың қажеттілігін; ағзаның қорғану функцияларын; табиғат компоненттерінің тірі ағзалар үшін маңызын; қоршаған ортаға енудің құралы ретіндегі ағзалар ерекшеліктерін; омыртқалы және омыртқасыз жан-жануарлардың қарапайым айырмашылықтарын; табиғат ресурстарын ұтымды пайдаланудың қажеттілігін түсінеді;

3) табиғи объектілерді, процестер мен құбылыстарды зерделеу үшін кейбір зерттеу әдістерін; табиғи объектілерді, құбылыстар мен процестерді өлшеудің стандартты және стандартты

емес бірліктерін; табиғи объектілерді, процестер мен құбылыстарды өлшеудің қарапайым құралдарын; жүргізген зерттеулерді түсіндіруге қажет тиісті ғылыми терминологияны; өзі тұрып жатқан жердегі өсімдіктер мен жан-жануарларды жіктеу үшін олардың қарапайым белгілері туралы білімді қолданады;

4) табиғат компоненттері арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды; материалдарды қолдану мүмкіндіктерін айқындау үшін олардың қасиеттерін; белгілі бір аумақтың жануарлар мен өсімдіктер әлемін; алуан түрлі өмір сүру орталарының ұқсастығы мен айырмашылығын; өз зерттеулеріндегі және түрлі дереккөздерден алынған материалдарды талдайды;

5) тірі және өлі табиғаттың объектілері мен құбылыстарына зерттеу жүргізуді жоспарлау және өткізу үшін алынған білімі мен дағдыларын; сурет, сызба, графиктер, диаграммалар, кестелер түріндегі ақпараттық материалдарды; қоршаған ортаны қорғау мәселелеріне қатысты идеяларды; микро- және макроәлемнің объектілері, құбылыстары мен процестерінің имитациялық және географиялық үлгілерін жинақтайды;

6) табиғи объектілердің, құбылыстар мен процестердің даму факторлары мен жағдайын; адамның әрекеті мен қоршаған ортаның жағдайына ғылыми-техникалық прогрестің салдары; ғылыми-техникалық прогрестің адамның тіршілік әрекетіне әсері; жасалған болжамға өз зерттеулерінен алынған нәтижелердің сәйкестігін бағалайды.

16. «Адам және қоғам» білім беру саласы бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері.

Бастауыш білім беру аяқталғанда білім алушы:

1) білім алушының күнделікті өмірі өтетін отбасының, мектеп қоғамдастығының құрылымын, құрамы мен функциясын; адамның ең негізгі әлеуметтік функцияларын; «адам – қоғам» өзара байланысы туралы бастапқы мәліметтерді; «қауіпсіздік», «денсаулық» ұғымдары және олардың басты белгілерін; жеке тұлғаның, отбасының, қауымдастықтардың және тұтас қоғамның ерекшеліктерін және олардың адам өміріндегі маңызы мен атқаратын рөлін; тұтыну тауарларының негізгі түрлерін және олардың құрамын; Қазақстанның тарихы мен географиясы туралы жалпы мәліметті; Қазақстан халқы мен Қазақстан халықтарының негізгі дәстүрлері мен фольклорын; Қазақстанның әлемдегі орны мен рөлін; Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздерін; жалпыадамзаттық құндылықтарды; оң және достық қарым-қатынас жасау қағидаларын, этикет қағидаларын, мектеп оқушысының құқықтары мен міндеттерін, саламатты өмір салтының қағидаларын біледі;

2) адамның сыртқы белгілерінің себептілік шарттылығын; өзінің Қазақстанның жас азаматы ретіндегі және белгілі бір ұлт өкілі ретіндегі өзінің азаматтық болмысын; отбасының, туған жері мен Атамекенінің құндылығын; көпұлтты қазақстандық қоғамның құндылығын; Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздерінің маңызын; қоғамдағы адамның адамгершілік мінез-құлық нормаларын; өз өмірінің мектеп өмірімен, ауыл, қала өмірімен, тұтас ел өмірімен тығыз байланыста екендігін; қоғамға қызмет етудің маңыздылығын; әртүрлі тұрғылықты жер түрлерінің функционалдық және құрылымдық ерекшеліктерін; өз ойы мен сөзінің, іс-әрекетінің бір жерден шығуына өз жауапкершілігін; ұлттық салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың мәнін; адам өміріндегі және қоғам дамуындағы саяхаттардың рөлін; адамның өзін тануы мен өзін дамытудың маңыздылығын; «еңбек», «өзара түсіністік», «өмірге қуанышпен қарау», «қиындыққа мойымау», «мейірімділік», «жомарттық», «кең пейілділік», «патриоттық», «шығармашылық» ұғымдарының мазмұнын және маңыздылығын; саламатты өмір салтын ұстануы керектігін; табиғаттың өмірлік қуат көзі ретіндегі мәнін; табиғатқа қамқорлық көрсетудің маңызын түсінеді;

3) таным әдістерін қоғамдық процестер мен құбылыстар зерттеу үшін, оқу тапсырмалары мен шығармашылық, танымдық, зерттеу, жобалау сипатындағы жұмыстарды орындау үшін; қарапайым қаржылық қарым-қатынастардағы жеке басының тәжірибесі мен білімін; саламатты өмір салты туралы, жеке бас гигиенасы туралы, тамақтану және күн тәртібі туралы білімін; дәрігерге дейінгі алғашқы көмек көрсету туралы қарапайым білімін; қоршаған ортаға бейімделудегі өзінің жеке және қоғам тәжірибесін; отбасында және ұжымда өзара оң және достық қарым-қатынасты сақтау мақсатындағы қатынас қағидаларын қолданады;

4) Қазақстанның әлемдегі орнын; қазақ халқының және елде тұрып жатқан басқа да ұлт өкілдерінің мәдени және салт-дәстүрлерінің ортақ және ерекше белгілерін; жеке тұлғаның, отбасының, мектеп қауымдастығының даму факторларын; адам өміріндегі негізгі ресурстардың мәнін; денсаулық пен қауіпсіздік факторларын; адамның көңіл-күйінің, сезімі мен адамдар іс-әрекетінің көрінісі, олардың себеп-салдарын; өзіндік эмоционалдық күйін талдайды;

5) қоғамдық құбылыстар мен процестерді жүйелеу және топтастыру үшін білімі мен дағдыларын; қоғамның кейбір өзекті проблемаларын айқындау үшін білімі мен дағдыларын; кеңістікте (орын), уақытта (хронологияда), әлеуметтік ортада (қоғамда) бағдарлануы үшін жеке шешімдерін; отбасылық, тұлғааралық және қоғамдық салаларда коммуникация модельдерін; өмір қауіпсіздігі, саяхатты ұйымдастыру бойынша өз жобаларын, өзіндік рухани-адамгершілік дамуы бойынша шешімдерін жинақтайды;

6) адамгершілік нормасы тұрғысынан өзінің мінез-құлқы мен айналадағы адамдардың істерін; отбасының, қоғамның, мемлекеттің әрбір адам өміріндегі маңыздылығын; заманауи өмірдегі дәстүр мен фольклордың рөлін; тұтыну заттарының маңыздылығы мен құны бойынша құндылығын; сабақта өз жұмысына қанағаттану дәрежесін; тұлғааралық, қоғамдық және қаржы-экономикалық қарым-қатынас саласында өзінің ілгерілеу деңгейін, өзінің эмоциялық және физикалық қалпын; адамдардың тәртібін жалпы қабылданған адамгершілік нормалары тұрғысынан бағалайды.

17. «Технология және өнер» білім беру саласы бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері.

Бастауыш білім беру аяқталғанда білім алушы:

1) сызықтардың және формалардың негізгі түрлерін; негізгі және қосымша түстерді; сурет салуға және сәндік-көркем жұмыстарға керекті негізгі материалдар мен құралдарды; өнердің негізгі түрлері мен жанрларын; өнердің әр алуан түрлері бойынша жұмыс істеудің негізгі техникаларын; әлемдік және отандық суретшілердің кейбір үздік туындыларын; музыкалық сауаттылықтың негіздерін; музыкалық мәнерліліктің басты құралдарын; вокалдық және аспаптық жанрлар мен стильдерді; қазақтың халық аспаптарын және әлем халықтарының аспаптарын; қазақ халық музыкасының, Қазақстан сазгерлерінің және әлемнің басқа елдерінің ән және аспаптық репертуарларының кейбір үлгілерін; қарапайым музыкалық импровизациялар жасаудың тәсілдерін біледі;

2) өнердің өмірмен байланысын; орындау техникасының өнердің түрімен, стилімен, жанрымен байланысын; Қазақстанның сәндік-көркем өнеріндегі ұлттық салт-дәстүрлердің ерекшеліктері мен маңызын; қазақ халқының мәдениеті мен басқа да халықтардың мәдениеттеріндегі өнер туындыларының маңызын; қазақ халқы мен басқа да халықтардың ұлттық музыкалық дәстүрлерінің ерекшеліктері мен маңызын; музыкалық туындылардағы берілетін идеяларды, сезімдерді, көңіл-күйлерді; халықтық және сазгерлік музыканың ерекшеліктерін түсінеді;

3) заттарды бейнелеудегі перспектива және композиция заңдарын; қарапайым көркем жұмыстарды жасау үшін, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, шығармашылық идеяларды; көркем және техникалық еңбек өнімдерін жасау үшін түрлі көкемдік жұмыс құралдары мен техникаларын; шығармашылық жұмысты орындаудағы өнер туындыларының түрлері, жанрлары мен стильдері бойынша білімін; техникалық қауіпсіздік қағидаларын; қарапайым вокалдық және аспаптық импровизациялар мен аранжировкаларды жасауға арналған музыкалық мәнерлілік құралдарын; жеке және ансамбльмен ән айту, музыкалық аспаптарда ойнау дағдыларын қолданады;

4) өзіндік жұмысты ұйымдастыру үшін өнердің алуан түрі бойынша ақпаратты; қазақ халқының және әлемнің басқа да халықтары өнерінің стильдері мен жанрларын; эксперименталдық, зерттеу жұмыстарын жүргізуге арналған материалдар мен аспаптардың қасиеті мен сапасын; бейнелеу өнері, техникалық және көркем еңбек бойынша шығармашылық жобаларды; композиторлық музыканың стильдері мен жанрларының ұқсастықтары мен айырмашылықтарын; қарапайым эксперименталдық жұмыстарды орындау және музыкалық импровизация мен аранжировкаларды жасау үшін дыбыстардың қасиеттерін талдайды;

5) бейнелеу өнері, техникалық және көркем еңбек бойынша, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып шығармашылық жобаларды; негізгі және аралас техникада алуан түрлі материалдар мен құралдарды, жұмыс істеудің тәсілдері мен амалдарын қолдана отырып көркем жұмыстарды; музыкалық шығармалардың қарапайым импровизациясы мен аранжировкаларын; зерттеулер нәтижесі бойынша шығармашылық идеяларды жинақтайды;

6) көркем жұмыстардың және музыкалық шығармалардың негізгі мақсатын, образдары мен идеяларын; жеке/ұжымдық орындалған көркем және техникалық еңбек туындыларын, музыкалық шығармаларды, импровизациялар мен аранжировкаларды бағалайды.

18. «Дене шынықтыру» білім беру саласы бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері.

Бастауыш білім беру аяқталғанда білім алушы:

1) ағзаның дамуына ықпал ететін негізгі дене шынықтыру жаттығуларын, оларды орындаудың қағидалары мен техникасын; дене шынықтыру жаттығуларын орындау барысындағы техникалық қауіпсіздік қағидаларын; сергіту жаттығулары мен ширатып шынықтыру жаттығуларын орындау қағидаларын; дене жаттығуларын орындау кезіндегі ағзадағы өзгерістерді бақылау тәсілдерін; дене даярлығын жақсарту үшін дене бөліктері мен бұлшық еттерді дамыту әдістерін біледі;

2) дене шынықтырудың денсаулықты нығайтудағы маңызын; дене шынықтыру мен спорттың елдің дамуындағы және сол үшін мақтаныш сезімін қалыптастырудағы рөлін; орындалатын жаттығулардың күрделілік деңгейін; түрлі физикалық жүктемелердің талап етілетін қарқындылығына қол жеткізу қажеттілігін; дене, психикалық және эмоциялық саламаттылықты сақтау мен қолдаудың маңызын; түрлі дене жаттығуларын орындау кезінде туындайтын тәуекелдерді түсінеді;

3) келісілген мақсаттарға қол жеткізу үшін өзіндік/бірлескен жұмысты орындау дағдыларын; кешенді дене жаттығуларын орындау кезінде қолданылатын композициялық амалдар мен ережелер туралы білімін; уақытты, кеңістікті, дағды мен қозғалыс координацияларын түсінетінін көрсете отырып, дене жаттығуларын орындаудың дұрыс бірізділігін; дене дамуындағы кемістіктерді және денсаулық үшін ықтимал тәуекелдерді жоятын арнайы жаттығуларды; дұрыс тамақтану мен қозғалу режимінің негізгі қағидадарын қолданады;

4) болашақ оқуды және мінез-құлқын басқару үшін топта дене шынықтыру жаттығуларын орындаудағы өзінің жетістіктері мен тәжірибесін; дене шынықтырудың әр түріндегі жеке қабілеттерін және сенімділігін жақсарту; ортақ мақсатқа қол жеткізудегі ынтымақтастық және әділ жарыс жағдаяттарын талдайды;

5) қозғалыс түрлерінен тұратын белгілі бір қозғалыстар комбинацияларын, сондай-ақ түрлі спорт тактикаларын пайдалана отырып стратегияларды; дене шынықтырудың алуан түрлі жағдаяттарына бейімделу үшін білім мен дағдыларды жинақтайды;

6) әртүрлі физикалық жүктемелерді орындау кезінде туындайтын қиындықтар мен тәуекелдерді; өзінің және өзгелердің физикалық мүмкіндіктерін; мектепшілік және мектептен тыс спорттық іс-шараларға қатысу үшін өзінің мүмкіндіктерін бағалайды.

19. Білім алушыларға үй тапсырмалары олардың орындау мүмкіндіктерін ескере отырып беріледі, 2-3-сыныптарда 1,5 сағаттан, ал 4-сыныптарда – 2 сағаттан (астрономиялық сағатта) аспайды.

20. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау критерийлік бағалау арқылы жүзеге асырылады. Критерийлік бағалау нақты айқындалған, оқу процесіндегі барлық оқушыларға алдын ала белгілі бағалау критерийлерімен (формативті бағалаудағы табыс критерийі және жиынтық бағалаудағы балдарды қою критерийі) білім алушылардың оқу жетістіктерін білім берудің тиісті мақсаттарымен және мазмұнымен салыстыруға негізделген.

21. Бағалау әр тақырыптық бөлім бойынша білім алушылардың оқу жетістіктерін тексеру негізінде нақты оқу пәні бойынша оқу жоспарларында көрсетілген оқу мақсаттары жүйесіне сәйкес жүзеге асырылады.

22. Критерийлік бағалау жүйесі үш бағалауды қамтиды: формативті бағалау, ішкі жиынтық бағалау, сыртқы жиынтық бағалау.

23. Бастауыш білім беру деңгейінде бағалау формативті және ішкі жиынтық бағалауды пайдалану арқылы жүзеге асырылады. Бастауыш білім беру деңгейінде сыртқы жиынтық бағалау жүргізілмейді.

24. Бастауыш білім берудің оқу бағдарламаларын жүзеге асыратын білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың оқу жетістіктерін критерийлік бағалау тәртібін білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайды.

25. Даму мүмкіндігі шектеулі білім алушылардың білім алуы, даму бұзушылықтарын түзету және әлеуметтік бейімделуі үшін жағдай жасалады.

### 3. Білім беру мазмұнына қойылатын талаптар

26. Бастауыш білім беру білім берудің барлық деңгейлеріне ортақ болып табылатын және білім алушы тұлғасының мінез-құлқы мен қызметін ынталандыратын өмірлік тұрақты бағдарлары болуға арналған білім алушылардың бойында ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды дарытуға бағытталған.

27. Бастауыш білім беру мазмұнында:

1) қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік;

2) құрмет;

3) ынтымақтастық;

4) еңбек пен шығармашылық;

5) ашықтық;

6) өмір бойы білім алу базалық құндылықтар болып айқындалған.

28. Бастауыш білім берудің мақсаты мынадай кең ауқымды дағдылар негіздерін меңгерген білім алушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуы мен дамуына қолайлы білім беру кеңістігін жасау болып табылады:

1) білімді функционалдықпен және шығармашылықпен қолдана білу;

2) сын тұрғысынан ойлау;

3) зерттеу жұмыстарын жүргізе білу;

4) ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана білу;

5) коммуникацияның түрлі тәсілдерін, оның ішінде тілдік дағдыларды меңгеру;

6) топпен және жеке жұмыс істеу дағдылары.

29. Бастауыш білім берудің базалық мазмұны мынадай бағдарларды ескере отырып айқындалады:

1) заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;

2) сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;

3) оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;

4) оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету.

30. Бастауыш білім берудің базалық мазмұны үштілді білім беру саясаты шеңберінде іске асырылады. Үштілді білім берудің мақсаты көптілді тұлғаны – кемінде үш тілді меңгерген, қызметтің алуан түрлі саласында үш тілде диалог жүргізе алатын, өз елінің мәдениетін бағалайтын, басқа елдердің мәдениетін түсінетін және сыйлайтын Қазақстанның азаматын қалыптастыруға негізделеді.

31. Үштілді білім беру іс жүзінде мынадай жолдармен іске асырылады:

1) қазақ, орыс және ағылшын тілдерінің халықаралық стандарттарға сәйкес деңгейлік меңгерілуін қамтамасыз ету;

2) сабақтан тыс жұмысты қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде ұйымдастыру.

32. Бастауыш білім берудің базалық мазмұны білім беру саласы бойынша бастауыш білім берудің басты миссиясына сәйкес айқындалады, оған сәйкес білім алушыны тек оқытып қана қоймай, сонымен бірге оның рухани дамуының және әлеуметтік маңызды дағдыларының іргетасын қалау керек.

33. «Тіл мен әдебиет» білім беру саласындағы пәндердің мазмұнында сөйлеу әрекетінің төрт түрі бойынша дағдыларды дамытуға бағытталған коммуникативтік тәсілді қолдану көзделеді. Тілдік пәндердің мазмұны ойын және танымдық іс-әрекеттер арқылы білім алушылардың бойында тілдерді үйренуге деген қызығушылығы мен оң қатынасын дамытуға, сондай-ақ ақпарат алмасу, тілдік материал ретінде мәтінмен жұмыс істей білу, фразалар мен сөз орамдарының мәнін түсіну және оларды нақты жағдайлар кезінде қолдану үшін бастапқы коммуникативтік дағдыларды қалыптастыруға бағытталған.

34. Екінші тіл шеңберінде қазақ тілі мен әдебиетін, орыс тілі мен әдебиетін оқыту білім алушылардың тілдік дағдыларын дамыту, мәтіннің әртүрлі түрлері және типтерімен өз бетінше жұмыс істеуге машықтандыру үшін әдеби мәтіндерді пайдалануға негізделген.

35. Екінші тілді (оқыту тіліне байланысты орыс тілін/қазақ тілін) және үшінші тілді (ағылшын тілін) оқыту тілді деңгейлік үйрену жүйесіне бағдарланған.

36. «Математика және информатика» білім беру саласының мазмұны «Математика», «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» оқу пәндерінде іске асырылады.

37. «Математика және информатика» білім беру саласының мазмұны білім алушыларда қоршаған болмыстың алуан түрлі объектілері мен құбылыстарын сипаттау үшін бастапқы математикалық білімді қалыптастыруға; ауызша және жазбаша есептеу алгоритмдерін игеруге; есептер шығарудың жалпы амалдарын, өлшем және есептеу дағдылары негізінде логикалық пайымдаулар түзе білу машықтарын дамытуға; ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қарапайым құралдарын қолдану дағдыларын, ақпаратты іздеу, таңдау, жеткізу, объектілер мен процестерді жобалау, кестелермен, схемалармен, графикалармен және диаграммалармен жұмыс істеуде ең қарапайым әдістерді қолдану, интерпретациялау және деректерді беру машықтарын қалыптастыруға бағытталған.

38. «Жаратылыстану» білім беру саласының мазмұны «Жаратылыстану» оқу пәнінде іске асырылады.

39. «Жаратылыстану» пәнінің мазмұны «Адам – Табиғат» жүйесі шеңберіндегі ғылыми білімнің қарапайым деңгейін қамтамасыз етуге бағытталған. Бұл оқу пәні білім алушылардың табиғатты тануға деген қызығушылығын, зерттеу дағдыларын дамытуға, қоршаған ортаны ғылыми тұрғыдан түсініп, көре білуді қалыптастыруға бағытталған. Пәннің мазмұны «қарапайымнан күрделіге қарай, таныстан таныс емеске қарай» қағидаты бойынша құрастырылған. Жанды және жансыз табиғаттың құбылыстары мен процестерінің өзара байланыстарының себебін ұғыну және түсіну, қоршаған ортаның көптүрлілігі мен күрделілігін саналы аңғару білім алушылардың ой-өрісін кеңейтеді. «Жаратылыстану» оқу пәні – білім берудің кейінгі деңгейлерінде дербес пән ретінде оқылатын «Биология», «Физика», «Химия» оқу пәндерін оқып-меңгеруге жол бастайтын, сондай-ақ білімнің барлық салаларында маңызды орын алатын зерттеу дағдыларының іргетасын қалайды.

40. «Адам және қоғам» білім беру саласының мазмұны «Дүниетану», «Өзін-өзі тану» оқу пәндерінде іске асырылады.

41. «Адам және қоғам» білім беру саласы пәндерінің мазмұны «Адам –Қоғам» жүйесі шеңберінде кіріспе білімді қамтамасыз етуге бағытталған. Пәндердің мазмұны қоғамдық қатынастардың өткені мен бүгінін, олардың өзара байланысын, адамдардың отбасындағы, қоғамдағы өзара қарым-қатынастарын танып-білуге; өз Отаны үшін мақтаныш сезімін қалыптастыруға, отбасындағы, жергілікті, өңірлік, ұлттық және жаһандық қауымдастықтағы өз орнын ұғуға; қазақстандық қоғамның құндылықтары мен жалпыадамзаттық құндылықтарды түсінуге; әр білім алушының өзінің табиғи қабілеттері мен шығармашылық

әлеуетінің көзін ашуына; өз халқының және басқа да халықтардың мәдениетіне деген құрмет сезімін дамытуға, өз қылығы үшін жеке басы жауапкершілігін ұғынуына, басқа адамдардың сезімдерін түсінуге және бірге бөлісуге, адам мен қоршаған ортаға деген ізгілік қатынасын тәрбиелеуге бағытталған.

42. «Технология және өнер» білім беру саласының мазмұны «Бейнелеу өнері», «Еңбекке баулу» және «Музыка» пәндері арқылы жүзеге асырылады.

43. «Технология және өнер» білім беру саласы пәндерінің мазмұны бейнелеу өнері мен музыканың адам өміріндегі рөлі туралы алғашқы түсініктерді қалыптастыруға, қазақтың ұлттық өнеріне, салты мен дәстүріне және әлемдегі басқа халықтардың өнеріне де құрметпен қарауға тәрбиелеуге; бейнелеу өнерінен, көркем және техникалық еңбектен көркем іс-әрекеттің алуан түрін жасап шығаратын машық пен дағдыларды дамытуға; бастапқы вокалдық және аспаптық дағдыларды дамытуға; дүниені түрлі көру-тактильдік және музыкалық құралдар көмегімен тану тәсілдерін игертуге бағытталған.

44. «Дене шынықтыру» білім беру саласының мазмұны «Дене шынықтыру» оқу пәнінде іске асырылады.

45. «Дене шынықтыру» пәнінің мазмұны физикалық қасиеттерді, жалпы дамыту жаттығуларын өз бетімен орындауға деген қызығушылықты дамытуға; саламатты өмір салты мәдениетін дарытуға; дене шынықтырудың адам өміріндегі рөлі туралы түсініктерді қалыптастыруға, спорт, қазақтың ұлттық спорт түрлері туралы ақпаратты өз бетімен таба білу және оны өзінің денсаулығын нығайту үшін пайдалана білу дағдыларын қалыптастыруға; оқу, ойын және жарыс қызметі жағдайында құрбы-құрдастармен қарым-қатынас жасау мәдениетінің машықтарын қалыптастыруға бағытталған.

46. Бастауыш білім берудің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын меңгеру мерзімі – төрт жыл.

4. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар

47. Бастауыш мектептегі білім алушылардың апталық оқу жүктемесінің ең жоғары көлемі 29 сағаттан аспайды.

48. Білім алушылардың инвариантты және вариативтік компоненттерден тұратын оқу жүктемесінің жалпы көлемі, сондай-ақ сыныптар бойынша апталық және жылдық оқу жүктемесі үлгілік оқу жоспарында белгіленеді.

49. Оқу жылының ұзақтығы 1-сыныпта – 33 оқу аптасын,

2-4-сыныптарда 34 оқу аптасын құрайды. Оқу жылындағы каникул уақытының ұзақтығы кемінде 30 күнді құрайды. Каникулдар оқу жылында 3 рет – күзде, қыста және көктемде беріледі. Бірінші сыныптың білім алушылары үшін үшінші тоқсанда ұзақтығы бір апта болатын қосымша каникул уақыты беріледі.

Каникулдың нақты мерзімін Қазақстан Республикасының білім саласындағы уәкілетті органы белгілейді.

50. Сыныпты екі топқа бөлу қалалық жалпы орта білім беретін ұйымдарда сыныптарда білім алушылар 24-ке немесе одан артық, ауылдық жерлерде білім алушылар 20-ға немесе одан артық, шағын жинақты мектептерде кемінде 10-ға толған жағдайда:

- 1) оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптарда қазақ тілі бойынша;
- 2) оқыту орыс тілінде жүргізілмейтін сыныптарда орыс тілі бойынша;
- 3) ағылшын тілі бойынша;
- 4) ақпараттық-коммуникациялық технологиялар бойынша;
- 5) өзін-өзі тану сабақтарын жүргізу кезінде жүзеге асырылады.

**Қазақстан Республикасы  
Үкіметінің  
2012 жылғы 23 тамыздағы**

**№ 1080 қаулысымен  
бекітілген****Техникалық және кәсіптік білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты****1. Жалпы ережелер**

1. Осы техникалық және кәсіптік білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (бұдан әрі – стандарт) «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңына сәйкес әзірленді, техникалық және кәсіптік білім беруге қойылатын жалпы талаптарды белгілейді.

Осы стандартты меншік нысаны мен ведомстволық бағыныстылығына қарамастан, техникалық және кәсіптік білім берудің бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдары және білім беру бағдарламаларын әзірлеушілер қолданады.

2. Осы стандартта мынадай терминдер мен олардың анықтамалары пайдаланылады:

1) базалық құзырет – өзін-өзі және жеке қызметін басқару қабілеті, өзін-өзі жігерлендіру және өзіндік ұйымдастыруға бейімділігі;

2) біліктілік – алынған кәсіп пен мамандық бойынша қызметтің белгілі бір түрін құзыретті орындау дайындығының деңгейі;

3) құзырет – білім, шеберлік, дағды, кәсіптік тәжірибенің бірлігі негізінде маманның әрекет ету және белгілі бір кәсіптік міндеттер жиынтығын шешу қабілеттілігі;

4) оқу жоспарының моделі – техникалық және кәсіптік білім беру мазмұнының негізгі инварианттық құрылымдық компоненттерін сипаттайтын оқу жоспарын ұсынудың нысаны;

5) модуль – білім беру бағдарламасының тәуелсіз, өзіндік жеткілікті және толық бөлімі немесе оқыту кезеңі;

6) модульдік оқыту – нақты кәсіптік құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған жекелеген өзара байланысты блоктар түріндегі материалдарды оқытуды құрылымдап, болжайтын оқыту жүйесі;

7) оқытудың нормативтік мерзімі – нақты оқыту нысаны (күндізгі, кешкі, сырттай) бойынша кәсіптік оқу бағдарламасын меңгеру мерзімі;

8) кәсіптер мен мамандықтардың тізбесі – оқытудың неғұрлым жалпы параметрлерін айқындайтын кәсіптер мен мамандықтардың жүйеленген тізілімі (мамандықтың бейіні, кәсіптік біліктілік деңгейі, базалық білім беруге байланысты оқыту мерзімі);

9) білім беру бағдарламасы – пәндер тізімі, оқу жұмысының түрлері арқылы білім беру жүйесінің белгілі бір сатысының білім беру мазмұнын және мақсатын, оларды меңгеру үшін оқу уақытының көлемін айқындайтын құжат;

10) кәсіптік құзіреттілік – білім, шеберлік пен дағды, сондай-ақ кәсіптік қызметті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін жеке қасиеттер негізінде маманның кәсіптік міндеттер жиынтығын шешу қабілеттілігі;

11) кәсіптік практика – кәсіптік білім берудің оқу процесінің ажырамайтын бөлігі және білікті техникалық және қызмет көрсету еңбегі жұмыскерлерін еңбек қызметіне кәсіптік даярлаудың тиімді нысаны;

12) оқу жұмыс жоспары – білім беру ұйымдарының басшылары бекітетін, оқу пәндерінің тізбесі мен көлемін, бірізділігін, қарқындылығын және оқытуды ұйымдастырудың негізгі нысандарын, білім алушының білімі мен шеберлігін бақылауды және кәсіптік даярлығын бағалауды регламенттейтін, үлгілік оқу жоспарының негізінде техникалық және кәсіптік білім беру ұйымы әзірлейтін құжат;

13) оқу жұмыс бағдарламасы – білім беру ұйымдарының басшыларымен бекітілетін үлгілік оқу бағдарламасы негізінде оқу жұмыс жоспарының нақты пәні үшін техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдары әзірлейтін құжат;

14) үлгілік оқу жоспары – техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында кәсіп пен мамандыққа оқыту мерзіміне қатысты оқу пәндерінің тізбесі мен көлемін белгілейтін, оқу жоспарының моделі негізінде әзірленетін құжат;

15) үлгілік оқу бағдарламасы – үлгілік оқу жоспарының нақты бір пән бойынша меңгерілуге тиіс білім, шеберлік пен дағдының мазмұны мен көлемін айқындайтын құжат;

16) цикл – білім берудің бір бағытындағы оқу пәндерінің жиынтығы.

3. Техникалық және кәсіптік білімі бар кадрларды даярлау осы стандартқа, сондай-ақ:

1) оқу-бағдарламалық құжаттамаға – оқу жоспарының моделіне, үлгілік және оқу жұмыс жоспарлары мен бағдарламаларына, жеке оқу жоспарларына;

2) білім беру бағдарламаларына;

3) Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы уәкілетті органдары бекіткен нормативтік құжаттарға сәйкес жүзеге асырылады.

## **2. Білім беру мазмұнына қойылатын талаптар**

4. Техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларының мазмұны:

1) жалпы білім беретін пәндер бойынша интеграцияланған курстарды зерделеуді;

2) жалпы гуманитарлық, экономикалық, жалпы кәсіптік, арнайы пәндерді зерделеуді;

3) жоғары оқу орындарының 1-2 курстарының білім беру бағдарламаларымен қоса техникалық және кәсіптік білім берудің интеграцияланған білім беру бағдарламаларын зерделеуді көздейді.

5. Білім беру бағдарламаларын әзірлеу мен іске асыруда техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдары:

1) кәсіптік оқу бағдарламасын меңгеруге бөлінген оқу уақытының жиынтық көлемін сақтаған кезде циклдар мен пәндер үшін оқу уақыты көлемін 25% дейін өзгертуге;

2) оқыту процесінің әртүрлі технологияларын, оқу процесін ұйымдастыру мен бақылаудың нысандарын, әдістерін таңдауға құқылы.

6. Техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламалары міндетті пәндермен қатар, білім беру ұйымы айқындайтын пәндерді, факультативтік сабақтар мен консультацияларды қамтиды.

Консультациялар мен факультативтік сабақтар білім алушылардың жеке қабілеттері мен сұраныстарын қамтамасыз етуге бағытталған.

7. Техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларын іске асыру базалық жоғары, техникалық және кәсіптік білімі бар, оқытылатын пән бейініне сәйкес және педагогикалық және әдістемелік қызметпен жүйелі түрде айналысатын инженерлік-педагогикалық кадрлармен қамтамасыз етіледі.

8. Өндірістік оқыту мен кәсіптік практиканы ұйымдастыру:

1) кәсіптік дағдыларды игеру бойынша оқу-өндірістік жұмысты (оқу практикасы мен өндірістік оқыту);

2) кәсіптік дағдыларды (жұмысшы мамандығын алуға, өндірісте оқытуға арналған) игеру және бекіту бойынша оқу-өндірістік жұмысты;

3) кәсіптік практиканы (технологиялық, дипломалды) қамтиды.

Практиканың әрбір түрінің ұзақтығы маманның біліктілігіне байланысты маманның біліктілік сипаттамасына қойылатын талаптарға сәйкес анықталады.

Өндірістік оқыту оқу-өндірістік шеберханаларда, оқу шаруашылықтарында және оқу полигондарында өндірістік оқыту шеберінің басшылығымен жүзеге асырылады.

Кәсіптік практиканың мерзімі және мазмұны оқу жұмыс бағдарламаларымен және оқу жұмыс жоспарларымен айқындалады.

Практикадан өту кезінде білім алушыға разряд, санат беріле отырып, жұмысшы біліктілігінің бір немесе бірнеше жақын мамандықтарды меңгеру көзделеді.

Кәсіптік даярлық (жалпы кәсіптік және арнайы пәндер бойынша зертханалық-практикалық сабақтар, курстық және дипломдық жобалау, өндірістік оқыту, кәсіптік практика).

Кәсіптік практика міндетті оқытудың жалпы оқу уақыты көлемінің кемінде 40%-ын құрауы тиіс.

Кәсіптік практика тиісті ұйымдарда шарт негізінде жұмыс берушілермен берілетін жұмыс орындарында өткізіледі және оқыту процесінде алынған білімді бекітуге, практикалық дағдылар мен кәсіптік құзыреттерді меңгеруге бағытталған.

9. Техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларын іске асыруда оқу әдебиеттері мен оқу-әдістемелік құралдардың кітапханалық қорының, оның ішінде: электрондық оқу құралдары, аудио және бейне материалдар, әдістемелік көрнекі құралдар және пәндер, кәсіптік практикалар, жазбаша-біліктілік жұмыстары, дипломдық жобалар бойынша ұсынымдардың болуымен қамтамасыз етіледі.

10. Оқыту процесін материалдық-техникалық, оқу-әдістемелік қамтамасыз ету білім беру саласындағы уәкілетті органмен белгіленген нормативтік талаптарға сәйкес болуы тиіс.

11. Білім беру бағдарламаларының тәрбиелік компоненттері білім алушылардың бойында ұлттық құндылықтарды дарытуға, патриоттық пен азаматтылықты қалыптастыруға, жан-жақты қызығушылығы мен қабілеттерін дамытуға бағытталған.

12. Оқыту процесін жоспарлау кезінде техникалық және кәсіптік білім беруді әзірлеушілер осы стандартқа [1-қосымшаға](#) сәйкес техникалық және кәсіптік білім берудің оқу жоспарының моделін басшылыққа алады.

### **3. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар**

13. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең көп көлемі аудиториялық және аудиториядан тыс оқу жұмысының барлық түрлерімен қоса, аптасына 54 сағаттан аспауы тиіс.

14. Күндізгі оқу нысаны кезінде техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларын меңгерудің нормативтік мерзімі күрделілігіне, күтілетін белгіленген біліктілік деңгейіне және білім алушылардың базалық білім деңгейіне қарай:

- 1) негізгі орта білім базасында жалпы орта білім алмай 1 жыл 10 ай оқу мерзімін;
- 2) жалпы орта білім базасында жалпы орта білім алумен 1 жыл 10 ай, 2 жыл 6 ай, 2 жыл 10 ай, 3 жыл 6 ай, 3 жыл 10 ай оқу мерзімін;
- 3) негізгі орта білім базасында - 10 ай, 1 жыл 6 ай, 1 жыл 10 ай, 2 жыл 6 ай, 2 жыл 10 ай оқу мерзімін;
- 4) техникалық және кәсіптік білім базасында - 10 ай, 1 жыл 10 ай оқу мерзімін;
- 5) орта білімнен кейінгі білім, жоғары білім базасында - 10 ай, 1 жыл 6 ай оқу мерзімін құрайды.

15. Теориялық оқытудың күндізгі нысаны кезінде оқу уақытының жалпы көлемі аптасына кемінде 36 сағат болатын міндетті оқу жүктемесі есебінен айқындалады (бұл ретте көрсетілген көлемге факультативтік пәндер бойынша сабақтар мен консультациялар кірмейді).

Оқу жылы 1 қыркүйектен басталып, 1 шілдеге дейін аяқталады. Каникул уақыты жылына 11 аптаны құрайды, оның ішінде қысқы мерзімде – кемінде 2 апта.

1) Факультативтік пәндер 1 оқу тобына аптасына 4 сағаттан артық емес көлемде көзделеді.

2) Оқытудың күндізгі бөлімінде білім алушылар үшін консультациялар әрбір оқу жылындағы оқу тобына 100 сағаттан аспайтын көлемде көзделеді.

Консультациялар емтихандар мен курстық және дипломдық жұмыстарды орындау түрінде аралық және қорытынды аттестаттаулар көзделген пәндер бойынша, сондай-ақ кәсіптік даярлық деңгейін бағалау мен біліктілік беруді ұйымдастыру және өткізу рәсімдеріне арналып жоспарланады.

3) Оқу процесінің жоспарында білім алушылардың білім беру бағдарламаларын меңгеру сапасын бақылаудың мынадай түрлері:

аралық аттестаттау;

білім беру ұйымдарындағы қорытынды аттестаттау;

кәсіптік даярлығын бағалау және біліктілікті беру көрсетіледі.

Жалпы гуманитарлық, әлеуметтік-экономикалық, жалпы кәсіптік және арнайы пәндер бойынша емтихандар мен бақылау жұмыстарының саны білім алушы меңгеруі тиіс білім, шеберлік және құзырет деңгейіне қойылатын талаптарға байланысты айқындалады.

Бақылау жұмыстары пәнді зерделеуге бөлінген оқу уақыты есебінен жүргізіледі.

Семестрдегі курстық жобалардың саны біреуден аспауы тиіс.

Бір оқу жылы бойындағы емтихандық сессияның жалпы ұзақтығы 4 аптадан аспауы тиіс. Емтихандық сессияның бір аптада тапсырылатын емтихандардың саны екеуден аспауы тиіс.

Барлық пәндер бойынша аралық аттестаттау көзделеді, оның негізгі нысандары: бақылау жұмысы, сынақ, тестілеу, емтихан болып табылады.

Бақылау жұмыстары мен сынақтар осы пәнді оқытуға бөлінген оқу уақытының есебінен жүргізіледі; емтихандар - аралық аттестаттауға бөлінген мерзімдерде өткізіледі.

Жалпы білім беретін пәндер бойынша аралық аттестаттау: тіл, әдебиет, Қазақстан тарихы, математика және (техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының таңдауы бойынша физика, химия) бойынша емтихан өткізуді көздейді.

Білім алушының даярлық деңгейін бағалау үшін кәсіптік білім беру бағдарламасын меңгергеннен кейін қорытынды аттестаттау өткізіледі.

Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарындағы білім алушыларды қорытынды аттестаттау:

білім беру ұйымдарындағы білім алушыларды аттестаттауды;

кәсіптік даярлық деңгейін бағалауды және біліктілікті беруді қамтиды.

Білім беру ұйымдарында білім алушыларды аттестаттау оқытудың толық курсының қорытындысы бойынша білім алушылардың білім беру бағдарламаларын меңгеру деңгейін айқындау мақсатында өткізіледі.

Білім беру бағдарламаларын оқытуды аяқтау қорытындысы бойынша білім беру ұйымдарында өткізілетін аттестаттаудың ықтимал нысандары: арнайы пәндер бойынша емтихан тапсыру немесе дипломдық жоба орындау және қорғау немесе арнайы пәндердің бірі бойынша қорытынды аттестаттау емтиханын тапсыра отырып дипломдық жұмысын орындау, қорғау.

Білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың қорытынды аттестаттау нысаны мен оны өткізуге бөлінген оқу уақытының көлемі 2 аптадан артық айқындалмайды.

Кәсіптік даярлығының деңгейін бағалау және мамандығы бойынша біліктілікті беру (бұдан әрі - КДДБББ) екі кезеңнен:

арнайы пәндер бойынша теориялық тестілеуден;

біліктілік деңгейлері бойынша практикалық тапсырмаларды орындаудан тұрады.

Даярлық деңгейін бағалау және біліктілікті беруді ұйымдастыру мен өткізуге арналған оқу уақытының көлемі бір білім алушыға кемінде 12 сағат айқындалады.

КДДБББ қорытындысы бойынша біліктілік комиссияның шешімі негізінде біліктіліктің тиісті деңгейлері және белгіленген нысандағы сертификат беріледі.

Практикалық емтихандар әрбір мамандық бойынша қажетті құралдармен жабдықталған өндірістік алаңдарда, зертханаларда, шеберханаларда немесе оқу орталықтарында өткізіледі.

4) Оқытуды аяқтауға (дипломдық жобалау және қорытынды аттестаттау) бөлінген уақыт 8 аптадан аспауы тиіс. Дипломалды (біліктілік) практиканың ұзақтығы мамандықтың күрделілігі мен маманның біліктілік деңгейіне байланысты 6 аптаға дейін жоспарланады.

16. Оқу пәндерін зерделеудің бірізділігін белгілеу, олардың әрқайсысы бойынша оқу уақытын курстарға және семестрлерге бөлу пәнаралық байланыстарды ескере отырып жүргізіледі.

Арнайы пәндердің тізбесін анықтау және оларды зерделеуді жоспарлау кезінде көрсетілген пәндерді зерделеу бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау және келешектегі кәсіптік қызметтерінің негізгі түрлері бойынша немесе нақты сала ерекшеліктеріне сәйкес болуы интеграциялау мүмкіндіктерін қамтамасыз етуге бағытталғандығын басшылыққа алу қажет.

«Дене тәрбиесі» бойынша сабақтар міндетті болып табылады және аптасына 4 сағаттан артық емес (мамандыққа байланысты) жоспарланады, олардың екі сағаты екінші курстан бастап спорт секцияларында сабақ өткізуге бөлінуі мүмкін. «Дене тәрбиесі» курсы аяқталғаннан кейін қосымша бюджеттік уақыт бөлінбестен емтихан тапсырылады.

Алғашқы әскери даярлық пәніне 140 сағат бөлінеді, оның ішінде 30 сағат оқытуды аяқтау кезеңіндегі оқу-дала (лагерьлік) жиындарын өткізу кезеңіне беріледі. Қыздармен өткізілетін алғашқы әскери даярлық бойынша сабақтар жекелеген сабақтарды (тактикалық, от және шептік даярлық) қоспағанда, ұл балалармен бірге жүргізіледі. Сабақтарды бөлек өткізу кезінде қыздармен сабақ өткізу медициналық білім негіздері бойынша тақырыптарға сәйкес жүргізіледі. Ұл балалармен өткізілетін 3-күндік оқу-дала (лагерьлік) жиындары кезінде қыздар медициналық мекемелерде практикадан өтеді. Практикадан өту орнын білім беру органдарының және төтенше жағдайлар басқармаларының келісімі бойынша қалалық және облыстық денсаулық сақтау органдары анықтайды.

17. Кешкі және сырттай оқыту нысандары үшін міндетті оқу сабақтарының оқу уақыттарының көлемі тиісінше 70%-ды және күндізгі оқыту нысаны үшін қарастырылған оқу сағатының тиісті көлемінің 30%-ын құрайды.

#### **4. Білім алушылардың даярлық деңгейіне қойылатын талаптар**

18. Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында білім алушылардың даярлық деңгейіне қойылатын талаптар:

1) білім алушылар тиісті білім беру бағдарламаларын оқуды аяқтағаннан кейін және аралық, қорытынды аттестаттаудан өткеннен кейін нақты мамандық бойынша біліктіліктің белгіленген және/немесе жоғары деңгейін (разряд, санат) беруі;

2) білім алушылар оқытудың толық курсын аяқтағаннан кейін және қорытынды аттестаттаудан өткеннен кейін орта буын маманы біліктілігінің деңгейін беруі;

3) білім алушылар жоғары техникалық мектепте оқытудың толық курсын аяқтағаннан кейін және қорытынды аттестаттаудан өткеннен кейін кіші инженер біліктілігінің деңгейін беру мүмкіндігін көздейді.

19. Базалық құзыретке қойылатын талаптар қазіргі қоғамда кәсіптік ұтқырлықты, бәсекеге қабілеттілікті және әлеуметтік қорғалуын қамтамасыз ететін әмбебап білім, шеберлік пен дағды, қасиеттер мен қабілеттер ретінде мазмұндалады.

20. Кәсіптік құзыретке қойылатын талаптар маманның кәсіптік қызметін жеке орындауға, өз еңбегінің нәтижелерін бағалауға, қызметтің негізгі міндеттерін шешуге, сондай-ақ білім, шеберлік, дағдының белгілі бір көлемін меңгеруге деген даярлығы ретінде мазмұндалады.

**Техникалық және кәсіптік білім  
берудің мемлекеттік жалпыға  
міндетті стандартына  
1-қосымша**

**ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДІҢ ОҚУ ЖОСПАРЫНЫҢ МОДЕЛІ**  
(жоғары біліктілік деңгейі үшін)  
(орта буын мамандарының деңгейі үшін)

Академиялық сағат есебімен

| Р / с № | Циклдердің, пәндер мен оқыту жұмыстарының атауы | Оқыту курсы | Оқыту мерзімі                                    |                              |           |            |           |            |                            |           |            |           |            |                                                     |           |                                           |            |
|---------|-------------------------------------------------|-------------|--------------------------------------------------|------------------------------|-----------|------------|-----------|------------|----------------------------|-----------|------------|-----------|------------|-----------------------------------------------------|-----------|-------------------------------------------|------------|
|         |                                                 |             | Негізгі орта білім базасында жалпы орта білімсіз | Негізгі орта білім базасында |           |            |           |            | Жалпы орта білім базасында |           |            |           |            | Орта білімнен кейінгі білім, жоғары білім базасында |           | Техникалық және кәсіптік білім базасында* |            |
|         |                                                 |             | 1 ж. 10 ай                                       | 1 ж. 10 ай                   | 2 ж. 6 ай | 2 ж. 10 ай | 3 ж. 6 ай | 3 ж. 10 ай | 10 ай                      | 1 ж. 6 ай | 1 ж. 10 ай | 2 ж. 6 ай | 2 ж. 10 ай | 1 ж. 10 ай                                          | 1 ж. 6 ай | 10 ай                                     | 1 ж. 10 ай |
| 1       | 2                                               | 3           | 4                                                | 5                            | 6         | 7          | 8         | 9          | 10                         | 11        | 12         | 13        | 14         | 15                                                  | 16        | 17                                        | 18         |
| 1       | Жалпы білім беру пәндері                        | 1-2         | 524                                              | 14 48                        | 14 48     | 14 48      | 14 48     | 14 48      | -                          | -         | -          | -         | -          | -                                                   | -         | -                                         | -          |
| 2       | Жалпы гуманитарлық пәндер                       | 2-3         | -                                                | +                            | +         | +          | +         | +          | +                          | +         | +          | +         | +          | +                                                   | +         | +                                         | +          |
|         | Кәсіптік қазақ (орыс) тілі                      | 2-3         | +                                                | +                            | +         | +          | +         | +          | +                          | +         | +          | +         | +          | +                                                   | +         | +                                         | +          |
|         | Кәсіптік шет тілі                               | 2-3         | +                                                | +                            | +         | +          | +         | +          | +                          | +         | +          | +         | +          | +                                                   | +         | +                                         | +          |
|         | .....<br>.....<br>...                           |             |                                                  |                              |           |            |           |            |                            |           |            |           |            |                                                     |           |                                           |            |
| 3       | Әлеуметтік-экономикалық                         | 2-3         | -                                                | -                            | 18 0      | 18 0       | 18 0      | 18 0       | -                          | 18 0      | 18 0       | 18 0      | 18 0       | -                                                   | 18 0      | 18 0                                      | 18 0       |

|             |                                                                              |     |                                                                          |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
|-------------|------------------------------------------------------------------------------|-----|--------------------------------------------------------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
|             | пәндер<br>(философия,<br>экономика,<br>құқық негіздері<br>және мәдениеттану) |     |                                                                          |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 4           | Жалпы кәсіптік пәндер                                                        | 2-4 | +                                                                        | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + |
|             | .....<br>.....<br>...                                                        |     |                                                                          |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 5           | Арнайы пәндер                                                                | 2-4 | +                                                                        | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + |
|             | .....<br>.....<br>...                                                        |     |                                                                          |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 6           | Білім беру ұйымы анықтаған пәндер                                            | 1-4 | +                                                                        | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + | + |
| 7           | Өндірістік оқыту және кәсіптік практика                                      | 1-4 | Міндетті оқытудың жалпы оқу уақытының көлемі 40%-дан кем болмауы керек** |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 8           | Аралық аттестаттау                                                           | 1-4 | Бір семестрде 4 емтиханнан артық болмауы керек                           |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 9           | Қорытынды аттестаттау                                                        |     |                                                                          |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 9<br>.<br>1 | Білім беру ұйымында оқытудың толық курсының қорытындысы                      | 4   | 2 аптадан артық болмауы керек                                            |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |

|             |                                                                            |   |                                                                 |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |  |
|-------------|----------------------------------------------------------------------------|---|-----------------------------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|--|
|             | бойынша<br>білім<br>алушылар<br>ды<br>қорытынды<br>аттестатта<br>у         |   |                                                                 |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |  |
| 9<br>.<br>2 | Кәсіптік<br>даярлық<br>деңгейін<br>бағалау<br>және<br>біліктілікті<br>беру | 4 | 12 сағаттан кем болмауы керек                                   |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |  |
| 1<br>0      | Міндетті<br>оқытуға<br>барлығы                                             | - | 2880                                                            | 28<br>80 | 37<br>44 | 43<br>20 | 51<br>84 | 57<br>60 | 14<br>40 | 23<br>04 | 28<br>80 | 37<br>44 | 43<br>20 | 14<br>40 | 23<br>04 | 14<br>40 | 28<br>80 |  |
| 1<br>1      | Консульта<br>ция                                                           |   | Оқу жылына 100 сағаттан артық болмауы керек                     |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |  |
| 1<br>2      | Факультат<br>ивтік<br>сабақтар                                             |   | Теориялық оқыту кезінде аптасына 4 сағаттан артық болмауы керек |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |  |
|             | Барлығы                                                                    |   | 3312                                                            | 33<br>12 | 43<br>20 | 49<br>60 | 58<br>00 | 65<br>88 | 16<br>56 | 26<br>80 | 33<br>12 | 43<br>20 | 49<br>60 | 16<br>56 | 26<br>80 | 16<br>56 | 33<br>12 |  |

Ескертпе

\* оқу мерзімі білім деңгейіне және оқу бейініне байланысты белгіленеді

\*\* оның ішінде жалпы кәсіптік және арнайы пәндер бойынша зертханалық-тәжірибелік сабақтар, курстық және дипломдық жобалар

**Қазақстан Республикасы  
Үкіметінің  
2012 жылғы 23 тамыздағы  
№ 1080 қаулысымен  
бекітілген**

## **Орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты**

### **1. Жалпы ережелер**

1. Осы орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (бұдан әрі – стандарт) «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңына сәйкес әзірленді, орта білімнен кейінгі білім беруге қойылатын жалпы талаптарды белгілейді.

Осы стандартты меншік нысаны мен ведомстволық бағыныстылығына қарамастан, орта білімнен кейінгі білім берудің кәсіптік білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдары мен кәсіптік білім беру бағдарламаларын әзірлеушілер қолданады.

2. Осы стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар пайдаланылады:

1) базалық құзырет – өзін-өзі және жеке қызметін басқару қабілеттілігі, өзін-өзі жігерлендіру және өзіндік ұйымдастыруға бейімділігі;

2) біліктілік – алынған кәсіп пен мамандық бойынша қызметтің белгілі бір түрін құзыретті орындау дайындығының деңгейі;

3) құзырет – білім, шеберлік, дағды, кәсіптік тәжірибенің бірлігі негізінде маманның әрекет ету және белгілі бір кәсіптік міндеттер жиынтығын шешу қабілеттілігі;

4) оқу жоспарының моделі – техникалық және кәсіптік білім беру мазмұнының негізгі инварианттық құрылымдық компоненттерін сипаттайтын оқу жоспарын ұсынудың нысаны;

5) модуль – білім беру бағдарламасының тәуелсіз, өзіндік жеткілікті және толық бөлімі немесе оқыту кезеңі;

6) модульдік оқыту – нақты кәсіптік құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған жекелеген өзара байланысты блоктар түріндегі материалдарды оқытуды құрылымдап болжайтын оқыту жүйесі;

7) оқытудың нормативтік мерзімі – нақты оқыту нысаны (күндізгі, кешкі, сырттай) бойынша кәсіптік оқу бағдарламасын меңгеру мерзімі;

8) кәсіптер мен мамандықтардың тізбесі – оқытудың неғұрлым жалпыланған параметрлерін (мамандықтың бейіні, кәсіптік біліктілік деңгейі, базалық білім беруге байланысты оқыту мерзімі) айқындайтын кәсіптер мен мамандықтардың жүйеленген тізілімі;

9) кәсіптік оқу бағдарламасы – нақты кәсіп немесе мамандық бойынша меңгерілуі тиіс білімнің, шеберлік пен дағдының мазмұны мен көлемін айқындайтын құжат;

10) кәсіптік құзыреттілік – білім, шеберлік пен дағды, сондай-ақ кәсіптік қызметті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін жеке қасиеттер негізінде маманның кәсіптік міндеттер жиынтығын шешу қабілеттілігі;

11) кәсіптік практика – кәсіптік білім берудің оқу процесінің ажырамайтын бөлігі және білікті техникалық және қызмет көрсету еңбегі жұмыскерлерін еңбек қызметіне кәсіптік даярлаудың тиімді нысаны;

12) оқу жұмыс жоспары – білім беру ұйымдарының басшылары бекітетін оқу пәндерінің тізбесі мен көлемін, бірізділігін, қарқындылығын және оқытуды ұйымдастырудың негізгі нысандарын, білім алушының білімі мен шеберлігін бақылауды реттейтін және кәсіптік даярлығын бағалауды регламенттейтін үлгілік оқу жоспарының негізінде орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары әзірлейтін құжат;

13) оқу жұмыс бағдарламасы – білім беру ұйымдарының басшылары бекітетін үлгілік оқу бағдарламасы негізінде оқу жұмыс жоспарының нақты пәні үшін орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары әзірлейтін құжат;

14) үлгілік оқу жоспары – орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарында кәсіптер мен мамандықтарға, оқыту мерзімдеріне қатысты оқу пәндерінің тізбесі мен көлемін айқындайтын оқу жоспарының моделі негізінде әзірленетін құжат;

15) үлгілік оқу бағдарламасы – үлгілік оқу жоспарының нақты бір пән бойынша меңгерілуге тиіс білім, шеберлік пен дағдының мазмұны мен көлемін айқындайтын құжат;

16) цикл – білім берудің бір бағытындағы оқу пәндерінің жиынтығы.

3. Орта білімнен кейінгі білімі бар кадрларды даярлау осы стандартқа, сондай-ақ мыналарға:

1) оқу-бағдарламалық құжаттарға -оқу жоспарының моделіне, үлгілік және оқу жұмыс жоспарлары мен бағдарламаларына жеке оқу жоспарларына;

2) кәсіптік оқу бағдарламаларына;

3) Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы уәкілетті органы бекіткен нормативтік құжаттарға сәйкес жүзеге асырылады.

## **2. Білім беру мазмұнына қойылатын талаптар**

4. Орта білімнен кейінгі білім берудің кәсіптік оқу бағдарламаларының мазмұны мыналарды:

1) кәсіптік пәндерімен қатар жоғары білім берудің 1-2 курстарының кәсіптік оқу бағдарламаларымен интеграцияланған әлеуметтік-гуманитарлық және жаратылыстану пәндерін оқуды;

2) оқыту аяқталғаннан кейін қызмет көрсету және басқару еңбегінің кіші маман біліктілігін беруді көздейді.

5. Техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларын әзірлеу мен іске асыруда:

1) кәсіптік оқу бағдарламасын меңгеруге бөлінген оқу уақытының жиынтық көлемін сақтаған кезде циклдар және пәндер үшін оқу уақытының көлемін 25% дейін өзгертуге;

2) оқытудың әртүрлі технологияларын, оқу процесін ұйымдастыру мен бақылаудың нысандарын, әдістерін пайдалануға құқылы.

6. Орта білімнен кейінгі кәсіптік оқу бағдарламалары міндетті пәндермен қатар білім беру ұйымдары анықтайтын пәндерді, факультативтік сабақтар мен консультацияларды қамтиды.

Консультациялар мен факультативтік сабақтар білім алушылардың жеке қабілеттері мен сұраныстарын қамтамасыз етуге бағытталған.

7. Орта білімнен кейінгі кәсіптік оқу бағдарламаларын іске асыру базалық жоғары, техникалық және кәсіптік білімі бар, оқытылатын пән бейініне сәйкес және жүйелі түрде педагогикалық және әдістемелік қызметпен айналысатын инженерлік-педагогикалық кадрлармен қамтамасыз етіледі.

8. Өндірістік оқыту мен кәсіптік практиканы ұйымдастыру:

1) кәсіптік дағдыларды игеру мен бекіту бойынша оқу-өндірістік жұмыстар;

2) кәсіптік практика (технологиялық, дипломалды).

Практиканың әрбір түрінің ұзақтығы маманның біліктілігіне байланысты маманның біліктілік сипаттамасына қойылатын талаптарға сәйкес анықталады.

Өндірістік оқыту оқу-өндірістік шеберханаларда, оқу шаруашылықтары мен оқу полигондарында өндірістік оқыту шеберінің басшылығымен жүзеге асырылады.

Кәсіптік практиканың мерзімдері мен мазмұны оқу жұмыс бағдарламаларымен және оқу жұмыс жоспарларымен айқындалады.

Практикадан өту кезінде білім алушыларға разряд, санат беріле отырып, жұмысшы біліктілігінің бір немесе бірнеше жақын мамандықтарды меңгеру көзделеді.

Кәсіптік даярлық (жалпы кәсіптік және арнайы пәндер бойынша зертханалық-практикалық сабақтар, курстық және дипломдық жобалау, өндірістік оқыту, кәсіптік практика). Кәсіптік практика міндетті оқытудың жалпы оқу уақыты көлемінің кемінде 40%-ын құрауы тиіс.

Кәсіптік практика тиісті ұйымдарда, шарт негізінде жұмыс берушілер ұсынатын дербес жұмыс орындарында өткізіледі және оқыту процесінде алынған білімді бекітуге, практикалық дағдылар мен кәсіптік құзыреттерді меңгеруге бағытталған.

9. Орта білімнен кейінгі кәсіптік оқу бағдарламаларын іске асыруда оқу әдебиеттері мен оқу-әдістемелік құралдардың кітапханалық қорының, оның ішінде: электрондық оқу құралдары, аудио және бейне материалдар, әдістемелік көрнекі құралдар және пәндер, кәсіптік практикалар, жазбаша-біліктілік жұмыстары, дипломдық жобалар бойынша ұсынымдардың болуымен қамтамасыз етіледі.

10. Оқыту процесін материалдық-техникалық, оқу-әдістемелік қамтамасыз ету білім беру саласындағы уәкілетті органмен белгіленген нормативтік талаптарға сәйкес болуы тиіс.

11. Оқыту процесін жоспарлау кезінде орта білінен кейінгі білім берудің әзірлеушілері осы стандартқа [1-қосымшаға](#) сәйкес орта білімнен кейінгі білім берудің оқу жоспарының моделін басшылыққа алады.

### **3. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар**

12. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең көп көлемі аудиториялық және аудиториядан тыс оқу жұмысының барлық түрлерімен қоса, аптасына 54 сағаттан аспауы тиіс.

13. Орта білімнен кейінгі кәсіптік оқу бағдарламаларын меңгерудің нормативтік мерзімі (медицина мамандығынан басқасы) жалпы орта білімі бар тұлғаларға екі жылдан кем емес, ал техникалық және кәсіптік білімі бар тұлғаларға – кемінде бір жылды құрайды.

14. Теориялық оқытудың күндізгі нысанында оқу уақытының жалпы көлемі аптасына кемінде 36 сағат болатын міндетті оқу жүктемесі есебінен айқындалады (бұл ретте көрсетілген көлемге факультативтік пәндер бойынша сабақтар мен консультациялар кірмейді).

1) Факультативтік пәндер 1 оқу тобына аптасына 4 сағаттан артық емес көлемде көзделеді.

2) Оқытудың күндізгі нысанындағы білім алушылар үшін консультациялар әрбір оқу жылындағы оқу тобына 100 сағаттан аспайтын көлемде көзделеді.

Консультациялар емтихандар мен курстық және дипломдық жұмыстарды орындау түрінде аралық және қорытынды аттестаттау көзделген пәндер бойынша, сондай-ақ кәсіптік даярлық деңгейін бағалау мен біліктілік беруді ұйымдастыру және өткізу рәсімдеріне арналып жоспарланады.

3) Оқу процесінің жоспарында білім алушылардың білім беру бағдарламаларын меңгеру сапасын бақылаудың мынадай түрлері:

аралық аттестаттау;

білім беру ұйымдарындағы қорытынды аттестаттау;

кәсіптік даярлық деңгейін бағалау және біліктілікті беру көрсетіледі.

Пәндер бойынша емтихандар мен бақылау жұмыстарының саны білім алушы меңгеруі тиіс білім, шеберлік пен құзырет деңгейіне қойылатын талаптарға сәйкес айқындалады.

Бақылау жұмыстары пәндерді зерделеуге бөлінген оқу уақыты есебінен жүргізіледі.

Семестрдегі курстық жобалардың саны, әдеттегідей біреуден аспауы тиіс.

Бір оқу жылы бойындағы емтихандық сессияның жалпы ұзақтығы 4 аптадан аспауы тиіс. Емтихандық сессияның бір аптада тапсырылатын емтихандардың саны екеуден аспауы тиіс.

Барлық пәндер бойынша негізгі нысандары: бақылау жұмысы, сынақ, тестілеу, емтихан болып табылатын аралық аттестаттау өткізу көзделеді.

Бақылау жұмысы мен сынақтар аталған пәнді оқытуға бөлінген оқу уақытының есебінен; емтихандар – аралық аттестаттауға бөлінген мерзімде жүргізіледі.

Кәсіптік оқу бағдарламасын меңгергеннен кейін білім алушылардың даярлық деңгейін бағалау үшін қорытынды аттестаттау өткізіледі.

Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарындағы білім алушыларды қорытынды аттестаттау:

білім беру ұйымдарындағы білім алушыларды аттестаттау;

кәсіптік даярлық деңгейін бағалау және біліктілікті беруді қамтиды.

Білім беру ұйымдарындағы білім алушыларды аттестаттау оқытудың толық курсының қорытындысы бойынша білім алушылардың білім беру бағдарламаларын меңгеру деңгейін анықтау мақсатында жүргізіледі.

Кәсіптік оқу бағдарламаларын оқытуды аяқтағаннан кейін орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарындағы қорытынды аттестаттаудың мүмкін нысандары: арнайы пәндер бойынша емтихандар тапсыру немесе дипломдық жобаны орындау және қорғау немесе арнайы пәндердің бірі бойынша қорытынды аттестаттау емтиханын тапсыра отырып, дипломдық жұмысты орындау, қорғау.

Білім беру ұйымдарындағы білім алушыларды қорытынды аттестаттау нысаны мен оны өткізуге бөлінген оқу уақытының көлемі 2 аптадан артық айқындалмайды.

Кәсіптік даярлығының деңгейін бағалау және мамандық бойынша біліктілікті беру (бұдан әрі – КДДБББ) екі кезеңнен:

арнайы пәндер бойынша теориялық тестілеуден;

біліктілік деңгейлері бойынша практикалық тапсырмаларды орындаудан тұрады.

Кәсіптік даярлық деңгейін бағалау және біліктілікті беруді ұйымдастыру мен өткізуге арналған оқу уақытының көлемі бір білім алушыға кемінде 12 сағат көлемінде анықталады.

Практикалық емтихандар әрбір мамандық бойынша өндірістік алаңдарда, қажетті құралдармен жабдықталған зертханаларда, шеберханаларда немесе оқу орталықтарында өткізіледі.

4) Оқытуды аяқтауға (дипломдық жобалау және қорытынды аттестаттау) бөлінген уақыт 8 аптадан аспауы тиіс. Дипломалды (біліктілік) практиканың ұзақтығы мамандықтың күрделілігі мен маманның біліктілік деңгейіне байланысты 6 аптаға дейін жоспарланады.

Оқу жылы 1 қыркүйектен басталып, 1 шілдеге дейін аяқталады. Каникул уақыты 11 аптаны құрайды, оның ішінде қысқы мерзімде – кемінде 2 апта.

15. Оқу пәндерін зерделеудің бірізділігін белгілеу, олардың әрқайсысы бойынша оқу уақытын курстарға және семестрлерге бөлу пәнаралық байланыстарды ескере отырып жүргізіледі.

Арнайы пәндердің тізбесін анықтау мен оларды зерделеуді жоспарлау кезінде көрсетілген пәндерді зерделеу бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау және жоғары білім берудің 1-2 курстарына арналған кәсіптік оқу бағдарламаларымен интеграциялау мүмкіндіктерін қамтамасыз етуге бағытталғандығын басшылыққа алу қажет.

#### **4. Білім алушылардың кәсіптік даярлық деңгейіне қойылатын талаптар**

16. Орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарындағы білім алушыларды даярлау деңгейіне қойылатын талаптар оқытуды аяқтау бойынша қызмет көрсету және басқару еңбегінің кіші мамандарының біліктілігін беру мүмкіндігін көздейді.

17. Базалық құзыретке қойылатын талаптар қазіргі қоғамда кәсіби ұтқырлықты, бәсекеге қабілеттілікті және әлеуметтік қорғалуын қамтамасыз ететін әмбебап білім, шеберлік пен дағды, қасиеттер мен қабілеттіліктер ретінде мазмұндалады.

18. Кәсіптік құзыреттілікке қойылатын талаптар маманның кәсіптік қызметін жеке орындауға, өз еңбегінің нәтижелерін бағалауға, қызметінің негізгі міндеттерін шешуге, сондай-ақ білімнің, шеберліктің, дағдының белгілі бір көлемін меңгеруге деген даярлығы ретінде мазмұндалады.

**Орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік  
жалпыға міндетті стандартына  
1-қосымша**

#### **Орта білімнен кейінгі білім берудің оқу жоспарының моделі**

| Р/с<br>№ | Циклдердің, пәндер мен оқу<br>жұмыстарының атауы | Жалпы орта білім базасында |           | Техникалық және<br>кәсіптік білім<br>базасында* |
|----------|--------------------------------------------------|----------------------------|-----------|-------------------------------------------------|
|          |                                                  | 1 ж. 6 а.                  | 1 ж. 10а. | 10 а.                                           |

|     |                                                                                       |                                                                           |      |      |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|------|------|
| 1   | Жалпы гуманитарлық пәндер                                                             | +                                                                         | +    | +    |
|     | .....                                                                                 |                                                                           |      |      |
| 2   | Әлеуметтік экономикалық пәндер                                                        | +                                                                         | +    | +    |
|     | .....                                                                                 |                                                                           |      |      |
| 3   | Жалпы кәсіптік пәндер                                                                 | +                                                                         | +    | +    |
|     | .....                                                                                 |                                                                           |      |      |
| 4   | Арнайы пәндер                                                                         | +                                                                         | +    | +    |
|     | .....                                                                                 |                                                                           |      |      |
| 5   | Білім беру ұйымдары анықтайтын пәндер                                                 | +                                                                         | +    | +    |
| 6   | Кәсіптік практика                                                                     | Міндетті оқытудың жалпы оқу сағатының көлемінен кемінде 40% болуы керек** |      |      |
| 7   | Аралық аттестаттау                                                                    | +                                                                         | +    | +    |
| 8   | Қорытынды аттестаттау:                                                                |                                                                           |      |      |
| 8.1 | Білім беру ұйымында оқытудың толық курсының қорытындысы бойынша қорытынды аттестаттау | 2 аптадан артық болмауы керек                                             |      |      |
| 8.2 | Кәсіптік даярлық деңгейін бағалау және біліктілікті беру                              | Кемінде 12 сағат болуы керек                                              |      |      |
| 9   | Барлығы міндетті оқуға                                                                | 2304                                                                      | 2880 | 1440 |
| 10  | Консультациялар                                                                       | Оқу жылында 100 сағаттан артық болмауы керек                              |      |      |
| 11  | Факультативтік сабақтар                                                               | Теориялық оқыту кезеңінде аптасына 4 сағаттан артық болмауы керек         |      |      |
|     | Барлығы                                                                               | 2680                                                                      | 3312 | 1656 |

Ескертпе:

\* оқу мерзімі білім деңгейіне және оқу бейініне байланысты белгіленеді.

\*\* оның ішінде жалпы кәсіптік және арнайы пәндер бойынша зертханалық-тәжірибелік сабақтар, курстық және дипломдық жобалар.

**Қазақстан Республикасы  
Үкіметінің  
2012 жылғы 23 тамыздағы  
№ 1080 қаулысымен  
бекітілген**

## **Жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты**

### **1. Жалпы ережелер**

1. Осы жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (бұдан әрі – стандарт) «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңының

негізінде әзірленді, білім беру мазмұнына, студенттердің білім траекториясына, білім беру бағдарламаларын әзірлеуге, олардың құрылымына және студенттердің даярлық деңгейін бағалауға қойылатын талаптарды белгілейді.

Осы стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар пайдаланылады:

1) жоғары арнаулы білім – кемінде 4 жыл нормативті оқу мерзімімен міндетті түрде теориялық оқудың кемінде 161 кредитін және кәсіби практиканың кемінде 6 кредитін меңгертіп, тиісті мамандық бойынша біліктілікті бере отырып мамандар даярлауға бағытталған жоғары білім берудің кәсіптік оқу бағдарламасы;

2) бакалавриат – кемінде 4 жыл нормативті оқу мерзімімен міндетті түрде теориялық оқудың кемінде 129 кредитін және кәсіби практиканың кемінде 6 кредитін меңгертіп, тиісті мамандық бойынша «бакалавр» академиялық дәрежесін бере отырып мамандар даярлауға бағытталған жоғары білім берудің кәсіптік оқу бағдарламасы;

3) дескрипторлар (descriptors) – студенттердің жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің тиісті деңгейінің (сатысының) білім беру бағдарламаларын аяқтаған соң ие болатын білім, білік, дағды және құзыретінің деңгейлері мен көлемінің сипаттамасы; дескрипторлар оқыту нәтижелеріне, қалыптасқан құзыреттерге, сондай-ақ кредиттерінің жалпы санына (сынақ бірліктеріне) негізделеді;

4) дипломдық жұмыс (жоба) – тиісті саланың нақты мамандығының өзекті проблемасын студенттің өз бетінше зерттеуінің нәтижелерін жинақтауы болып табылатын бітіру жұмысы;

5) жеке оқу жоспары (ЖОЖ) – үлгілік оқу жоспары мен элективті пәндер каталогы негізінде эдвайзердің көмегімен студенттің әр оқу жылына арнап өзі құрастыратын оқу жоспары;

6) элективті пәндер каталогы (ЭПК) – зерттеу мақсатын, қысқаша мазмұнын (негізгі бөлімдер) және зерттеуден күтілетін нәтижелерді (студенттердің алатын білімі, шеберлігі, дағдысы мен құзыреттерін) көрсете отырып, пәннің қысқаша сипаттамасы берілетін таңдау компоненттері бойынша барлық пәндердің жүйеленген аннотацияланған тізбесі;

7) таңдау компоненті – жоғары оқу орны ұсынатын, пререквизиттері мен постреквизиттерін есепке ала отырып кез келген академиялық кезеңде студенттердің өздері таңдай алатын оқу пәндерінің және тиісті кредиттердің (немесе академиялық сағаттардың) ең аз көлемінің тізбесі;

8) құзыреттер – студенттердің оқыту процесі кезінде алған білім, шеберлік және дағдысын кәсіптік қызметте практикалық тұрғыдан қолдана білу қабілеті;

9) міндетті компонент – үлгілік оқу жоспарында белгіленген және білім беру бағдарламасы бойынша студенттер міндетті түрде оқитын оқу пәндерінің және тиісті кредиттердің ең аз көлемінің тізбесі;

10) оқу жұмыс жоспары (ОЖЖ) – мамандық бойынша әзірленетін үлгілік оқу жоспары мен студенттердің жеке оқу жоспарлары негізінде білім беру ұйымы дербес әзірлейтін оқу құжаты;

11) үлгілік оқу бағдарламасы (ҮОБ) – оқу мазмұнын, көлемін, ұсынылатын әдебиетті анықтайтын және білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітетін мамандықтың үлгілік оқу жоспарының міндетті компоненттегі пәннің оқу құжаты;

12) үлгілік оқу жоспары (ҮОЖ) – Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім мамандықтарының жіктеуіші мен осы стандарт негізінде әзірленетін, міндетті компонент пәндерінің тізбесі мен кредиттердің ең аз көлемін және практиканың, қорытынды аттестаттаудың барлық түрлерін көрсете отырып, пәндер циклі бойынша білім беру бағдарламасының құрылымы мен көлемін регламенттейтін, білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітетін оқу құжаты.

2. Жоғары білім беру бағдарламаларын ведомстволық бағыныстылығына және меншік нысанына қарамастан, бакалавриаттың тиісті мамандықтары және жоғары арнаулы білім бойынша білім беру қызметін жүргізуге құқық беретін лицензиясы бар жоғары оқу орындары іске асырады.

3. Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындары жоғары білімді мамандар (бакалаврлар мен дипломды мамандар) даярлауды:

1) Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім мамандықтарының жіктеуішіне;

2) осы стандартқа және жоғары білім мамандықтарының үлгілік оқу жоспарларына;

3) академиялық күнтізбеге;

4) студенттердің жеке оқу жоспарларына;

5) мамандықтардың оқу жұмыс жоспарларына;

6) пәндер бойынша оқу бағдарламаларына сәйкес жүзеге асырады.

4. Жоғары білімнің кәсіптік оқу бағдарламасын меңгеру бойынша қорытынды аттестаттаудан табысты өткен тұлғаларға «бакалавр» академиялық дәрежесі немесе біліктілік беріледі.

5. Осы стандартты қолдану мынадай мақсаттарға жетуді көздейді:

1) студенттердің дайындық деңгейіне және жоғары оқу орындарының білім беру қызметіне қойылатын міндетті талаптардың негізінде жоғары білім сапасын арттыру;

2) білім беру қызметінің барлық субъектілерінің құқықтарын реттеу;

3) студенттерді оқыту деңгейін және білім беру бағдарламаларының сапасын бағалаудың объективтілігі мен ақпараттылығын арттыру;

4) студенттердің академиялық оралымдылығы үшін жағдай жасау;

5) Қазақстанның бірыңғай білім беру кеңістігінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету;

6) Қазақстан Республикасының халықаралық білім кеңістігіне тең дәрежеде қатысуы үшін жоғары білім туралы құжаттардың конвертациялануын қамтамасыз ету.

6. Қойылған мақсаттарға қол жеткізу үшін жоғары оқу орындары заңнамаға сәйкес оқытудың түрлі технологияларын, оқу процесін ұйымдастыру мен бақылаудың нысандарын, әдістерін таңдай алады.

7. Жоғары білім мамандықтарының үлгілік оқу жоспарлары осы стандарттың ережелеріне сәйкес келуі және білім беру бағдарламаларының құрылымына, мазмұны мен көлеміне, оқытудың нормативті мерзімі мен студенттерді даярлау деңгейіне қойылатын талаптардың жиынтығын анықтауы тиіс.

8. Жоғары оқу орны мамандықтарының тізбесі бекітілген Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім мамандықтарының жіктеуішіне сәйкес болуы тиіс.

9. Жоғары білім мамандықтары шеңберінде жоғары оқу орындары [Ұлттық біліктілік шеңберіне](#), [кәсіптік стандарттарға](#) сәйкес және Дублин дескрипторларымен және Еуропалық біліктілік шеңберімен келісілген білім беру бағдарламаларын өз бетінше әзірлейді.

10. Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің әрбір деңгейінің (сатысының) білім беру бағдарламасын аяқтағаннан кейін студенттің алған білімінің, шеберлігінің, дағдысы мен құзыретінің деңгейі мен көлемін сипаттайтын Дублин дескрипторлары оқу нәтижелеріне, қалыптасқан құзыреттерге, сондай-ақ ECTS кредит (сынақ) бірліктерінің жалпы санына негізделеді.

## **2. Білім беру мазмұнына қойылатын талаптар**

11. Білім беру бағдарламаларының құрылымы білім беру мазмұнын анықтайтын оқу жұмыстарының түрлерінен қалыптастырылады және олардың арақатынасын, өлшемін және есебін көрсетеді.

12. Бакалавриаттың білім беру бағдарламасы:

1) жалпы білім беретін, базалық және бейіндеуші пәндер циклдерін меңгеруден тұратын теориялық оқытуды;

2) оқытудың қосымша түрлері – кәсіптік практиканың түрлерін, дене шынықтыруды, әскери дайындықты және т.б.;

3) аралық және қорытынды аттестаттауды қамтиды.

Бұл ретте бакалавриаттың білім беру бағдарламалары пәнді оқытудың модульді жүйесі негізінде жобаланады.

13. Білім беру бағдарламалары мамандық пен пәндердің оқу-әдістемелік кешендерінің негізінде жүзеге асырылады.

Мамандық пен пәндердің оқу-әдістемелік кешендерінің нысанын, құрылымын және әзірлеу тәртібін білім беру ұйымы өзі анықтайды.

14. Оқу жұмысының еңбек сыйымдылығын есепке алу оқытылатын материалдың көлемі бойынша жүзеге асады және оқытудың нақты нәтижелеріне қол жеткізуге қажетті студенттер мен оқытушылардың еңбек шығынының өлшем бірлігі болып табылатын кредиттермен өлшенеді.

Кредиттер білім беру бағдарламасының жекелеген пәндерінің және/немесе модульдерінің (элементтерінің) шартты «бағасын» көрсетеді. Жалпы еңбек сыйымдылығы ұғымына лекциялық, практикалық (семинарлық), зертханалық, студиялық сабақтар, студенттердің өзіндік жұмысы, курстық, есептік-графикалық жұмыстар (жобалар), кәсіптік практиканың барлық түрлері, қорытынды аттестаттауға дайындық және одан өту кіреді.

15. Теориялық оқытудың жалпы еңбек сыйымдылығы оқытылатын оқу пәндерінің тізбесімен анықталады.

16. Оқу процесін кредиттік оқыту технологиясы бойынша ұйымдастыру кезінде әр оқу пәнінің көлемі кредиттің бүтін санын құрауы тиіс. Бұл ретте пән, әдетте, кемінде 3 кредит көлемімен бағаланады.

Ерекше жағдайда пәнді 2 кредитпен бағалауға жол беріледі.

17. Дене шынықтыруды, тілдік пәндерді қоспағанда басқа әрбір оқу пәні қайталанбайтын бір атауға ие болуы тиіс.

18. Студенттер әр оқу пәнін бір академиялық кезеңде меңгеріп, оны аяқтаған соң емтихан нысанындағы қорытынды бақылауды тапсырады, ал кәсіптік практиканың барлық түрлері, курстық жұмыстар (жобалар) бойынша дифференциалды сынақ тапсырады.

19. Оқу жоспарларының барлық нысандарында оқу жоспарындағы әр пәнге тиісті әріптік және сандық таңбалар түрінде кодтың берілуін қарастыратын пәндерді кодтаудың бірыңғай жүйесі қолданылады.

20. Жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламалары мен оқу жоспарларына қолданыстағы заңнаманың нормаларын іске асыратын пәндер міндетті түрде кіреді. Оларға мемлекеттік және орыс тілдері («Қазақстан Республикасындағы тілдер туралы» Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 11 шілдедегі Заңы), дене шынықтыру («Дене шынықтыру және спорт туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 2 желтоқсандағы Заңы), еңбекті қорғау (Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 15 мамырдағы [Еңбек кодексі](#)) жатады.

21. Жалпы білім беретін пәндер (ЖБП) циклі міндетті компонент пәндерінен тұрады және таңдау компоненттерін де қоса алады. Базалық пәндер (БП) және бейіндеуші пәндер циклдері міндетті компонентті және таңдау компонентін қамтиды.

22. Міндетті компонент – жалпы мәдениеттік, жалпы мемлекеттік мәні бар білім беру бағдарламасының және жалпы мамандықтың елдің бірыңғай білім беру кеңістігін қамтамасыз ететін іргелі өзегі болып саналады.

Міндетті компонент пәндерінің тізбесі үлгілік оқу жоспарымен айқындалады. Міндетті компонент пәндерінің көлемін қысқартуға жол берілмейді. Бұл шарт техникалық және

кәсіптік, орта білімнен кейінгі немесе жоғары білім базасында оқытылатын қысқартылған білім беру бағдарламалары үшін ғана орындалмауы мүмкін.

23. Таңдау компоненті нақты өңірдің әлеуметтік-экономикалық даму ерекшелігі мен еңбек нарығының сұранысын, нақты жоғары оқу орнындағы ғылыми мектептің қалыптасуын, сондай-ақ білім алушының жеке қызығушылығын ескереді.

Таңдау компоненті пәндерінің тізбесін жоғары оқу орны өзі анықтайды.

24. ЖБП циклінің мазмұны үлгілік оқу жоспарындағы пәндердің жалпы көлемінің 25%-ын немесе 33 кредитті құрайды және мынадай пәндерден тұрады: Қазақстан тарихы, Философия, Қазақ (Орыс) тілі, Шет тілі, Информатика, Экология және тұрақты даму, Саясаттану, Әлеуметтану, Экономикалық теория негіздері, Құқық негіздері, Өмір қауіпсіздігі негіздері және Дене шынықтыру.

Бұл ретте Дене шынықтыру оқытудың қосымша түрлері шеңберінде жүргізіледі және ЖБП циклі кредиттерінің жалпы көлеміне кірмейді.

25. Мамандықтарға байланысты ЖБП циклінің жекелеген пәндері алынып тасталады немесе БП цикліне ауыстырылады. Бұл жағдайда, босатылған кредиттер таңдау компонентіне беріледі. Мысалы, «Құқық» тобындағы мамандықтар бойынша «Құқық негіздері» пәні алынып тасталады; «Әлеуметтік ғылымдар, экономика және бизнес» тобындағы экономикалық мамандықтар бойынша «Экономикалық теория негіздері» пәні ЖБП циклінен БП цикліне ауыстырылады.

«Гуманитарлық ғылымдар», «Әлеуметтік ғылымдар, экономика және бизнес», «Жаратылыстану ғылымдары», «Техникалық ғылымдар және технологиялар» тобындағы жекелеген мамандықтарға да ЖБП цикліндегі аттас пәндер бойынша осындай әдістер қолданылады. Бұл ретте босатылған кредиттер таңдау компонентіне беріледі.

ЖБП циклінде таңдау компоненті ретінде аталған пәндер базалық немесе бейіндеуші пәндер циклінің міндетті компонентіне енген мамандықтарды қоспағанда, Мәдениеттану, Психология, Өзін-өзі тану, Инновациялық менеджмент пәндерін қолдану ұсынылады.

26. БП цикліндегі пәндер көлемі үлгілік оқу жоспарындағы пәндердің жалпы көлемінің 50%-ын немесе 64 кредитті құрайды, оның ішінде 20 кредит міндетті компонент пәндеріне және 44 кредит таңдау компоненті пәндеріне бөлінеді.

Бұл ретте таңдау компоненті жоғары оқу орнының шешімімен, сондай-ақ кафедраның, білім алушының, жұмыс берушінің ұсынысы бойынша әзірленуі мүмкін.

27. БП циклінің міндетті компонентіне әрбіреуі кемінде 2 кредит көлемінде «Кәсіби қазақ (орыс) тілі» және «Кәсіби бағытталған шет тілі» пәндері енгізіледі.

Көрсетілген пәндер тілдік және тиісті мамандықтар бойынша бейіндеуші кафедраларға бекітіледі.

28. Бейіндеуші пәндер цикліндегі пәндер көлемі үлгілік оқу жоспарындағы пәндердің жалпы көлемінің 25%-ын немесе 32 кредитті құрайды, оның ішінде 5 кредит міндетті компонент пәндеріне және 27 кредит таңдау компоненті пәндеріне бөлінеді.

29. «Өнер», «Әскери іс және қауіпсіздік», «Ветеринария», «Денсаулық сақтау және әлеуметтік қамсыздандыру (медицина)» топтары бойынша жекелеген мамандықтардың ерекшеліктерін ескере отырып, білім беру процесінің аяқталғандығының негізгі өлшемі ретінде осы стандарттың [64-тармағына](#) сәйкес студенттердің теориялық оқудың 129-дан артық кредитін меңгеруі болуы мүмкін. Бұл жағдайда ЖБП циклінің мазмұны 33 кредит көлемінде сақталса, БП және бейінді пәндер циклінің жалпы еңбек сыйымдылығы мен олардың арақатынасы осы стандарттың [26](#) және [28-тармақтарында](#) белгіленгеннен өзгеше болуы мүмкін.

30. Жоғары білімнің білім беру бағдарламасының құрылымы [1-кестеде](#) көрсетілген.

1-кесте

| № | Циклдер мен пәндер атауы | Жалпы еңбек сыйымдылығы |
|---|--------------------------|-------------------------|
|---|--------------------------|-------------------------|

|    |                                         | Байланыс сағаты<br>бойынша (50 мин.) | Кредит<br>бойынша |
|----|-----------------------------------------|--------------------------------------|-------------------|
| 1  | 2                                       | 3                                    | 4                 |
| 1  | Жалпы білім беру пәндерінің циклі (ЖБП) | 1485                                 | 33                |
| 1) | Міндетті компонент                      | 1485                                 | 33                |
|    | Қазақстан тарихы                        | 135                                  | 3                 |
|    | Философия                               | 135                                  | 3                 |
|    | Шет тілі                                | 270                                  | 6                 |
|    | Қазақ (Орыс) тілі                       | 270                                  | 6                 |
|    | Информатика                             | 135                                  | 3                 |
|    | Экология және тұрақты даму              | 90                                   | 2                 |
|    | Әлеуметтану                             | 90                                   | 2                 |
|    | Саясаттану                              | 90                                   | 2                 |
|    | Экономикалық теория негіздері           | 90                                   | 2                 |
|    | Құқық негіздері                         | 90                                   | 2                 |
|    | Өмір қауіпсіздігі негіздері             | 90                                   | 2                 |
| 2) | Таңдау компоненті                       |                                      |                   |
| 2  | Базалық пәндер циклі (БП)               | 2880                                 | 64                |
| 1) | Міндетті компонент                      | 900                                  | 20                |
|    | Кәсіби қазақ (орыс) тілі                | 90                                   | 2                 |
|    | Кәсіби бағытталған шет тілі             | 90                                   | 2                 |
| 2) | Таңдау компоненті                       | 1980                                 | 44                |
| 3  | Бейіндеуші пәндер циклі (БПә)           | 1440                                 | 32                |
| 1) | Міндетті компонент                      | 225                                  | 5                 |
| 2) | Таңдау компоненті                       | 1215                                 | 27                |
|    | Теориялық оқыту бойынша барлығы         | 5805                                 | 129               |
| 4  | Оқытудың қосымша түрлері (ОҚТ)          |                                      |                   |
| 1) | Міндетті компонент                      |                                      |                   |
|    | Дене шынықтыру                          | 240                                  | 8                 |

|    | Кәсіптік практика (КП) (түрлері бойынша)              | Практиканың түріне қарай | кемінде 6* |
|----|-------------------------------------------------------|--------------------------|------------|
| 2) | Таңдау компоненті                                     |                          |            |
| 5  | Қорытынды аттестаттау                                 |                          |            |
| 1) | Дипломдық жұмысты (жобаны) жазу және қорғау           | 210                      | 2          |
| 2) | Мамандық бойынша мемлекеттік емтихан(дар) (1 МЕ үшін) | 105                      | 1          |

ЕСКЕРТПЕ: \* «Білім» тобының мамандықтары бойынша 6 кредиттен 20 кредитке дейін; «Техникалық ғылымдар мен технологиялар» тобының мамандықтары бойынша 6 кредиттен 15 кредитке дейін. Жоғары білімнің кәсіптік оқу бағдарламасын іске асыру кезінде жоғары оқу орны: 1 кәсіптік оқу бағдарламасын меңгеру логикасын бұзбай пәнді оқуды бір семестрден басқа семестрге ауыстыруға; 2 оқытудың қосымша түрлері есебінен міндетті компонент пәндерінің көлемін ұлғайтуға; 3 пререквизиттерді ескере отырып, практикаларды өткізу уақытын дербес бекітуге құқылы.

31. Білім беру қызметін ұйымдастыру оқу процесін, білім беру мазмұнын жоспарлау, оқу сабақтарын жүргізу тәсілдерін, студенттің өзіндік жұмысын, олардың оқу жетістіктерін қорытынды бақылау нысандарын таңдау арқылы жүзеге асырылады.

32. Білім беру мазмұнының құрылымы білім берудің есептеу-өлшегіш құралдары: оқу жоспары мен бағдарламаларына, оқу жүктемесінің көлеміне, академиялық кезеңдер ұзақтығына, академиялық сабақ түрлеріне, оқу материалының көлеміне қойылатын талаптарға сәйкес анықталады.

33. Білім беру қызметін жоспарлау мен ұйымдастыру оқу жоспарының негізінде жүзеге асырылады.

Оқу жоспарлары үлгілік (ҮОЖ), жеке (ЖОЖ) және жұмыстық (ОЖЖ) болып бөлінеді.

34. ҮОЖ осы стандарт негізінде жоғары білімнің нақты мамандықтары бойынша әзірленеді және оны білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітеді.

ҮОЖ-да міндетті компоненттің әрбір оқу пәнінің еңбек сыйымдылығы және әрбір оқу қызметінің түрі (практика, мемлекеттік емтихандар, дипломдық жұмысты жазу және қорғау) кредитпен анықталады, ал оқу пәндерінің әр циклі бойынша таңдау компоненті кредиттердің жалпы санымен көрсетіледі.

35. ҮОЖ-ға қосымша жыл сайын жоғары оқу орны таңдау компонентіндегі барлық пәндердің жүйеленген, аннотацияланған тізбесі болып табылатын элективті пәндер каталогын (ЭПК) әзірлейді.

ЭПК-де әр оқу пәнінің пререквизиттері мен постреквизиттері көрсетіледі. ЭПК студенттерге элективті оқу пәндерін баламалы таңдау мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс.

36. Мамандық бойынша ҮОЖ мен ЭПК негізінде студент эдвайзердің көмегімен ЖОЖ құрады. ЖОЖ әрбір студенттің жеке білім алу траекториясын анықтайды.

ЖОЖ-ға ҮОЖ-дан міндетті компонент пәндері мен оқу қызметінің түрлері (практикалар, мемлекеттік емтихан, дипломдық жұмысты (жобаны) жазу және қорғау) және ЭПК-дан таңдау компоненті пәндері кіреді.

Студенттердің элективті пәндерді ретсіз таңдауының алдын алу және жоғары оқу орны әзірлеген білім беру бағдарламаларын іске асыру мақсатында студенттердің таңдауына ЭПК шеңберінде бірнеше білім траекториясын – еңбек нарығы мен жұмыс берушілердің сұранысын есепке ала отырып, жоғары білім мамандығы бойынша қызметтің нақты бір

саласына бағытталған білім беру бағдарламасын меңгеруге мүмкіндік беретін элективті пәндер тізбесін және оларды меңгеру ретін ұсынуға болады.

37. ОЖЖ оқу жылына мамандықтардың ҮОЖ-ы мен студенттердің ЖОЖ-ы негізінде әзірленеді және оны ғылыми кеңестің шешімі негізінде білім беру ұйымының басшысы бекітеді.

ОЖЖ-да оқу жылында оқытылатын пәндер тізбесі және олардың кредитпен санағандағы еңбек сыйымдылығы, оқытылу реті, оқу сабақтарының түрлері, бақылау нысандары, сондай-ақ оқу қызметінің басқа да түрлері (практикалар, мемлекеттік емтихандар, дипломдық жұмысты (жобаны) жазу және қорғау) айқындалады.

ОЖЖ оқу сабақтарының кестесін құруға және оқытушының оқу жұмысының еңбек сыйымдылығын есептеуге негіз болады.

38. ЭПК, ЖОЖ және ОЖЖ-ның нысанын, құрылымын, әзірлеу және бекіту ретін жоғары оқу орны өзі анықтайды.

39. Барлық оқу пәндерінің мазмұны оқу бағдарламаларымен анықталады. Оқу бағдарламалары үлгілік, жұмыс, сондай-ақ силлабус болып бөлінеді.

40. Үлгілік оқу бағдарламалары (ҮОБ) міндетті компонент пәндері бойынша әзірленеді және оларды білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітеді.

41. Оқу жұмыс бағдарламалары мен силлабустар (студенттерге арналған пән бағдарламалары) оқу жоспарының барлық пәндері бойынша әзірленеді және оларды жоғары оқу орны бекітеді. Бұл ретте оларды әзірлеу міндетті компонент пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламалары негізінде жүзеге асырылады, ал таңдау компонентінің пәндері бойынша жоғары оқу орны өзі әзірлейді. Оқу жұмыс бағдарламалары мен силлабустардың нысанын, құрылымын, әзірлеу және бекіту тәртібін жоғары оқу орны өзі анықтайды.

42. Білім беру мазмұнын жоспарлау, оқу процесін ұйымдастыру мен жүргізу тәсілін жоғары оқу орны кредиттік оқыту технологиясы негізінде өз бетінше жүзеге асырады.

43. Кредиттік оқыту технологиясында студенттердің өздігінен орындайтын жұмыстарының – тестілер, бақылау жұмыстары, коллоквиумдар, рефераттар, шығармалар, есептер және т.б. түрінде тексерілетін, оқу-әдістемелік әдебиетпен және нұсқаулықтармен қамтамасыз етілген белгіленген тақырыптар тізбесі бойынша жұмыстардың (оның ішінде өзі бетінше оқып меңгеруге бөлінген) көлемі артады.

44. Өзіндік жұмыс екі түрге бөлінеді: оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін студенттің өзіндік жұмысы (ОСӨЖ) және студенттің толығымен өзі орындайтын жұмысы (СӨЖ).

45. ОСӨЖ жеке график бойынша оқытушымен байланыста орындалатын студенттің аудиториядан тыс жұмыс түрі болып табылады, ол жалпы оқу сабақтарының кестесіне енбейді.

46. ОСӨЖ бен СӨЖ-нің өзіндік жұмыстың жалпы көлеміндегі арақатынасын жоғары оқу орны өзі айқындайды.

ОСӨЖ барысында оқу бағдарламасындағы анағұрлым қиын сұрақтар, үй тапсырмалары, курстық жобалар (жұмыстар) бойынша консультациялар және семестрлік жұмыстардың, есептер мен басқа да СӨЖ тапсырмаларының орындалуына бақылау жүргізіледі.

47. Кредиттік оқыту технологиясының міндеті – студенттердің өзін-өзі ұйымдастыру және өзіндік білім алу қабілеттерін дамыту. Тиісінше, оқытушылар мен студенттер жұмыстарының мынадай үлгілік циклдері іске асырылады.

1) Оқытушының студенттермен жұмысының (ОСЖ) үлгілік бірлік циклі үш негізгі функцияны қамтиды.

Оқытушының бірінші функциясы – бағыттаушы-бағдарлаушылық (тақырыпқа кіріспе, мақсат, міндеттерді қою, практикалық тиімділігін, материал мазмұнының негізгі

бөлімдерінің мәні мен өзара байланысын сипаттау, оқу-әдістемелік құралдармен жұмыс жөнінде ұсынымдар т.б.). Бұл студенттің алдағы өзіндік жұмысы үшін жеткілікті болуы тиіс.

Оқытушының екінші функциясы – консультативтік-түзетушілік. Бұл – студенттің өзіндік жұмысында оқу әрекетін жүзеге асыруда консультативтік көмек беру, жеке консультация жүргізу және тиісті түзету жұмыстарын жүзеге асыру. Білім беру процесінде бұл функцияны тьюторлар атқарады.

Оқытушының үшінші функциясы – бақылаушылық-бағалаушылық. Бұл студенттердің білімін, шеберлігін және дағдысын бағалауды әртүрлі нысанда жүргізу (жазбаша немесе ауызша емтихан, тестілеу және т.б.), оларға кездесетін негізгі қиындықтарды анықтау бойынша диалог ұйымдастыру, оқытушының сарапшы немесе бақылаушы ретінде «дұрыс» әрекеттерді, өзара әрекеттестікті, эталондық тәсілдерді көрсетуін қарастырады.

2) Оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін студенттің өзіндік жұмысының (ОСӨЖ) үлгілік бірлік цикліне мынадай төрт негізгі функция кіреді:

Бірінші функция – оқу пәні бойынша бағыттау-бағдарлау сабақтары кезінде оқытушы берген ақпаратты студенттердің белсенді қабылдауын іске асыруды көздейді.

Екінші функция оқытушының ұсынымы негізінде студенттердің өздігінен оқу-әдістемелік құралдарды, әдебиеттерді оқуын, үй тапсырмаларын, бақылау, курстық жұмыстарды және т.б. орындауын көздейді.

Бұл кезеңде студенттерден жұмыс істеудің әдіс-тәсілдерін білу, қиындықтарды анықтау, өзін-өзі ұйымдастыру және өзіндік тәртіп талап етіледі.

Студенттердің үшінші функциясы – өздерінде қиындық тудырған жағдайларды талдау мен жүйелеу, оқу материалын түсіну мен меңгерудегі қиындықтар себебін анықтау, басқа оқу әрекетін орындау. Студенттер шешімі табылмаған қиыншылықтарды оқытушыларға арналған сұрақтар жүйесіне айналдырады (оларды саралайды, реттейді, ресімдейді), бұл сұрақтарға өз жауаптарының нұсқаларын дайындайды.

Студенттердің төртінші функциясы түсініктеме, ақыл-кеңес, консультация алу үшін оқытушымен сұхбаттасуын білдіреді.

48. Жоғары оқу орны оқу процесін барлық қажетті ақпарат көздерімен, атап айтқанда, оқулықтармен, оқу құралдарымен, оқу пәндері бойынша әдістемелік құралдармен, нұсқаулықтармен, өзіндік жұмыс бойынша белсенді үлестірмелі материалдармен және нұсқаулықтармен, электронды оқулықтармен, желілік білім беру ресурстарының қолжетімді болуын қамтамасыз етеді.

Әрбір студент оқудың барлық кезеңінде анықтамалық-жолсілтегіштермен қамтамасыз етіледі.

49. Оқу процесін жоспарлау кезінде жоғары оқу орны бакалавриаттың білім беру бағдарламасы компоненттерін бөлу нормаларын осы стандартқа [1-қосымшаға](#) (бакалавриат үшін) және [2-қосымшаға](#) (жоғары арнаулы білім үшін) сәйкес басшылыққа алады.

### **3. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар**

50. Студенттің оқу жүктемесінің көлемі оның оқу жылы ішінде әр пән немесе оқу жұмысының түрі бойынша игеретін кредит санымен өлшенеді.

51. Профессорлар-оқытушылар құрамының оқу жүктемесін жоспарлау кредитпен немесе аудиториялық оқу сабақтарын кесте бойынша немесе оқу жұмысының басқа түрлері үшін жеке бекітілген график бойынша оқытушының студенттермен байланыс жұмысының уақытын білдіретін академиялық сағаттармен жүзеге асырылады.

52. Студиялық, зертханалық, сондай-ақ дене шынықтыру сабақтарынан өзге аудиториялық жұмыстың бір академиялық сағаты 50 минутқа тең, Студиялық сабақтар үшін бір академиялық сағат 75 минутқа және зертханалық сабақтар мен дене шынықтыру сабақтары үшін 100 минутқа тең.

Практиканың, студенттерді қорытынды аттестаттаудың барлық түрлері үшін бір академиялық сағат 50 минутқа тең.

53. Оқу жұмысының көлемін жоспарлау кезінде бір кредит:

- 1) семестр түріндегі академиялық кезең бойында студенттің аудиториялық жұмысының;
- 2) кәсіптік практика кезеңіндегі студенттің оқытушымен жұмысының;
- 3) студенттің дипломдық жұмысты (жобаны) жазу және қорғау бойынша жұмысының;
- 4) студенттің мамандық бойынша мемлекеттік емтиханға дайындық пен оны тапсыру бойынша жұмысының 15 академиялық сағатына тең екенін ескеру қажет.

54. Студенттің оқу жүктемесі академиялық сағаттардың ұзақтығымен және оқу жұмыстарының түрлері үшін академиялық сағатпен ілесе жүретін оқу сағаттарының көлемдерімен (50 минуттық байланыс сағаттары) анықталады.

Аудиториялық жұмыстың бір академиялық сағаты 50, 75 немесе 100 минутқа тең болуы мүмкін. Студенттің аудиториялық жұмысының академиялық сағаттары тиісті СӨЖ сағаттарының санымен толығады, осылайша бір кредитке студенттің семестр түріндегі академиялық кезеңінің бір аптасындағы жиынтық оқу жүктемесі 3 сағатқа тең болады.

Дәріс пен практикалық (семинар) сабақтары кезіндегі студенттің оқытушымен жұмысының байланыс сағаттары жиынтығында әр байланыс сағаты 2 сағат СӨЖ-бен қамтамасыз етіледі.

Дене шынықтыру сабақтары қосымша СӨЖ сағаттарымен қамтылмайды.

Практиканың әр академиялық сағаты (оқу практикасынан басқа) студенттің қосымша жұмысының тиісті оқу сағаттарымен толықтырылады: педагогикалық практика үшін – 1 сағат, өндірістік практика үшін – 4 сағат.

Қорытынды аттестаттаудың әр академиялық сағаты дипломдық жұмысты (жобаны) жазу және қорғау бойынша студенттің оқытушымен байланыс жұмысының немесе мемлекеттік емтиханға дайындық және оны тапсыру бойынша студенттің оқытушымен жұмысының бір сағаты (50 минут) болып табылады. Студентті қорытынды аттестаттаудың әр академиялық сағаты 6 сағаттық СӨЖ-бен қамтамасыз етіледі.

55. Оқу жылы академиялық кезеңдерден, аралық аттестаттау кезеңінен, практика мен демалыстан тұрады. Соңғы курста оқу жылына қорытынды аттестаттау кезеңі қосылады.

56. Оқу жылының жалпы ұзақтығы 36 аптадан кем болмауы тиіс.

57. Академиялық кезең 15 апта көлеміндегі семестрден тұрады.

58. Әр академиялық кезең ұзақтығы 1 аптадан кем болмайтын студенттерді аралық аттестаттау кезеңімен аяқталады.

59. Аралық аттестаттау кезеңінде барлық оқытылған пәндер бойынша қорытынды бақылау жүргізіліп, ағымдағы үлгерім бағаларын (ағымдағы және межелік бақылаулар бойынша бағалардың арифметикалық ортасы) ескере отырып, пәндердің қорытынды бағалары шығарылады.

Пән бойынша қорытынды бағада ағымдағы үлгерім бағасының үлесі 60 %-дан, ал қорытынды бақылау бағасының үлесі 30 %-дан кем болмауы тиіс.

60. Оқу жылы ішінде студенттерге кемінде екі рет ұзақтығы соңғы курстан өзге курстарда кемінде 7 аптаны құрайтын демалыс беріледі.

61. Кәсіптік практика жоғары білім берудің кәсіптік оқу бағдарламасының міндетті компоненті болып табылады. Ол оқу, педагогикалық, өндірістік және дипломалды болып бөлінеді.

Кәсіптік практиканың барлық түрінің жалпы көлемі 6 кредиттен кем болмауы тиіс. «Білім» мамандықтары тобы бойынша кәсіптік практика көлемі 6 кредиттен 20 кредитке дейін, «Техникалық ғылым және технологиялар» мамандықтары тобы бойынша кәсіптік практика көлемі 6 кредиттен 15 кредитке дейін болады.

Практикалардың ұзақтығы студенттің практика кезіндегі 30 сағатқа тең апта бойғы (5 күндік жұмыс аптасы кезінде күніне 6 сағат) нормативті жұмысын есепке ала отырып,

аптамен анықталады. Апта санын шығару үшін практиканың кредитпен есептелген көлемін тиісті практика түрінің оқу сағатымен есептелген еңбек сыйымдылығына көбейту керек және оны студенттің апта бойғы жұмысының ұзақтығына, яғни 30 сағатқа бөлу керек.

Практиканың 1 кредитінің еңбек сыйымдылығы оқу практикасы үшін 15 сағатты (50 минуттан), педагогикалық практика үшін 30 сағатты (50 минуттан), өндірістік практика үшін 75 сағатты (50 минуттан) құрайды. 1 кредитке келетін практиканың ұзақтығы аптамен есептегенде оқу практикасы үшін 0,5 аптаны, педагогикалық практика үшін 1 аптаны, өндірістік практика үшін 2,5 аптаны құрайды.

62. Студенттерді қорытынды аттестаттауды аптамен жоспарлау 54 сағатқа тең студенттің апта бойғы жұмысының нормативті уақытына (6 күндік жұмыс аптасы кезінде СӨЖ-ді қоса есептегенде күніне 9 сағат) сүйене отырып анықталады.

Қорытынды аттестаттаудың 1 кредиті 105 (15x7) сағат тең, яғни 2 апта. Олардың ішінде 15 сағаты студент пен оқытушының байланыстағы жұмысына, ал 90 сағаты СӨЖ-ге арналады.

Мамандық бойынша мемлекеттік емтиханға дайындалуға және тапсыруға 1 кредит, яғни 2 апта бөлінеді.

Дипломдық жұмысты (жобаны) жазуға және қорғауға 2 кредит, яғни тиісінше 4 апта бөлінеді. Бұл ретте 2 кредитке дипломдық жұмысты (жобаны) ресімдеу мен қорғау енеді. Дипломдық жұмысты (жобаны) орындау процесінің өзі алдын ала кәсіптік практика барысында және теориялық оқытудың соңғы кезеңінде жүзеге асады.

63. Студенттердің қосымша оқу қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін, оқу жоспарларындағы академиялық айырмашылықты немесе академиялық қарызды жою үшін, игерген кредиттері өз ЖОО-да міндетті түрде қайта есепке алынатын жағдайда басқа ЖОО-да оқу пәндерін оқып-үйрену үшін, үлгерімнің орташа балын (GPA) көтеру үшін ұзақтығы кемінде 6 апта жазғы семестр (бітіруші курстан өзге курстарда) енгізілуі мүмкін.

64. Бакалаврды даярлау бойынша білім беру процесінің аяқталуының негізгі өлшемі студенттің теориялық оқу бойынша кемінде 129 кредитті, сондай-ақ кәсіптік практиканың кемінде 6 кредитін, дипломдық жұмысты (жобаны) дайындау, жазу және қорғаудың кемінде екі кредитін, мамандық бойынша мемлекеттік емтиханға дайындық пен тапсырудың кемінде 1 кредитін игеруі болып табылады.

Жекелеген мамандықтардың ерекшеліктеріне қарай (жоғары арнаулы білім беру бағдарламаларын қоса алғанда) оқыту процесінің аяқталғандығының негізгі өлшемі ретінде студенттің:

игеруі талап етіледі:

- 1) «Өнер» тобы бойынша – теориялық оқудың 160-180 кредитіне дейін;
- 2) «Әскери іс және қауіпсіздік» тобы бойынша – теориялық оқудың 170-190 кредитіне дейін;
- 3) «Ветеринария» тобы бойынша – теориялық оқудың 160 кредитіне дейін;
- 4) «Денсаулық сақтау және әлеуметтік қамсыздандыру (медицина)» тобы бойынша – теориялық оқудың 190-224 кредитіне дейін.

Сонымен қатар, ЖОО іске асырылатын білім беру бағдарламаларының ерекшеліктеріне қарай игеруге қажетті кредиттер көлемін арттыра алады.

Бакалавриаттың білім беру бағдарламасын мерзімінен бұрын меңгеріп, оған қойылатын талаптарды орындаған жағдайда студентке оқу мерзіміне қарамастан «бакалавр» академиялық дәрежесі беріледі.

65. Семестр түрінде ұйымдастырылған бір академиялық кезең ішінде күндізгі оқыту нысанының студенті 18-22 кредит, сырттай оқыту нысанының студенті 9-12 кредит, кешкі оқыту нысанының студенті 12-15 кредит игеруі тиіс. Аталған кредиттер саны студенттің алдыңғы білім деңгейіне қатыссыз белгіленеді.

66. «Білім» мамандықтар тобының білім беру бағдарламаларын жасау кезінде жоғары оқу орындары шағын жинақталған мектептердің жұмыс істеуін ескереді.

Педагогикалық мамандықтардың студенттеріне аралас мамандықтардың пәндерін қатар игеруге мүмкіндік беріледі. Мұндай жағдайда студенттер бір семестрде 27 кредитке дейін игере алады.

67. ЖОО оқу процесін берілген лицензияға сәйкес ұйымдастырады және білім беру қызметін лицензиялау кезінде қойылатын біліктілік талаптарын сақтауы тиіс.

68. ЖОО білім беру қызметін тиісті материалдық-техникалық базамен, білікті профессорлар-оқытушылар құрамымен, кітапхана қорымен, Интернет және басқа да ақпараттық ресурстармен, қаладан тыс жерлерден келген студенттерді жатақханамен және студенттерді қолдаудың басқа да қызметтерімен қамтамасыз етеді.

69. Материалдық-техникалық және оқу-зертханалық базаға қойылатын талаптар.

Жоғары оқу орнының материалдық-техникалық жабдықталуы оның техникалық және технологиялық мүмкіндіктер ауқымын кеңейтуге бағытталуы тиіс.

Жоғары оқу орнында санитарлық талаптарға сай келетін, оқытудың нысандары бойынша оқу сабақтарын екіден артық емес ауысымда өткізуге қажетті аудиториялық қордың негізгі көлемі және қосымша бөлмелер болуы керек.

Меншік, шаруашылық жүргізу және жедел басқару құқығындағы ғимараттардың оқу ауданы оқу сабақтарының ауысымдылығын ескергенде келтірілген контингенттің бір студентіне 6 м<sup>2</sup> кем болмауы тиіс.

Тіл және тілдік пәндер бойынша оқу сабақтарын өткізу үшін, сондай-ақ студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру үшін жоғары оқу орнында лингафон кабинеттері мен оған ұқсас басқа да жабдықтар болуы керек.

ЖОО оқу сабақтарын және СӨЖ-ді интерактивті нысанда ұйымдастыруға мүмкіндік беретін соңғы үлгідегі компьютерлік сыныптармен, интерактивті тақталармен жабдықталған болуы тиіс.

Білім беру бағдарламаларын іске асыру үшін жоғары оқу орнында оқу бағдарламаларының тиісті тапсырмаларын орындауға мүмкіндік беретін түрлі тапсырмалармен (виртуальды зертханаларды қосқанда), бағдарламалық қамтыммен қамтамасыз етілген заманауи оқу-зертханалық жабдықтар болуы керек.

Жоғары оқу орындарының оқу зертханаларына қойылатын талаптар қолданыстағы санитариялық ережелерге сәйкес қабылдануы тиіс.

70. ЖОО әр студентті мамандығының бейініне сәйкес кәсіптік практикалар базасымен қамтамасыз етеді.

71. Жоғары оқу орнының кадрлық құрамына қойылатын талаптар лицензиялау кезінде білім беру қызметіне қойылатын біліктілік талаптарымен анықталған.

Жоғары оқу орнының оқытушысы оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларының талаптарын сақтаған жағдайда оқу сабақтарын ұйымдастыру мен өткізудің түрін және оқытудың әдіс-тәсілдерін еркін таңдауға құқылы.

72. Ақпараттық және оқу-әдістемелік қамтамасыз етуге қойылатын талаптар:

Жоғары білім беру бағдарламасын іске асыру әрбір студенттің ақпараттық ресурстар мен кітапхана қорына еркін қол жеткізуі, барлық модульдер, пәндер, оқу жұмысының барлық түрлері – практикумдар, курстық және дипломдық жобалау, кәсіптік практика, студенттің өзіндік жұмысы бойынша әдістемелік құралдар мен ұсынымдардың, сондай-ақ көрнекі құралдар мен аудио- және бейнематериалдардың болуы арқылы қамтамасыз етіледі.

ЖОО студенттердің электронды кітапханаларда орналастырылған халықаралық деректер көздерін қоса алғанда оқу, ғылыми, ақпараттық базаларға қол жеткізуін қамтамасыз етеді.

Кітапхана қоры мен электронды және магнитті тасымалдағыштардағы оқу әдебиеттерімен қамтамасыз ету білім беру қызметін лицензиялау кезінде қойылатын біліктілік талаптарына сәйкес келуі тиіс.

Ақпараттық және оқу-әдістемелік қамтамасыз ету студенттердің өзіндік жұмысын жүйелі түрде күшейту арқылы жүзеге асады.

73. Білім алушылардың зерттеу қызметіне қойылатын талаптар.

Студенттердің ғылыми жұмыстары оқу процесінің жалғасы және тереңдетілуі болып табылады және кафедраларда, зертханаларда, ғылыми, конструкторлық және жоғары оқу орындарының жобалау бөлімдерінде, студенттердің ғылыми-техникалық бірлестіктерінде (конструкторлық және өзге бюролар, орталықтар, ҒЗИ және т.б.) ұйымдастырылады.

Студенттердің ғылыми зерттеу жұмыстарына (СҒЗЖ) жетекшілікті ЖОО профессорлары, доценттері, оқытушылары атқарады. ЖОО СҒЗЖ жүйесінің жаппай ұйымдастыру іс-шараларын жоспарлауы және өткізуі тиіс.

#### **4. Білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар**

74. Оқытудың нәтижелері Дублин дескрипторларының бірінші деңгейі (бакалавриат) негізінде анықталады және құзыреттілік арқылы көрінеді. Оқыту нәтижелері бағдарламаның барлық деңгейінде де, жеке пәннің, модульдің деңгейінде де сипатталады.

Бірінші деңгейдегі дескрипторлар:

1) зерттеп отырған саладағы алдыңғы қатарлы білім элементтерін қоса алғанда, сол сала бойынша білімі мен түсінігін көрсете білу;

2) осы білімі мен түсінігін кәсіби деңгейде қолдана білу;

3) дәйектемелер құрастыру және зерттеп отырған саласындағы проблемаларды шешу;

4) әлеуметтік, этикалық және ғылыми көзқарастарды ескере отырып, пайымдаулар жасауға қажет ақпараттар жинауды және интерпретациялауды жүзеге асыру;

5) ақпаратты, идеяларды, проблемаларды және шешімдерді мамандарға да, маман еместерге де жеткізе білу қабілеттерінің болуын көздейді.

75. ЖОО бітірушісінің жалпы құзыреттері жалпы білімділікке, әлеуметтік-этикалық құзыреттерге, экономикалық және ұйымдастыру-басқару құзыреттеріне, арнаулы құзыреттерге қойылатын талаптар негізінде қалыптасады.

76. Жалпы білімділікке қойылатын талаптар:

1) ойлау мәдениеті жоғары және дүниетанымы кең жоғары білімді тұлғаның қалыптасуына ықпал ететін жаратылыстану ғылымдары (әлеуметтік, гуманитарлық, экономикалық) пәндері саласында базалық білімінің болуы;

2) заманауи техниканы қолдану дағдысының болуы, кәсіптік қызметте ақпараттық технологияларды қолдана білуі;

3) күнделікті кәсіптік қызметке және магистратурада білім алуды жалғастыруға қажетті жаңа білімді меңгеру дағдысының болуы.

77. Әлеуметтік-этикалық құзыреттерге қойылатын талаптар:

1) қоғамдық пікірге, дәстүрге, салтқа, қоғамдық нормаларға негізделетін әлеуметтік-этикалық құндылықтарды білу және өзінің кәсіптік қызметінде оларға сүйену;

2) іскерлік этика нормаларын сақтау, мінез-құлықтың этикалық және құқықтық нормаларын игеру;

3) Қазақстан халықтарының дәстүрі мен мәдениетін білу;

4) әлемнің басқа халықтарының дәстүрі мен мәдениетіне толерантты болу;

5) Қазақстанның құқықтық жүйесі мен заңнамасының негіздерін білу;

6) қоғамның әлеуметтік даму үрдістерін білу;

- 7) түрлі әлеуметтік жағдайларда саналы түрде дұрыс бағыт ұстана білу;
- 8) командада жұмыс істеуге қабілетті болу, өзінің көзқарасын дәлелдей алу, жаңа шешімдер ұсына білу;
- 9) ортақ келісімге келе білу, өз пікірін ұжым пікірімен ұштастыра білу;
- 10) кәсіби және тұлғалық тұрғыдан өсуге ұмтылу.

78. Экономикалық және ұйымдастыру-басқару құзыреттеріне қойылатын талаптар:

1) экономикалық білім негіздерін меңгеру, менеджмент, маркетинг, қаржы және т.с.с. жөнінде ғылыми түсінігінің болуы;

2) экономиканы мемлекеттік реттеу мақсаттары мен әдістерін, экономикадағы мемлекеттік сектордың рөлін білу және түсіну.

79. Өзгерістер мен белгісіздіктердің динамизмі жағдайында әлеуметтік, экономикалық, кәсіби рөлдердің ауысуына, географиялық және әлеуметтік ұтқырлыққа байланысты дайындыққа қойылатын талаптар:

1) заманауи ақпараттық ағынды бағдарлай білу және әлемдік экономикадағы қарқынды түрде өзгеріп отыратын құбылыстар мен процестерге бейімделе білу;

2) кәсіптік қызметке байланысты түрлі жағдайларда икемді де ұтқыр болу;

3) белгісіздіктер мен қауіп-қатер жағдайында экономикалық және ұйымдастыру сипатындағы шешімдер қабылдау дағдыларының болуы.

80. Арнайы құзыреттер жоғары білімнің әр мамандығы бойынша кәсіптік стандарттар негізінде жұмыс берушілер талаптары мен қоғамның әлеуметтік сұраныстарын ескере отырып анықталады.

81. Міндетті минимум мен жоғары оқу орны ұсынатын оқу жүктемесінің көлемі аясында алынған білім деңгейі әртүрлі бақылаулар арқылы қамтамасыз етіледі.

82. Студенттердің оқу жетістіктерін бақылауды және олардың оқу пәндері немесе модульдер бойынша білімін бағалауды оқу процесінің межелік кезеңдерінде (әр академиялық кезең мен оқу жылы аяқталған кезде) Офис регистратор (бөлім, сектор) жүргізеді және бақылау мен бағалау оқытудың қорытынды нәтижесіне бағытталуы тиіс.

83. Офис регистратор білім алушылардың оқу жетістіктерінің тарихын есепке алады, ол студенттердің бекітілген үлгідегі транскрипінде көрінеді.

Транскрипт студентке білім алудың кез келген кезеңінде оның жазбаша өтініші негізінде беріледі.

84. Бітірушілердің білімін, шеберлігін, дағдысын және құзыреттерін бақылау оларды қорытынды аттестаттау кезінде жүзеге асырылады.

85. ЖОО бітірушілерін қорытынды аттестаттау академиялық күнтізбеде және мамандықтардың оқу жоспарында қарастырылған кезеңде мамандық (мамандықтың оқу пәндері) бойынша мемлекеттік емтихан(-дар) тапсыру және/немесе дипломдық жұмыс (жоба) қорғау нысанында өткізіледі.

86. Жоғары білімнің білім беру бағдарламасы бойынша оқуды аяқтаған тұлғаларға «бакалавр» академиялық дәрежесі және/немесе біліктілік беріледі және қосымшасы (транскрипт) бар мемлекеттік үлгідегі диплом тапсырылады.

Жоғары оқу орны бітірушіге дипломға жалпыеуропалық қосымша (Diploma Supplement) бере алады.

**Жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға  
міндетті стандартына 1-қосымша**

**Бакалавриаттың білім беру бағдарламасы компоненттерін бөлу нормасы (оқу мерзімі - 4 жыл)**

| № | Қызмет түрлері                                                        | Кредит саны | Апта саны | Жалпы сағат саны | Оның ішінде                                   |             | Орташа апталық жүктеме |
|---|-----------------------------------------------------------------------|-------------|-----------|------------------|-----------------------------------------------|-------------|------------------------|
|   |                                                                       |             |           |                  | аудиториялық/оқытушымен байланыстағы сағаттар | СӨЖ         |                        |
| 1 | 2                                                                     | 3           | 4         | 5                | 6                                             | 7           | 8                      |
| 1 | Теориялық оқыту (1:3)                                                 | 129         | 105       | 5805             | 1935                                          | 3870        | 55,3                   |
| 2 | Дене шынықтыру (4 семестр) (2:0)                                      | 8           | 60        | 240              | 240                                           | -           | 4,0                    |
| 3 | Қорытынды аттестаттау (1:6) оның ішінде:                              | 3           | 6         | 315              | 45                                            | 270         | 52,5                   |
|   | 1) мемлекеттік емтихан (1 МЕ үшін) 2) диплом жұмысын жазу және қорғау | 1 2         | 2 4       | 105 210          | 15 30                                         | 90 180      | 52,5 52,5              |
|   | БАРЛЫҒЫ                                                               | 140         | 111       | 6360             | 2220                                          | 4140        | -                      |
| 4 | Практика (кәсіптік), оның ішінде:                                     | 6           | 5-11      | 150-330          | 90                                            | 60-240      | 30,0                   |
|   | 1) оқу (1:0)                                                          | 2           | 1         | 30               | 30                                            | -           | 30,0                   |
|   | 2) педагогикалық (1:1)                                                | 4           | 4         | 120              | 60                                            | 60          | 30,0                   |
|   | 3) өндірістік (1:4)                                                   | 4           | 10        | 300              | 60                                            | 240         | 30,0                   |
| 5 | Демалыс                                                               | -           | 63-57     | -                | -                                             | -           | -                      |
| 6 | Емтихан сессиясы (7х3 апта)                                           | -           | 21        | -                | -                                             | -           | -                      |
|   | БАРЛЫҒЫ (52 апта x 4 жыл - 8 апта=200)                                | 146         | 200       | 6510-6690        | 2370                                          | 4140 - 4320 |                        |

ЕСКЕРТПЕ:

1. Бакалавр академиялық дәрежесін алу үшін студент теориялық оқудың кемінде 129 кредитін және кәсіби практиканың кемінде 6 кредитін игеруі тиіс (мамандықтардың ҮОЖ-ында жоспарланған кредит санына қарамастан).

2. Мамандық бойынша мемлекеттік емтиханға 1 кредит, дипломдық жұмысты жазуға және қорғауға 2 кредит жоспарланады (мамандықтардың ҮОЖ-ында жоспарланған кредит санына қарамастан).

3. Практикаға бөлінетін кредиттер саны 6-дан кем болмауы тиіс. Бұл ретте бакалавриаттың барлық мамандықтары бойынша оқу практикасы 2 кредит көлемінде, ал педагогикалық немесе өндірістік практика 4 кредиттен кем жоспарланбауы тиіс.

4. Қорытынды аттестаттаудың жалпы көлемі (сағатпен) және дене шынықтыру сабақтары студенттің апталық жүктемесіне енбейді.

5. Қызмет түрлері бойынша апта сандары өзгеруі мүмкін, бірақ студенттің апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы тиіс («Дене шынықтыру» пәнін қоспағанда).

6. Демалыс ұзақтығы бітіруші курсты қоспағанда оқу жылы бойында 7 аптадан кем болмауы керек. Оқу жылындағы 7 аптадан артық демалыс уақытын ЖОО өздігінен қызметтің басқа түрлеріне қайта бөле алады.

7. Жазғы семестр, ОҚТ (әскери дайындық) демалыс есебінен немесе академиялық күнтізбе бойынша бөлек жоспарлануы мүмкін.

8. Мамандықтың ҮОЖ-ында көрсетілмеген жағдайда дипломалды практиканы ЖОО өздігінен демалыс есебінен жоспарлауы мүмкін.

#### **Жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына 2-қосымша**

**Жоғары арнаулы білім беру бағдарламасы компоненттерін бөлу нормасы (оқу мерзімі - 5 жыл)**

| № | Қызмет түрлері                            | Кредит саны | Апта саны | Жалпы сағат саны | Оның ішінде                                   |      | Орташа апталық жүктеме |
|---|-------------------------------------------|-------------|-----------|------------------|-----------------------------------------------|------|------------------------|
|   |                                           |             |           |                  | аудиториялық/оқытушымен байланыстағы сағаттар |      |                        |
|   |                                           |             |           |                  | 6                                             | БӨЖ  |                        |
| 1 | 2                                         | 3           | 4         | 5                | 2415                                          | 7    | 8                      |
| 1 | Теориялық оқыту (1:2)                     | 161         | 135       | 7245             | 240                                           | 4830 | 53,7                   |
| 2 | Дене шынықтыру (4 семестр) (2:0)          | 8           | 60        | 240              | 45                                            | -    | 4,0                    |
| 3 | Қорытынды аттестаттау (1:6), оның ішінде: | 3           | 6         | 315              | 15 30                                         | 270  | 52,5                   |
|   | 1) мемлекеттік емтихан (1 МЕ үшін)        | 1           | 2         | 105              | 2700                                          | 90   | 52,5                   |
|   | 2) диплом жұмысын жазу және қорғау        | 2           | 4         | 210              |                                               | 180  | 52,5                   |

|   |                                                   |     |     |      |      |      |      |
|---|---------------------------------------------------|-----|-----|------|------|------|------|
|   | БАРЛЫҒЫ                                           | 172 | 141 | 7800 | 90   | 5100 | 30,0 |
| 4 | Практика (кәсіптік), оның ішінде:                 | 6   | 11  | 330  | 30   | 240  | 30,0 |
|   | 1) оқу (1:2)                                      | 2   | 1   | 30   | 60   | -    | 30,0 |
|   | 2) клиникалық, өндірістік және т.б. түрлері (1:4) | 4   | 10  | 300  |      | 240  | 30,0 |
| 5 | Демалыстар                                        |     | 73  |      |      |      |      |
| 6 | Емтихан сессиясы (9х3 апта)                       |     | 27  |      | 2790 |      |      |
|   | Барлығы (52 апта x 5 жыл - 8 апта =252)           | 178 | 252 | 8130 |      |      |      |

**ЕСКЕРТПЕ:**

1. Біліктілік алу үшін студент теориялық оқудың кемінде 161 кредитін және кәсіптік практиканың кемінде 6 кредитін игеруі тиіс (мамандықтардың YОЖ-ында жоспарланған кредит санына қарамастан).

2. Мамандық бойынша 1 мемлекеттік емтиханға 1 кредит, дипломдық жұмысты (жобаны) жазуға және қорғауға 2 кредит жоспарланады (мамандықтың YОЖ-ында жоспарланған кредит санына қарамастан).

3. Практикаға бөлінетін кредиттер саны 6-дан кем болмауы тиіс. Бұл ретте жоғары арнаулы білімнің барлық мамандықтары бойынша оқу практикасы 2 кредит көлемінде, ал педагогикалық немесе өндірістік практика 4 кредиттен кем жоспарланбауы тиіс.

4. Қорытынды аттестаттаудың жалпы көлемі (сағатпен) және дене шынықтыру сабақтары студенттің орташа апталық жүктемесіне енбейді.

5. Қызмет түрлері бойынша апта сандары өзгеруі мүмкін, бірақ студенттің апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы тиіс («Дене шынықтыру» пәнін қоспағанда).

6. Демалыс ұзақтығы бітіруші курсты қоспағанда оқу жылы бойында 7 аптадан кем болмауы керек. Оқу жылындағы 7 аптадан артық демалыс уақытын ЖОО өздігінен қызметтің басқа түрлеріне қайта бөле алады.

7. Жазғы семестр, ОҚТ (әскери дайындық) демалыс есебінен немесе академиялық күнтізбе бойынша бөлек жоспарлануы мүмкін.

8. Мамандықтың YОЖ-ында көрсетілмеген жағдайда дипломалды практиканы ЖОО өздігінен демалыс есебінен жоспарлауы мүмкін.

**Қазақстан Республикасы**  
**Үкіметінің**  
**2012 жылғы 23 тамыздағы**  
**№ 1080 қаулысымен**  
**бекітілген**

**Жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты**  
**1-бөлім. Магистратура**

## 1 Жалпы ережелер

1. Осы жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (бұдан әрі – стандарт) «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңының негізінде әзірленді және магистратураның білім беру бағдарламаларының мазмұнына, магистранттардың білім траекториясына, білім беру құрылымы мен мазмұнына, магистранттардың дайындық деңгейін және академиялық дәрежені бағалауға қойылатын талаптарды белгілейді.

Осы стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар пайдаланылады:

1) магистратура – тиісті мамандық бойынша «магистр» академиялық дәрежесін бере отырып:

ғылыми және педагогикалық бағыт бойынша кемінде 2 жыл нормативті оқу мерзімімен теориялық оқытудың кемінде 42 кредитін, кәсіптік практиканың кемінде 6 кредитін және ғылыми-зерттеу жұмысының кемінде 7 кредитін міндетті түрде меңгерту;

бейіндік бағыт бойынша кемінде 1 жыл нормативтік оқу мерзімімен теориялық оқытудың кемінде 18 кредитін, кәсіптік практиканың кемінде 2 кредитін және эксперименттік-зерттеу жұмысының кемінде 4 кредитін міндетті түрде меңгерту арқылы ғылыми, ғылыми-педагогикалық және басқарушы кадрларды даярлауға бағытталған жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің кәсіптік оқу бағдарламасы;

2) магистрант – магистратурада білім алушы тұлға;

3) магистрлік диссертация – тиісті ғылым саласының нақты мамандығының өзекті проблемаларының бірін магистранттың өз бетінше ғылыми зерттеуінің нәтижелерін жинақтау болып табылатын бітіру жұмысы.

2. Магистратура бағдарламаларын ведомстволық бағыныстылығы мен меншік нысанына қарамастан магистратураның тиісті мамандықтары бойынша білім беру қызметін жүргізуге құқық беретін лицензиясы бар жоғары оқу орындары жүзеге асырады.

3. Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындары магистрлер даярлауды:

1) Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім мамандықтарының жіктеуішіне;

2) осы стандартқа және магистратура мамандықтарының үлгілік оқу жоспарларына;

3) оқу жұмыс жоспарларына;

4) академиялық күнтізбеге;

5) магистранттардың жеке оқу жоспарларына;

6) пәндер бойынша оқу бағдарламаларына;

7) магистранттың жеке жұмыс жоспарына сәйкес жүзеге асырады.

4. Ғылыми, педагог және басқарушы кадрларды магистратурада даярлау екі бағытта:

1) 2 жылдық оқу мерзімімен ғылыми және педагогикалық;

2) кемінде бір жыл оқу мерзімімен бейіндік бағыттарда жүзеге асырылады.

Жоғары оқу орны магистратурада оқу мерзімін алдыңғы дайындық деңгейінің білім беру бағдарламасының бейініне сәйкес келуіне және пререквизиттердің болуына байланысты өзгерте алады.

5. Бейіндік магистратура экономика, медицина, құқық, білім, өнер, қызмет көрсету және бизнес салалары үшін кәсіптік даярлығы терең басқарушы кадрларды даярлау бойынша жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің кәсіптік оқу бағдарламаларын іске асырады.

Бизнес ортасы үшін мамандар даярлау мақсатында жоғары оқу орны [МБА бағдарламасын](#) іске асыра алады. МБА кәсіптік білім беру бағдарламасы шеңберінде мамандар даярлау мазмұны мен деңгейіне қойылатын ең төменгі талаптарды білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітеді.

6. Ғылыми және педагогикалық магистратура жоғары, жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесі және ғылым саласы үшін ғылыми-педагогикалық даярлығы терең ғылыми және педагогикалық мамандарды даярлау бойынша жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің кәсіптік оқу бағдарламаларын іске асырады.

7. Магистратурада білім алу тек күндізгі оқу нысанында жүзеге асырылады.

8. Магистратураның білім беру бағдарламасын меңгерген және магистрлік диссертациясын көпшілік алдында қорғаған тұлғаға «магистр» академиялық дәрежесі беріледі.

9. Осы стандартты қолдану мынадай мақсаттарға жетуді көздейді:

1) магистранттардың даярлық деңгейіне және жоғары оқу орындарының білім беру қызметіне міндетті талаптар қою есебінен білім сапасына кепілділікті қамтамасыз ету;

2) білім беру қызметі субъектілерінің құқықтарын реттеу;

3) магистранттардың даярлығын және білім беру бағдарламаларының сапасын бағалаудың объективтілігі мен ақпараттылығын арттыру;

4) магистранттардың академиялық оралымдылығы үшін жағдай жасау;

5) Қазақстанның бірыңғай білім беру кеңістігінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету;

6) «магистр» академиялық дәрежесін тағайындау туралы Қазақстан Республикасы құжаттарының халықаралық білім беру кеңістігінде және халықаралық еңбек нарығында танылуын қамтамасыз ету.

10. Магистратура мамандықтарының үлгілік оқу жоспарлары осы стандарттың ережелеріне сәйкес келуі және білім беру бағдарламаларының құрылымына, көлемі мен мазмұнына, нормативті оқу мерзімдеріне және магистранттарды даярлау деңгейіне қойылатын талаптардың жиынтығын айқындауы тиіс.

11. Жоғары оқу орнының магистратура мамандықтарының тізбесі Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім мамандықтарының бекітілген жіктеуішіне сәйкес болуы тиіс.

12. Магистратура мамандықтары шеңберінде жоғары оқу орындары [Ұлттық біліктілік шегіне](#), [кәсіптік стандарттарға](#) сәйкес, Дублин дескрипторларымен және Еуропалық біліктілік шегімен келісілген білім беру бағдарламаларын өз бетінше әзірлейді.

Білім беру бағдарламалары оқыту нәтижесіне бағдарлануы тиіс.

13. Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің әрбір деңгейінің білім беру бағдарламасын аяқтағаннан кейін студенттердің алған білімінің деңгейі мен көлемін, біліктілігі, дағдысы мен құзыреттерін сипаттайтын Дублин дескрипторлары оқу нәтижелеріне, қалыптасқан құзыреттерге, сондай-ақ ECTS кредит (сынақ) бірліктерінің жалпы санына негізделеді.

## **2. Білім беру мазмұнына қойылатын талаптар**

14. Магистратураның білім беру бағдарламасының құрылымы білім мазмұнын анықтайтын оқу және ғылыми жұмыстардың түрлерінен тұрады және олардың ара қатынасын, өлшемін және есебін көрсетеді.

15. Магистратураның білім беру бағдарламасында:

1) базалық және бейіндеуші пәндер циклдерін меңгеруді қамтитын теориялық оқыту;

2) магистранттардың практикалық даярлығы: практика, кәсіптік тағылымдама түрлері;

3) ғылыми және педагогикалық магистратура үшін магистрлік диссертацияның орындалуын қамтитын ғылыми-зерттеу жұмысы;

4) бейіндік магистратура үшін магистрлік диссертацияның орындалуын қамтитын эксперименталды-зерттеу жұмысы;

5) аралық және қорытынды аттестаттау қамтылады.

16. Білім беру бағдарламалары мамандық пен пәндердің оқу-әдістемелік кешендерінің негізінде жүзеге асырылады. Мамандық пен пәндердің оқу-әдістемелік кешендерінің нысаны, құрылымы және әзірлеу тәртібін білім беру ұйымы өзі анықтайды.

17. Барлық жұмыс түрлерінің еңбек сыйымдылығын есептеу меңгерілген материалдың көлемі бойынша жүзеге асады және оқудың нақты нәтижесіне жетуге қажетті магистранттар мен оқытушылардың еңбек шығындарының өлшем бірлігі болып табылатын кредиттермен өлшенеді.

Бұл ретте алдыңғы білім деңгейлерінде игерілген кредиттерді ескеретін жинақтаушы кредиттік жүйе қолданылады.

18. Магистранттың магистратураға түсер алдында магистратураның тиісті кәсіптік оқу бағдарламасын меңгеруге қажетті барлық пререквизиттері болуы тиіс. Қажетті пререквизиттер тізбесін жоғары оқу орны өзі анықтайды.

Қажетті пререквизиттер болмаған жағдайда магистрантқа оларды ақылы түрде меңгеруге рұқсат етіледі. Бұл жағдайда магистратурада білім алу магистрант пререквизиттерді толық меңгергеннен кейін басталады.

19. Оқу процесін кредиттік оқыту технологиясы бойынша ұйымдастыру кезінде әр оқу пәнінің көлемі кредиттің бүтін санын құрауы тиіс. Бұл ретте пән, әдетте, кемінде 2 немесе 3 кредит көлемімен бағаланады.

20. Магистратураның оқу жоспарларының барлық нысандарында оқу пәндерін кодтаудың бірыңғай жүйесі қолданылады.

21. Әрбір оқу пәнінің қайталанбайтын бір атауы болуы тиіс. Ол бір академиялық кезеңде меңгеріліп, аяқталған соң магистрант емтихан нысанындағы қорытынды бақылауды тапсырады, ал кәсіптік практиканың барлық түрлері, курстық жұмыстар (жобалар), магистранттардың ғылыми-зерттеу (эксперименталдық-зерттеу) жұмыстары бойынша дифференциалды сынақ тапсырады.

22. Магистратураның білім беру бағдарламалары пәндерді оқудың модульді жүйесі негізінде жобаланады.

23. Базалық пәндер циклі (БП) міндетті компонент пен таңдау компоненті пәндерінен тұрады.

24. Ғылыми және педагогикалық бағыттағы магистратурада БП циклінің көлемі үлгілік оқу жоспарының жалпы көлемінің 48%-ын құрайды, оның ішінде 40% міндетті компонент пәндеріне, ал 60% таңдау компоненті пәндеріне тиесілі.

Бейіндік бағыттағы магистратурада БП циклінің көлемі үлгілік оқу жоспарының жалпы көлемінің 44%-ын (оқу мерзімі 1 жыл) және 28%-ын (оқу мерзімі 1,5 жыл) құрайды, оның ішінде 62% және 50% міндетті компонент пәндеріне, ал 38% және 50% таңдау компоненті пәндеріне тиесілі.

25. Ғылыми және педагогикалық бағыттағы магистратурада бейіндеуші пәндер циклінің көлемі үлгілік оқу жоспарының жалпы көлемінің 52%-ын құрайды, оның ішінде 9%-ы міндетті компонент пәндеріне және 91%-ы таңдау компоненті пәндеріне тиесілі.

Бейіндік бағыттағы магистратурада бейіндеуші пәндер циклінің көлемі үлгілік оқу жоспарының жалпы көлемінің 56%-ын (оқу мерзімі 1 жыл) және 72%-ын (оқу мерзімі 1,5 жыл) құрайды, оның ішінде 10% және 12% міндетті компонент пәндеріне, ал 90% және 88% тиісінше таңдау компоненті пәндеріне тиесілі.

26. Міндетті компонент пәндерінің тізбесі үлгілік оқу жоспарымен анықталады. Міндетті компонент пәндерінің көлемін қысқартуға жол берілмейді.

27. Таңдау компоненті пәндерінің тізбесін жоғары оқу орны өзі анықтайды. Бұл ретте жұмыс берушілердің талаптары мен еңбек нарығының сұранысы ескеріледі.

28. Ғылыми және педагогикалық бағыттағы магистратураның білім беру бағдарламасының мазмұны [1-кестере](#) сәйкес белгіленеді.

1-кесте

| Р/с №                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Пән және қызмет түрлерінің атауы                                                         | Кредит бойынша көлемі |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 2                                                                                        | 3                     |
| 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Базалық пәндер (БП)                                                                      | 20                    |
| 1)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Міндетті компонент (МК):                                                                 | 8                     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Ғылым тарихы мен философиясы                                                             | 2                     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Шет тілі (кәсіби)                                                                        | 2*                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Педагогика                                                                               | 2                     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Психология                                                                               | 2                     |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Таңдау компоненті (ТК)                                                                   | 12                    |
| 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Бейіндеуші пәндер                                                                        | 22                    |
| 1)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Міндетті компонент (МК)                                                                  | 2                     |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Таңдау компоненті (ТК)                                                                   | 20                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Теориялық оқыту бойынша барлығы                                                          | 42                    |
| 3                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Оқытудың қосымша түрлері (ОҚТ)                                                           | кемінде 13            |
| 1)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Практика (педагогикалық, ғылыми-зерттеу)                                                 | кемінде 6**           |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Магистрлік диссертацияның орындалуын қамтитын магистранттың ғылыми-зерттеу жұмысы (МҒЗЖ) | кемінде 7             |
| 4                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Қорытынды аттестаттау (ҚА)                                                               | 4                     |
| 1)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Кешенді емтихан (КЕ)                                                                     | 1                     |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Магистрлік диссертацияны ресімдеу және қорғау (МДРҚ)                                     | 3                     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Барлығы                                                                                  | кемінде 59            |
| <p>* Педагогикалық мамандықтар бойынша базалық пәндер цикліндегі шет тілі (кәсіптік) пәні бойынша кредит саны 3-еуді құрайды, тиісінше таңдауы компоненті 11 кредиттен тұрады.</p> <p>** Практикаға бөлінетін кредиттер саны жалпы еңбек сыйымдылығына кірмейді. Қажет болған жағдайда ЖОО практикаға бөлінген кредит санын көбейте алады.</p> |                                                                                          |                       |

29. Бейіндік бағыттағы магистратураның білім беру бағдарламасының мазмұны [2-кестеге](#) сәйкес белгіленеді.

2-кесте

| Р/с № | Пән және қызмет түрлерінің атауы | Кредит бойынша көлемі |         |
|-------|----------------------------------|-----------------------|---------|
| 1     | 2                                | 3                     |         |
|       |                                  | Оқу мерзімі**         |         |
|       |                                  | 1 жыл                 | 1,5 жыл |
| 1     | Базалық пәндер (БП)              | 8                     | 10      |
| 1)    | Міндетті компонент (МК)          | 5                     | 5       |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                   |            |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Шет тілі (кәсіби)                                                                                 | 2          | 2          |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Менеджмент                                                                                        | 1          | 1          |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Психология                                                                                        | 2          | 2          |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Таңдау компоненті (ТК)                                                                            | 3          | 5          |
| 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Бейіндеуші пәндер (КП)                                                                            | 10         | 26         |
| 1)                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Міндетті компонент (МК)                                                                           | 1          | 3          |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Таңдау компоненті (ТК)                                                                            | 9          | 23         |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Теориялық оқыту бойынша барлығы                                                                   | 18         | 36         |
| 3                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Оқытудың қосымша түрлері (ОҚТ)                                                                    | кемінде 6  | кемінде 8  |
| 1)                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Практика (өндірістік)*                                                                            | кемінде 2  | кемінде 4  |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Магистрлік диссертацияның орындалуын қамтитын магистранттың эксперименталды-зерттеу жұмысы (МЭЗЖ) | кемінде 4  | кемінде 4  |
| 4                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Қорытынды аттестаттау (ҚА)                                                                        | 4          | 4          |
| 1)                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Кешенді емтихан (КЕ)                                                                              | 1          | 1          |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Магистрлік диссертацияны ресімдеу және қорғау (МДРҚ)                                              | 3          | 3          |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Барлығы                                                                                           | кемінде 28 | кемінде 48 |
| *Практикаға бөлінетін кредиттер саны жалпы еңбек сыйымдылығының көлеміне кірмейді. Қажет болған жағдайда ЖОО практикаға бөлінген кредит санын көбейте алады. **Оқу мерзімінің ұзақтығы магистранттардың бұған дейінгі дайындық деңгейіне және алған мамандығына байланысты осы стандартқа сәйкес анықталады. |                                                                                                   |            |            |

30. Бейіндік магистратураны бітірген магистрант педагогикалық қызметке кәсіптік педагогикалық бейіндегі бағдарламаларды қосымша меңгеріп, негізгі дипломға қосымша тиісті куәлік берілгеннен кейін ғана жіберіледі.

31. Бейіндік магистратураны бітірген тұлғалар үшін педагогикалық бейіндегі білім беру бағдарламасының мазмұны [3-кестеге](#) сәйкес белгіленеді.

3-кесте

| Р/с № | Пәндердің және қызмет түрлерінің атауы | Кредит бойынша көлемі |
|-------|----------------------------------------|-----------------------|
| 1     | 2                                      | 3                     |
| 1     | Базалық пәндер (БП)                    | 7                     |
| 1)    | Міндетті компонент:                    | 5                     |
|       | Ғылым тарихы мен философиясы           | 2                     |
|       | Педагогика                             | 3                     |
| 2)    | Таңдау компоненті                      | 2                     |
|       | Теориялық оқыту бойынша жалпы саны     | 7                     |

|                                                                                                                                                              |                          |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|------------|
| 2                                                                                                                                                            | Практика (педагогикалық) | кемінде 3* |
| *Практикаға бөлінетін кредиттер саны жалпы еңбек сыйымдылығының көлеміне кірмейді. Қажет болған жағдайда ЖОО практикаға бөлінген кредит санын көбейте алады. |                          |            |

33. Магистратурада оқыту мемлекеттік, орыс және ағылшын тілдерінде жүргізіледі. Оқу тілін магистранттың өзі таңдайды.

34. Білім беру қызметін ұйымдастыру оқу процесін, білім беру мазмұнын жоспарлау, оқу сабақтарын жүргізу тәсілдерін, магистранттың өзіндік жұмысын, олардың оқу жетістіктерін қорытынды бақылау нысандарын таңдау арқылы жүзеге асады.

35. Білім беру мазмұнының құрылымы білім берудің есептеу-өлшегіш құралдары: оқу жоспары мен бағдарламаларына, оқу жүктемесінің көлеміне, академиялық кезеңдер ұзақтығына, академиялық сабақ түрлеріне, оқу материалының көлеміне қойылатын талаптарға сәйкес анықталады.

36. Білім беру қызметін жоспарлау мен ұйымдастыру оқу жоспарының негізінде жүзеге асады.

Оқу жоспарлары үлгілік (ҮОЖ), жеке (ЖОЖ) және жұмыстық (ОЖЖ) болып бөлінеді.

37. ҮОЖ осы стандарт негізінде магистратураның нақты мамандықтары бойынша әзірленеді және оны білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітеді.

ҮОЖ-да міндетті компоненттің әрбір оқу пәнінің еңбек сыйымдылығы және әрбір оқу қызметінің түрі (практика, МҒЗЖ (МЭЗЖ), кешенді емтихан, магистрлік диссертацияны жазу және қорғау) кредитпен анықталады, ал оқу пәндерінің әр циклі бойынша таңдау компоненті кредиттердің жалпы санымен көрсетіледі.

38. ҮОЖ-ға қосымша жыл сайын жоғары оқу орны таңдау компонентіндегі барлық пәндердің жүйеленген, аннотацияланған тізімі болып табылатын элективті пәндер каталогын (ЭПК) жасайды.

ЭПК-де әр оқу пәнінің пререквизиттері мен постреквизиттері көрсетіледі. ЭПК магистранттарға элективті оқу пәндерін баламалы таңдау мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс.

39. Мамандық бойынша ҮОЖ мен ЭПК негізінде магистрант эдвайзердің көмегімен ЖОЖ құрады. ЖОЖ әрбір магистранттың жеке білім алу траекториясын анықтайды.

ЖОЖ-ға ҮОЖ-дан міндетті компонент пәндері мен оқу әрекетінің түрлері (практикалар, МҒЗЖ (МЭЗЖ), кешенді емтихан, магистрлік диссертацияны ресімдеу және қорғау) және ЭПК-дан таңдау компоненті пәндері кіреді.

40. ОЖЖ оқу жылына мамандықтардың ҮОЖ-ы мен магистранттардың ЖОЖ-ы негізінде жасалады және оны Ғылыми кеңестің шешімі негізінде білім беру ұйымының басшысы бекітеді.

ОЖЖ-да оқу жылында оқытылатын пәндер тізбесі және олардың кредитпен санағандағы еңбек сыйымдылығы, оқытылу реті, оқу сабақтарының түрлері, бақылау нысандары, сондай-ақ оқу қызметінің басқа да түрлері (практикалар, МҒЗЖ (МЭЗЖ), кешенді емтихан, магистрлік диссертацияны ресімдеу және қорғау) айқындалады.

ОЖЖ оқу сабақтарының кестесін құруға және оқытушының оқу жұмысының еңбек сыйымдылығын есептеуге негіз болады.

41. ЭПК, ЖОЖ және ОЖЖ-ның нысанын, құрылымын, әзірлеу және бекіту ретін жоғары оқу орны өзі анықтайды.

42. Барлық оқу пәндерінің мазмұны оқу бағдарламаларымен анықталады. Оқу бағдарламалары үлгілік, жұмыс және силлабус болып бөлінеді.

43. Үлгілік оқу бағдарламалары (ҮОБ) міндетті компонент пәндері бойынша әзірленеді және оларды білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітіледі.

44. Жұмыс оқу бағдарламалары мен силлабустар (магистранттарға арналған пән бағдарламалары) оқу жоспарының барлық пәндері бойынша әзірленеді және оларды жоғары оқу орны бекітеді. Бұл ретте, оларды әзірлеу міндетті компонент пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламалары негізінде жүзеге асырылады, ал таңдау компонентінің пәндері бойынша жоғары оқу орны өзі әзірлейді. Жұмыс оқу бағдарламалары мен силлабустардың формасын, құрылымын, әзірлеу және бекіту тәртібін жоғары оқу орнының өзі анықтайды.

45. Магистрант ғылыми жетекшісінің көмегімен жасалатын жеке жұмыс жоспары негізінде оқиды.

46. Магистранттың жеке жұмыс жоспары оқудың толық кезеңіне жасалады және мынадай бөлімдерден тұрады:

- 1) ЖОЖ (қажет болған жағдайда жыл сайын нақтыланады);
- 2) ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмысы (тақырыбы, зерттеу бағыты, мерзімі және есеп беру нысаны);
- 3) практика (бағдарламасы, базасы, мерзімі және есеп беру нысаны);
- 4) негіздемесі мен құрылымы көрсетілген магистрлік диссертация тақырыбы;
- 5) магистрлік диссертацияны орындау жоспары;
- 6) ғылыми жарияланымдар мен тағылымдамалардан өту жоспары.

47. Магистратурадағы оқу сабақтары инновациялық технологиялар мен оқытудың интерактивті әдістерін қолдана отырып жүргізілуі тиіс.

48. Оқу процесін жоспарлау кезінде жоғары оқу орны білім беру бағдарламасы компоненттерін бөлу нормаларын осы стандартқа 1-қосымшаға (ғылыми және педагогикалық бағыттар үшін) және 2, 3-қосымшаларға (бейіндік магистратура үшін) сәйкес басшылыққа алады.

### **3. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар**

49. Магистранттың оқу жүктемесінің көлемі оның оқу жылы ішінде әр пән немесе оқу жұмысының түрі бойынша игеретін кредит санымен өлшенеді.

50. ПОҚ оқу жүктемесін жоспарлау кредитпен немесе аудиториялық оқу сабақтарын кесте бойынша немесе оқу жұмысының басқа түрлері үшін жеке бекітілген график бойынша оқытушының магистранттармен байланыс жұмысының уақытын білдіретін академиялық сағаттармен жүзеге асырылады.

Студиялық және зертханалық сабақтардан өзге аудиториялық жұмыстың бір академиялық сағаты 50 минутқа тең. Студиялық сабақтар үшін бір академиялық сағат 75 минутқа және зертханалық сабақтар үшін 100 минутқа тең.

Магистрант практикасының барлық түрлерінің, ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысының және қорытынды аттестаттаудың бір академиялық сағаты 50 минутқа тең.

51. Оқу жұмысының көлемін жоспарлау кезінде бір кредит:

- 1) семестр түріндегі академиялық кезең бойындағы магистранттың аудиториялық жұмысының;
- 2) кәсіби практика кезеңіндегі магистранттың оқытушымен жұмысының;
- 3) ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысы кезеңіндегі магистранттың оқытушымен жұмысының;
- 4) магистранттың магистрлік диссертацияны жазу және қорғау бойынша жұмысының;
- 5) магистранттың кешенді емтиханға дайындық және оны тапсыру кезіндегі жұмысының 15 академиялық сағатына тең екенін ескеру қажет.

52. Магистранттардың оқу жүктемесі академиялық сағаттардың ұзақтығымен және оқу жұмыстарының түрлері үшін академиялық сағатпен ілесе жүретін оқу сағаттарының көлемдерімен (50 минуттық байланыс сағаттары) анықталады.

53. Аудиториялық жұмыстың бір сағаты 50, 75 немесе 100 минутқа тең болуы мүмкін. Магистранттардың аудиториялық жұмысының академиялық сағаттары тиісті МӨЖ сағаттарымен толығыды, осылайша бір кредитке магистранттың семестр түріндегі академиялық кезеңінің бір аптасындағы жиынтық оқу жүктемесі 3 сағатқа тең болады.

54. Практиканың әр академиялық сағаты магистранттың қосымша жұмысының тиісті оқу сағаттарымен (50 минуттан) толықтырылады: педагогикалық практика үшін – 1 сағат, өндірістік практика үшін – 4 сағат және зерттеу практикасы үшін – 7 сағат.

55. Магистранттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысының, магистранттың магистрлік диссертацияны орындауын қоса алғанда, әрбір академиялық сағаты 7 сағаттық МӨЖ-бен толықтырылады.

56. Магистрантты қорытынды аттестаттаудың әр академиялық сағаты магистрлік диссертацияны жазу және қорғау немесе кешенді емтиханға дайындық және оны тапсыру бойынша магистранттың оқытушымен байланыс жұмысының бір сағаты (50 минут) болып табылады. Магистрантты қорытынды аттестаттаудың әр академиялық сағаты 6 сағаттық МӨЖ-бен қамтамасыз етіледі.

57. Кредиттік оқыту технологиясында магистранттардың өздігінен орындайтын жұмысының көлемі артады, ол екі түрге бөлінеді: оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін магистранттың өзіндік жұмысы (ОМӨЖ) және магистранттың өзі орындайтын жұмысы (МӨЖ).

58. Оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін магистранттың өзіндік жұмысы жеке график бойынша оқытушымен байланыста орындалатын магистранттың аудиториядан тыс жұмыс түрі болып табылады және жалпы оқу кестесіне енбейді. ОМӨЖ барысында оқу бағдарламасындағы анағұрлым қиын сұрақтар, үй тапсырмалары, курстық жобалар (жұмыстар) бойынша консультациялар өткізіледі, МӨЖ тапсырмаларының орындалуына бақылау жүргізіледі.

59. ОМӨЖ бен МӨЖ-дің өзіндік жұмыстың жалпы көлеміндегі арақатынасын жоғары оқу орны өзі анықтайды.

60. Дәріс пен практикалық (семинар) сабақтар кезіндегі магистранттың оқытушымен жұмысының байланыс сағаттары жиынтығында әр байланыс сағаты 2 сағат МӨЖ-бен қамтамасыз етіледі.

61. Студиялық және зертханалық сабақтар, магистранттың ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмыстары, қорытынды аттестаттау сияқты оқу жұмысының түрлері үшін МӨЖ сағаттарын жоспарлау қажеттілігін және оның көлемін жоғары оқу орны өзі белгілейді (мысалы, магистрлік диссертацияны орындау барысын бақылау үшін).

62. Оқу жылы академиялық кезеңдерден, аралық аттестаттау кезеңінен, практикалардан, демалыстардан, магистранттың ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмысынан және соңғы курста қорытынды аттестаттаудан тұрады.

63. Академиялық кезең ұзақтығы 15 апта болатын семестрден тұрады.

64. Әр академиялық кезеңнен кейінгі аралық аттестаттаудың ұзақтығы кемінде 2 аптаны құрайды.

65. Аралық аттестаттау кезеңінде барлық оқытылған пәндер бойынша қорытынды бақылау жүргізіледі және ағымдағы үлгерім бағаларын (ағымдағы және межелік бақылаулар бойынша бағалардың арифметикалық ортасы) ескере отырып, пәндердің қорытынды бағалары шығарылады.

Пән бойынша қорытынды бағада ағымдағы үлгерім бағасының үлесі 60 %-дан, ал қорытынды бақылау бағасының үлесі 30 %-дан кем болмауы тиіс.

66. Оқу жылы ішіндегі демалыс ұзақтығы соңғы курсты қоспағанда, курстарда 7 аптадан кем болмауы тиіс.

67. Магистранттардың кәсіби практикасы бекітілген академиялық күнтізбе мен магистранттың жеке жұмыс жоспарына сәйкес осы стандартпен және мамандық бойынша ҮОЖ-бен белгіленген көлемде жүргізіледі.

68. Практикалардың ұзақтығы магистранттың практика кезіндегі 30 сағатқа тең апта бойғы (5 күндік жұмыс аптасы кезінде күніне 6 сағат) нормативті жұмыс уақытын есепке ала отырып, аптамен анықталады. Апта санын шығару үшін практиканың кредитпен есептелген көлемін тиісті практика түрінің байланыс сағатымен есептелген еңбек сыйымдылығына көбейту керек және оны магистранттың апта бойғы жұмысының ұзақтығына, яғни 30 сағатқа бөлу керек.

Практиканың 1 кредитінің еңбек сыйымдылығы педагогикалық практика үшін 30 сағатты (50 минуттан), өндірістік практика үшін 75 сағатты (50 минуттан), зерттеу практикасы үшін 120 сағатты (50 минуттан) құрайды. 1 кредитке сәйкес келетін практиканың ұзақтығы аптамен есептегенде педагогикалық практика үшін 1 аптаны, өндірістік практика үшін 2,5 аптаны, зерттеу практикасы үшін 4 аптаны құрайды.

69. Магистранттарды қорытынды аттестаттау және МҒЗЖ, МЭЗЖ аптамен жоспарлау 54 сағатқа тең магистранттардың апта бойғы жұмысының нормативті уақытына (6 күндік жұмыс аптасы кезінде МӨЖ-ді қоса есептегенде күніне 9 сағат) сүйене отырып анықталады.

МҒЗЖ, МЭЗЖ бір кредитіне магистрант жұмысының 120 (15x8) сағаты, яғни 2,2 апта сәйкес келеді.

Қорытынды аттестаттаудың бір кредитіне 105 (15x7) сағат, яғни 2 апта сәйкес келеді. Оның ішінде 15 байланыс сағаты магистранттың оқытушымен жұмысына, 90 сағаты МӨЖ-ге бөлінеді.

Кешенді емтиханға дайындалуға және тапсыруға 1 кредит, яғни 2 апта бөлінеді.

Магистрлік диссертацияны ресімдеуге және қорғауға 3 кредит, яғни тиісінше 6 апта беріледі. Магистрлік диссертацияны орындау процесінің өзі алдын ала магистранттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысы барысында жүргізіледі.

70. Магистранттардың қосымша оқу қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін, оқу жоспарларындағы академиялық айырмашылықты немесе академиялық қарызды жою үшін, игерген кредиттері өз ЖОО-да міндетті түрде қайта есепке алынатын жағдайда басқа ЖОО-да оқу пәндерін оқып-үйрену үшін, үлгерімнің орташа балын (GPA) көтеру үшін ұзақтығы кемінде 6 апта жазғы семестр (бітіруші курстан өзге курстарда) енгізілуі мүмкін.

71. Магистрлер даярлау бойынша білім беру процесінің аяқталуының негізгі өлшемі:

1) ғылыми және педагогикалық дайындық бойынша - 59-дан кем емес кредитті, оның ішінде теориялық оқытудың 42-ден кем емес кредитін, практиканың 6-дан кем емес кредитін, ғылыми-зерттеу жұмысының 7-ден кем емес кредитін игеруі;

2) бейіндік дайындық бойынша – кемінде 28 кредитті (оқу мерзімі – 1 жыл) және кемінде 48 кредитті (оқу мерзімі – 1,5 жыл), оның ішінде теориялық оқытудың тиісінше кемінде 18 және 36 кредитін, практиканың тиісінше кемінде 2 және 4 кредитін, эксперименталды-зерттеу жұмысының тиісінше кемінде 4 және 4 кредитін игеруі болып табылады.

Магистратураның білім беру бағдарламасын мерзімінен бұрын меңгеріп, оған қойылатын талаптарды орындаған жағдайда магистрантқа оқу мерзіміне қарамастан «магистр» академиялық дәрежесі беріледі.

72. Бейіндік магистратураны бітірген магистрант педагогикалық бейіндегі пәндер циклін меңгеріп, педагогикалық практикадан өткен жағдайда ғана ғылыми және педагогикалық қызмет атқара алады. Осы пәндер циклі және педагогикалық практика қосымша академиялық кезең ішінде меңгеріледі, оны аяқтаған соң негізгі дипломға белгіленген үлгідегі тиісті куәлік қоса беріледі.

73. Магистратураның білім беру бағдарламасы теориялық оқудың толық курсын меңгерген, бірақ ғылыми-зерттеу компонентін орындамаған магистрантқа келесі оқу жылында ақылы негізде ғылыми-зерттеу компонентінің кредиттерін қайта игеруге және диссертацияны қорғауға мүмкіндік беріледі.

74. Магистратураның білім беру бағдарламасы теориялық оқытуының толық курсын меңгерген, бірақ белгіленген мерзімде магистрлік диссертациясын қорғамаған магистрантқа магистратурада оқу мерзімі ақылы негізде ұзартылады.

75. Жоғары оқу орны магистратураның оқу процесін алынған лицензияға сәйкес ұйымдастырады және білім беру қызметін лицензиялау кезінде қойылатын біліктілік талаптарын сақтауы тиіс.

76. ЖОО білім беру қызметін тиісті материалдық-техникалық базамен, білікті профессорлар-оқытушылар құрамымен, кітапхана қорымен, Интернет және басқа да ақпараттық қорлармен, қаладан тыс жерлерден келген магистранттарды жатақханамен және басқа да қолдау қызметімен қамтамасыз етеді.

77. Материалдық-техникалық қамтамасыз етуге қойылатын талаптар:

Магистратураның білім беру бағдарламасын іске асыратын жоғары оқу орнында қолданыстағы санитарлық-техникалық нормаларға сәйкес келетін және оқу жоспарында көзделген теориялық және практикалық дайындықтың барлық түрлерін жүргізуді, сондай-ақ магистранттың ғылыми-зерттеу және эксперименталды-зерттеу жұмыстарының нәтижелі орындалуын қамтамасыз ететін материалдық-техникалық базасы (аудиториялық қор, компьютерлік сыныптар, зертханалар, құрал-жабдықпен қамтамасыз ету, қор материалдары) болуы тиіс.

78. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуге қойылатын талаптар:

1) Оқу процесін оқу-әдістемелік және ақпараттық қамтамасыз ету магистранттардың магистратураның білім беру бағдарламасын сапалы меңгеруіне кепілдік беруі тиіс.

2) Білім беру бағдарламасын іске асыру халықаралық ақпараттық желілерге, электронды деректер қорларына, кітапхана қорларына, компьютерлік технологияларға, оқу-әдістемелік және ғылыми әдебиеттерге еркін қол жеткізу мүмкіндігімен қамтамасыз етілуі тиіс.

3) Кітапхана қоры мен электронды және магнитті тасымалдаушылардағы оқу әдебиеттерімен қамтамасыздандыру білім беру қызметін лицензиялау кезінде қойылатын біліктілік талаптарына сәйкес келуі тиіс.

79. Практикаларды ұйымдастыруға қойылатын талаптар:

Ғылыми және педагогикалық магистратурадағы білім беру бағдарламасына практиканың екі түрі кіреді:

1) білім беру ұйымдарында өткізілетін педагогикалық практика;

2) диссертацияны орындау орны бойынша өткізілетін зерттеу практикасы.

Педагогикалық практика оқытудың практикалық дағдылары мен әдістемесін қалыптастыру мақсатында өткізіледі.

Педагогикалық практика теориялық оқыту кезеңінде оқу процесінен қол үзбей өткізіледі. Осы ретте магистранттар бакалавриатта сабақ жүргізуге тартылуы мүмкін.

Магистранттың зерттеу практикасы отандық және шетелдік ғылымның жаңа теориялық, әдіснамалық және технологиялық жетістіктерімен, ғылыми зерттеудің, эксперименталды деректерді өңдеу мен интерпретациялаудың қазіргі әдістерімен таныстыру мақсатында жүргізіледі.

Бейіндік магистратураның білім беру бағдарламасы өндірістік практиканы қамтуы тиіс.

Магистранттың өндірістік практикасы оқу процесінде алған теориялық білімін бекіту, оқып жатқан мамандығы бойынша кәсіптік қызмет дағдыларын, құзыреттері мен тәжірибесін жинақтау, сондай-ақ озық тәжірибені игеру мақсатында өткізіледі.

Зерттеу/өндірістік практиканың мазмұны диссертациялық зерттеу тақырыбымен анықталады.

80. Магистранттың ғылыми-зерттеу жұмысына қойылатын талаптар:

Ғылыми және педагогикалық магистратурадағы ғылыми-зерттеу жұмысы:

- 1) магистрлік диссертация қорғалатын мамандықтың негізгі проблемасына сәйкес келуі;
- 2) өзектілігі, ғылыми жаңалығы және практикалық маңыздылығының болуы;
- 3) ғылым мен практиканың қазіргі теориялық, әдістемелік, технологиялық жетістіктеріне сүйенуі;
- 4) ғылыми зерттеудің қазіргі әдістерін қолдану арқылы орындалуы;
- 5) негізгі қорғалатын ережелер бойынша ғылыми-зерттеу (әдістемелік, практикалық) бөлімдерінің болуы;
- 6) тиісті білім беру саласындағы алдыңғы қатарлы халықаралық тәжірибеге негізделуі тиіс.

81. Магистранттың эксперименталдық-зерттеу жұмысына қойылатын талаптар.

Бейіндік магистратурадағы эксперименталдық-зерттеу жұмысы:

- 1) магистрлік диссертация қорғалатын мамандықтың негізгі проблемасына сәйкес келуі;
- 2) ғылым мен техниканың, өндірістің қазіргі жетістіктеріне негізделуі және нақты практикалық ұсынымдарды, басқарушылық міндеттердің өзіндік шешімдерін қамтуы;
- 3) алдыңғы қатарлы ақпараттық технологияларды қолдана отырып орындалуы;
- 4) негізгі қорғалатын ережелер бойынша эксперименталды-зерттеу (әдістемелік, практикалық) бөлімдерінің болуы тиіс.

82. Ғылыми-зерттеу немесе эксперименталды-зерттеу жұмыстарының нәтижесі өтілуіне қарай әрбір академиялық кезеңнің соңында магистранттың есебі түрінде ресімделеді.

МҒЗЖ (МЭЗЖ) шеңберінде магистранттың жеке жұмыс жоспарында міндетті түрде шетелдік ғылыми тағылымдамадан өтуі қарастырылады.

83. Магистранттың ғылыми-зерттеу немесе эксперименталды-зерттеу жұмысының ең соңғы қорытындысы магистрлік диссертация болып табылады.

84. Магистрлік диссертацияның негізгі нәтижелері ең кемі бір жарияланымда және/немесе ғылыми-практикалық конференцияға қатысуында көрінуі тиіс.

85. Магистрлік диссертацияның мазмұны мен ресімделуіне, оның дайындалуы мен қорғалуына қойылатын талаптарды жоғары оқу орны өзі анықтайды.

86. Магистрлік диссертация міндетті түрде плагиатқа тексерілуден өтуі тиіс, мұндай тексерісті жүргізу қағидалары мен тәртібін жоғары оқу орнының өзі анықтайды.

87. ЖОО-ның кадрлық құрамына қойылатын талаптар лицензиялау кезінде білім беру қызметіне қойылатын біліктілік талаптарымен айқындалған.

ЖОО оқытушысы оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларының талаптарын ұстанған жағдайда оқу сабақтарын ұйымдастыру мен өткізудің әдіс-тәсілдері мен нысандарын, оқытудың әдістерін еркін таңдауға құқылы.

88. Магистратураға оқуға қабылданғаннан кейінгі екі айдың ішінде магистрлік диссертацияға жетекшілік жасау үшін ғылыми жетекші тағайындалады.

Ғылыми жетекші және магистранттың зерттеу тақырыбы ғылыми кеңес шешімінің негізінде ЖОО ректорының бұйрығымен бекітіледі.

Магистранттың ғылыми жетекшісінің ғылыми дәрежесінің болуы және ғылымның осы саласында (магистранттың оқу мамандығы бойынша) ғылыми зерттеулермен белсенді түрде

шұғылдануы тиіс. Қажет болған жағдайда ұқсас ғылым саласы бойынша ғылыми консультанттар тағайындалады.

89. ЖОО магистранттың зерттеу нәтижелерін жариялауға көмек көрсетеді.

#### **4. Білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар**

90. Оқытудың нәтижелері Дублин дескрипторларының 2-деңгейі (магистратура) негізінде анықталады және құзыреттілік арқылы көрінеді. Оқыту нәтижелері бағдарламаның барлық деңгейінде де, модульдің, жеке пәннің деңгейінде де сипатталады.

Екінші деңгейдегі дескрипторлар:

1) жоғары білім деңгейінде меңгерген, ғылыми зерттеулер контекстінде идеяларды қолдану немесе өзіндік дамыту үшін негіз немесе мүмкіндік болып табылатын, дамытылып отыратын білімі мен түсінігін көрсете білу;

2) зерттеп отырған саламен байланысты контекстер мен одан да кеңірек (немесе пәнаралық) салаларда жаңа немесе белгісіз жағдайлардағы проблемаларды шешуде білімін, түсінігін және қабілетін қолдана алу;

3) білімді интеграциялау, қиындықтарды жеңе білу және толық емес немесе шектеулі ақпарат негізінде тұжырымдамалар жасау, осы тұжырымдамалар мен білімін этикалық және әлеуметтік жауапкершілікті ескере отырып қолдана білу;

4) өз қорытындыларын және білімін, олардың негіздемесін мамандарға және маман еместерге айқын және ашық хабарлау;

5) білім алуды өздігінен жалғастыру қабілеттерінің болуын көздейді.

91. Бейіндік магистратураны бітірушілердің негізгі құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар:

1) мынадай:

ғылыми танымның дамуындағы қазіргі үрдістер туралы;

жаратылыстану (әлеуметтік, гуманитарлық, экономикалық) ғылымдарының әдіснамалық және философиялық өзекті проблемалары туралы;

жаһандану процестерінің қарама-қайшылықтары мен әлеуметтік-экономикалық салдары туралы;

әлемдік бизнес серіктестіктің экономикалық, саяси, құқықтық, мәдени және технологиялық ортасының қазіргі жай-күйі туралы;

кәсіпорынды стратегиялық басқаруды ұйымдастыру, инновациялық менеджмент, көшбасшылық теориялары туралы;

кәсіпорынның жұмыс істеуінің негізгі қаржылық-шаруашылық проблемалары туралы түсінігі болуы тиіс.

2) мыналарды:

ғылыми танымның әдіснамасын;

экономика құрылымын өзгертетін негізгі қозғаушы күштерді;

инвестициялық ынтымақтастықтың ерекшеліктері мен ережелерін;

ғылыми зерттеулер мен практикалық қызметті жүзеге асыруға мүмкіндік беретін кемінде бір шет тілін кәсіптік деңгейде білуі қажет;

3) мыналарды:

кәсіптік қызметте танымның ғылыми әдістерін қолдана білуі;

процестер мен құбылыстарды зерттеудің қолданыстағы тұжырымдамаларын, теориясы мен әдістерін сын-көзбен талдай білуі;

әртүрлі пәндер бойынша меңгерген білімді интеграциялауы, оларды жаңа белгісіз жағдайларда аналитикалық және басқарушылық мәселелерді шешуде қолдана білуі;

кәсіпорынның шаруашылық жұмысына микроэкономикалық талдау жүргізе алуы және оның нәтижелерін кәсіпорынды басқаруда қолдана білуі;

маркетинг пен менеджментті ұйымдастырудың жаңа әдістерін практикада қолдана алуы;

кәсіпорынның (фирманың) шаруашылық жұмысын ұйымдастыру мен басқарудағы қиын және қалыптан тыс жағдайларда шешім қабылдай білуі;

экономикалық қатынастарды реттеудегі Қазақстан Республикасының заңнамалық нормаларын практикада қолдана білуі;

жаңа проблемалар мен жағдайларды шешуде креативті ойлауы және шығармашылықпен қарауы;

ақпараттық-аналитикалық және ақпараттық-библиографиялық жұмысты қазіргі ақпараттық технологияларды қолданып жүргізуі;

диссертация, мақала, есеп, аналитикалық жазбалар және т.б. түрінде эксперименталды-зерттеу және аналитикалық жұмыс нәтижелерін жалпылай білуі тиіс.

4) мынадай:

қалыпты ғылыми және кәсіптік міндеттерді шешу;

ұйымдар мен кәсіпорындардың экономикалық қызметін ұйымдастыруда және басқаруда ғылыми талдау және практикалық мәселелерді шешу;

менеджмент және маркетинг саласында проблемаларды зерттеу және алынған нәтижелерді кәсіпорынды басқару әдістерін жетілдіру үшін қолдану;

кәсіптік қарым-қатынас және мәдениетаралық байланыс;

шешендік өнер, өз ойын ауызша және жазбаша түрде дұрыс және логикалық ресімдеу;

күнделікті кәсіптік қызметте және докторантурада білімін жалғастыру үшін қажет білімін кеңейту және тереңдету;

кәсіптік қызмет саласында ақпараттық және компьютерлік технологияларды пайдалану дағдысының болуы тиіс.

5) мынадай:

мамандық бойынша зерттеу әдіснамасы саласында;

қазіргі әлемдік экономика проблемалары және әлемдік шаруашылық процестердегі ұлттық экономикалардың қатысуы саласында;

кәсіпорын қызметін ұйымдастыру мен басқаруда;

әртүрлі ұйымдармен, оның ішінде мемлекеттік қызмет органдарымен өндірістік байланыстарды жүзеге асыруда;

білімнің үнемі жаңаруын қамтамасыз ету, кәсіптік дағдыны және біліктілікті тереңдету тәсілдерінде құзыретті болуы қажет.

92. Ғылыми және педагогикалық магистратура бітірушілерінің негізгі құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар:

1) мынадай:

қоғамдық өмірдегі ғылым және білімнің рөлі туралы;

ғылыми танымның дамуындағы қазіргі үрдістер туралы;

жаратылыстану (әлеуметтік, гуманитарлық, экономикалық) ғылымдарының әдіснамалық және философиялық өзекті проблемалары туралы;

жоғары мектеп оқытушысының кәсіби құзыреттілігі туралы;

жаһандану процестерінің карама-қайшылықтары мен әлеуметтік-экономикалық салдары туралы түсінігі болуы керек;

2) мыналарды:

ғылыми танымның әдіснамасын;

ғылыми қызметті ұйымдастырудың қағидаттары мен құрылымын;

оқыту процесінде студенттердің танымдық қызметінің психологиясын;

білім берудің тиімділігі мен сапасын арттырудың психологиялық әдістері мен құралдарын білуі тиіс;

3) мыналарды:

алған білімін ғылыми зерттеулер контекстінде идеяларды қолдану немесе өзіндік дамыту үшін қолдана білуі;

процестер мен құбылыстарды зерттеудің қолданыстағы тұжырымдамаларын, теориясы мен әдістерін сын-көзбен талдай алуы;

әртүрлі пәндер аясында алған білімін жаңа таныс емес жағдайларда зерттеу мәселелерін шешуде интеграциялауы;

білімді интеграциялау жолымен, толық емес немесе шектеулі ақпараттар негізінде тұжырымдама жасап, шешім қабылдай алуы;

жоғары мектеп педагогикасы мен психологиясынан алған білімін өз педагогикалық қызметінде қолдана білуі;

оқытудың интерактивті әдістерін қолдана білуі;

ақпараттық-аналитикалық және ақпараттық-библиографиялық жұмысты қазіргі ақпараттық технологияларды қолданып жүргізуі;

жаңа проблемалар мен жағдайларды шешуде креативті ойлауы және шығармашылықпен қарауы;

ғылыми зерттеулер жүргізуге және ЖОО-да арнайы пәндер бойынша сабақ жүргізуді жүзеге асыруға мүмкіндік беретіндей кәсіптік деңгейде шет тілін еркін меңгеруі;

диссертация, ғылыми мақала, есеп, аналитикалық жазбалар және т.б. түрінде ғылыми-зерттеу және аналитикалық жұмыс нәтижелерін жалпылай білуі тиіс.

4) мынадай:

ғылыми-зерттеу әрекеттері, қалыпты ғылыми мәселерді шешу;

кредиттік оқыту технологиясы бойынша білім беру және педагогикалық қызметті жүзеге асыру;

кәсіптік пәндерді оқыту әдістемесі;

білім беру процесінде қазіргі ақпараттық технологияларды қолдану;

кәсіптік қарым-қатынас және мәдениетаралық байланыс;

шешендік өнер, өз ойын ауызша және жазбаша түрде дұрыс және логикалық тұрғыдан ресімдеу;

күнделікті кәсіптік қызметте және докторантурада білімін жалғастыру үшін білімін кеңейту және тереңдету дағдысының болуы қажет.

5) мына:

ғылыми зерттеулердің әдіснамасы саласында;

жоғары оқу орындарындағы ғылыми және ғылыми-педагогикалық қызмет саласында;

қазіргі білім беру технологияларына қатысты мәселелерде;

кәсіптік салада ғылыми жобалар мен зерттеулерді орындауда;

білімді үнемі жанартуды, кәсіптік дағды мен білікті кеңейтуді қамтамасыз ету әдістерінде құзыретті болуы тиіс.

93. Магистратураның әр мамандығы бойынша арнайы құзыреттер жұмыс берушілер талаптары мен қоғамның әлеуметтік сұраныстарын ескере отырып анықталады.

94. Міндетті минимум мен жоғары оқу орны ұсынатын оқу жүктемесінің көлемі аясында алынған білім деңгейі әртүрлі бақылау түрлері арқылы қамтамасыз етіледі.

95. Магистранттардың оқу жетістіктерін бақылау және олардың оқу пәндері немесе модульдер бойынша білімін бағалауды оқу процесінің межелік кезеңдерінде (әр академиялық кезең мен оқу жылы аяқталған кезде) Офис регистратор (бөлім, сектор) жүргізеді және бақылау мен бағалау білім берудің қорытынды нәтижесіне бағдарлануы тиіс.

96. Білім алушылардың оқу жетістіктерінің тарихын Офис регистратор есепке алып отырады және магистранттардың белгіленген нысандағы транскрипінде көрінеді.

Транскрипт магистрантқа білім алудың кез келген кезеңінде оның жазбаша өтініші негізінде беріледі.

97. Магистранттардың білімін, іскерлігін, дағдысын және құзыреттерін бақылау оларды қорытынды аттестаттау кезінде жүргізіледі.

98. Магистранттарды қорытынды аттестаттау академиялық күнтізбеде және мамандықтардың оқу жоспарында қарастырылған мерзімде кешенді емтихан тапсыру және магистрлік диссертацияны қорғау нысанында өткізіледі.

99. Кешенді емтихан диссертация қорғауға дейін 1 ай қалғаннан кешіктірмей өткізіледі. Мамандық бойынша кешенді емтиханға магистратураның білім беру бағдарламасындағы бейіндеуші пәндер циклдерінің пәндері кіреді.

100. Магистрлік диссертацияны қорғау рәсімін Жоғары оқу орындарындағы білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау жүргізудің үлгі ережесіне сәйкес ЖОО-ның өзі анықтайды.

101. Магистратураның оқу бағдарламасы бойынша оқуды аяқтаған тұлғаларға «магистр» академиялық дәрежесі және қосымшасы (транскрипт) бар мемлекеттік үлгідегі диплом тапсырылады.

Жоғары оқу орны бітірушіге дипломға жалпыеуропалық қосымша (Diploma Supplement) бере алады.

#### **Жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына 1-қосымша**

**Ғылыми және педагогикалық магистратураның білім беру бағдарламасының компоненттерін бөлу нормасы (оқу мерзімі 2 жыл)**

| № | Қызмет түрлері                     | Кредит саны | Апт а саны | Жалпы сағат саны | Оның ішінде                                   |      | Орташа апталық жүктеме |
|---|------------------------------------|-------------|------------|------------------|-----------------------------------------------|------|------------------------|
|   |                                    |             |            |                  | аудиториялық/оқытушымен байланыстағы сағаттар | МӨЖ  |                        |
| 1 | 2                                  | 3           | 4          | 5                | 6                                             | 7    | 8                      |
| 1 | Теориялық оқыту (1:2)              | 42          | 45         | 1890             | 630                                           | 1260 | 52,0                   |
| 2 | Магистрлік диссертацияны орындауды | 3           | -          | 360              | 45                                            | 315  |                        |

|   |                                                                                           |    |    |      |     |      |       |
|---|-------------------------------------------------------------------------------------------|----|----|------|-----|------|-------|
|   | қоса алғанда магистранттың теоретикалық оқытудан алшақсыз ғылыми-зерттеу жұмысы (1:7)     |    |    |      |     |      |       |
|   | Магистрлік диссертацияны орындауды қоса алғанда магистранттың ғылыми-зерттеу жұмысы (1:7) | 4  | 9  | 480  | 60  | 420  | 54,5  |
| 3 | Қорытынды аттестаттау (1:6)                                                               | 4  | 8  | 420  | 60  | 360  | 52,5  |
|   | БАРЛЫҒЫ                                                                                   | 53 | 62 | 3150 | 795 | 2355 |       |
| 4 | Теоретикалық оқытудан алшақсыз практика (педагогикалық) (1:1)                             | 3  | -  | 90   | 45  | 45   | 30,00 |
| 5 | Практика (зерттеу) (1:7)                                                                  | 3  | 12 | 360  | 45  | 315  | 30,00 |
| 6 | Демалыс                                                                                   |    | 13 |      |     |      |       |
| 7 | Емтихан сессиясы                                                                          |    | 9  |      |     |      |       |
|   | Барлығы (52 апта x 2 ж. – 8 апта= 96 апта)                                                | 59 | 96 | 3600 | 885 | 2715 |       |

1. «Магистр» академиялық дәрежесін алу үшін теориялық оқытудың кемінде 42 кредитін, практиканың кемінде 6 кредитін, магистранттың ғылыми-зерттеу жұмысының кемінде 7 кредитін меңгеруі керек (мамандықтың ҮОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан)

2. Кешенді емтиханға 1 кредит, магистрлік диссертацияны ресімдеуге және қорғауға 3 кредит жоспарланады (мамандықтың ҮОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан)

3. Магистратураның барлық мамандықтары үшін кемінде 3 кредит педагогикалық, кемінде 3 кредит зерттеу практикасы белгіленеді (мамандықтың ҮОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан)

4. Бітіруші курсты есептемегенде оқу жылындағы демалыс ұзақтығы кемінде 7 аптаны құрауы тиіс. Оқу жылындағы 7 аптадан артық демалыс уақытын жоғары оқу орны өздігінен қызметтің басқа түрлеріне қайта бөле алады.

5. Қызмет түрлеріне байланысты апта санын жоғары оқу орны өзгерте алады, бірақ магистранттың орташа апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы тиіс.

6. Жазғы семестр, ОҚТ демалыс есебінен немесе академиялық күнтізбе бойынша жеке жоспарланады.

7. МҒЗЖ үш кредиті оқыту процесінен қол үзбей теориялық оқытумен қатар жоспарланады (әрбір семестрге 1 кредиттен). Педагогикалық практика екінші және үшінші семестрде (барлық 3 кредит) оқыту процесінен қол үзбей теориялық оқытумен қатар жоспарланады. Қызметтің әр түрін қатар жоспарлаған жағдайда осы қызмет түрлері бойынша апталық жүктеме азайтылып, тиісінше олардың апта саны артуы тиіс, бірақ магистранттың орташа апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы қажет.

**Жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына 2-қосымша**

**Бейіндік магистратураның білім беру бағдарламасының компоненттерін бөлу нормасы (оқу мерзімі 1 жыл)**

| № | Қызмет түрлері                                                                                     | Кредит саны | Апта саны | Жалпы сағат саны | Оның ішінде                                   |      | Орташа апталық жүктеме |
|---|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-----------|------------------|-----------------------------------------------|------|------------------------|
|   |                                                                                                    |             |           |                  | аудиториялық/оқытушымен байланыстағы сағаттар | МӨЖ  |                        |
| 1 | 2                                                                                                  | 3           | 4         | 5                | 6                                             | 7    | 8                      |
| 1 | Теориялық оқыту (1:2)                                                                              | 18          | 15        | 810              | 270                                           | 540  | 54,00                  |
| 2 | Магистрлік диссертацияны орындауды қоса алғанда магистранттың эксперименталды-зерттеу жұмысы (1:7) | 4           | 9         | 480              | 60                                            | 420  | 54,55                  |
| 3 | Қорытынды аттестаттау (1:6)                                                                        | 4           | 8         | 420              | 60                                            | 360  | 52,5                   |
|   | БАРЛЫҒЫ                                                                                            | 26          | 32        | 1740             | 390                                           | 1320 |                        |
| 4 | Практика (өндірістік) (1:4)                                                                        | 2           | 5         | 150              | 30                                            | 120  | 30,00                  |
| 5 | Демалыс                                                                                            |             | 4         |                  |                                               |      |                        |
| 6 | Емтихан сессиясы (2x2 апта)                                                                        |             | 3         |                  |                                               |      |                        |
|   | БАРЛЫҒЫ (52                                                                                        | 28          | 44        | 1860             | 420                                           | 1440 |                        |

|  |                                    |  |  |  |  |  |  |
|--|------------------------------------|--|--|--|--|--|--|
|  | апта x 1 ж. - 8<br>апта = 44 апта) |  |  |  |  |  |  |
|--|------------------------------------|--|--|--|--|--|--|

1. «Магистр» академиялық дәрежесін алу үшін теориялық оқытудың кемінде 24 кредитін, өндірістік практиканың кемінде 2 кредитін, магистранттың эксперименталды-зерттеу жұмысының кемінде 2 кредитін меңгеруі керек (мамандықтың ҰОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан)

2. Кешенді емтиханға 1 кредит, магистрлік диссертацияны қорғауға 3 кредит жоспарланады (мамандықтың ҰОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан)

3. Магистратураның барлық мамандықтары үшін жоғары оқу орнымен кемінде 2 кредит өндірістік практика белгіленеді (мамандықтың ҰОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан)

4. Қызмет түрлеріне байланысты апта саны өзгеруі мүмкін, бірақ магистранттың орташа апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы тиіс.

5. ОҚТ демалыс есебінен немесе академиялық күнтізбе бойынша жеке жоспарланады.

6. МЭЗЖ оқытудың басынан бастап жоспарлаған дұрыс және теориялық оқытумен немесе өндірістік практикамен қатар өткізген дұрыс. Қызметтің әр түрін қатар жоспарлаған жағдайда осы қызмет түрлері бойынша апталық жүктеме азайтылып, тиісінше олардың апта саны артуы тиіс, бірақ магистранттың орташа апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы қажет.

**Жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына 3-қосымша**

**Бейіндік магистратураның білім бағдарламасының компоненттерін бөлу нормасы (оқу мерзімі 1,5 жыл)**

| № | Қызмет түрлері                                                                                     | Кредит саны | Апт а сан ы | Жалп ы сағат саны | Оның ішінде                                   |      | Орташа апталы қ жүктеме |
|---|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------------|-----------------------------------------------|------|-------------------------|
|   |                                                                                                    |             |             |                   | аудиториялық/оқытушымен байланыстағы сағаттар | МӨ Ж |                         |
| 1 | 2                                                                                                  | 3           | 4           | 5                 | 6                                             | 7    | 8                       |
| 1 | Теориялық оқыту (1:2)                                                                              | 36          | 30          | 1620              | 540                                           | 1080 | 54,00                   |
| 2 | Магистрлік диссертацияны орындауды қоса алғанда магистранттың эксперименталды-зерттеу жұмысы (1:7) | 4           | 9           | 480               | 60                                            | 420  | 54,55                   |
| 3 | Қорытынды аттестаттау (1:6)                                                                        | 4           | 8           | 420               | 60                                            | 360  | 52,5                    |
|   | БАРЛЫҒЫ                                                                                            | 44          | 47          | 2520              | 660                                           | 1860 |                         |
| 4 | Практика (өндірістік) (1:4)                                                                        | 4           | 10          | 300               | 60                                            | 240  | 30,00                   |

|   |                                        |    |    |      |     |      |  |
|---|----------------------------------------|----|----|------|-----|------|--|
| 5 | Демалыс                                |    | 11 |      |     |      |  |
| 6 | Емтихан сессиясы (3x2 апта)            |    | 6  |      |     |      |  |
|   | БАРЛЫҒЫ (52 апта + 22 апта. = 74 апта) | 48 | 74 | 2820 | 720 | 2100 |  |

1. «Магистр» академиялық дәрежесін алу үшін теориялық оқытудың кемінде 36 кредитін, өндірістік практиканың кемінде 4 кредитін, магистранттың эксперименталды-зерттеу жұмысының кемінде 4 кредитін меңгеруі керек (мамандықтың ҰОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан)

2. Кешенді емтиханға 1 кредит, магистрлік диссертацияны қорғауға 3 кредит жоспарланады (мамандықтың ҰОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан)

3. Магистратураның барлық мамандықтары үшін жоғары оқу орнымен кемінде 4 кредит өндірістік практика белгіленеді (мамандықтың ҰОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан).

4. Қызмет түрлеріне байланысты апта саны өзгеруі мүмкін, бірақ магистранттың орташа апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы тиіс.

5. Жазғы семестр, ОҚТ демалыс есебінен немесе академиялық күнтізбе бойынша жеке жоспарланады.

6. Оқу жылындағы демалыс ұзақтығы, бітіруші курсты есептемегенде, 7 аптадан кем болмауы қажет. Оқу жылындағы 7 аптадан артық демалыс уақытын жоғары оқу орны өздігінен қызметтің басқа түрлеріне қайта бөле алады.

7. МЭЗЖ оқытудың басынан бастап жоспарлаған дұрыс және теориялық оқытумен немесе өндірістік практикамен қатар өткізген дұрыс. Қызметтің әр түрін қатар жоспарлаған жағдайда осы қызмет түрлері бойынша апталық жүктеме азайтылып тиісінше олардың апта саны артуы тиіс, бірақ магистранттың орташа апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы қажет.

## 2-бөлім. Докторантура

### 1. Жалпы ережелер

1. Осы жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (бұдан әрі – стандарт) «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңына сәйкес әзірленді және PhD докторантураның білім беру бағдарламаларының мазмұнына, докторанттардың білім траекториясына, білім беру құрылымы мен мазмұнына, докторанттардың дайындық деңгейін бағалауға қойылатын талаптарды белгілейді.

Осы стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) докторантура – кемінде 3 жыл нормативті оқу мерзімімен міндетті түрде теориялық оқудың кемінде 75 кредитін, сондай-ақ кәсіби практиканың кемінде 6 кредитін және докторанттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысының (ДФЗЖ/ДЭЗЖ) кемінде 28 кредитін еңгерту арқылы философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор ғылыми дәрежесін бере отырып, ғылыми және педагог кадрларды даярлауға бағытталған жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің кәсіптік оқу бағдарламасы;

2) докторант – докторантурада білім алушы тұлға;

3) докторлық диссертация – теориялық қағидалар жиынтығын жаңа ғылыми жетістік деп тануға болатын немесе маңызды әлеуметтік-мәдени немесе экономикалық мәні бар ғылыми мәселе шешілген, не енгізілуі елдің экономикасының дамуына айтарлықтай үлес

қосатын ғылыми дәлелденген техникалық, экономикалық немесе технологиялық шешімдер берілген, дербес зерттеу болып табылатын ғылыми жұмыс.

2. Докторантураның білім беру бағдарламаларын ведомстволық бағыныстылығы мен меншік нысанына қарамастан, докторантураның тиісті мамандықтары бойынша білім беру қызметін жүргізуге құқық беретін лицензияның және аккредиттелген әріптес ғылыми ұйымдармен бірлескен ғылыми және білім беру бағдарламаларын орындау, зерттеу базаларын ұсыну бойынша ынтымақтастық туралы шарттардың негізінде жоғары оқу орындары жүзеге асырады.

3. Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындары философия докторларын (PhD) және бейіні бойынша докторларды даярлады:

1) Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім мамандықтарының жіктеуішіне;

2) осы стандартқа және докторантура мамандықтарының үлгілік оқу жоспарларына;

3) академиялық күнтізбеге;

4) докторанттардың жеке оқу жоспарларына;

5) оқу жұмыс жоспарларына;

6) пәндер бойынша оқу бағдарламаларына;

7) докторанттың жеке жұмыс жоспарына сәйкес жүзеге асырады.

4. Ғылыми және педагогикалық кадрларды даярлау докторантурада кемінде үш жыл оқу мерзімімен философия докторы (PhD) мен бейіні бойынша доктор ғылыми дәрежесін бере отырып жүзеге асырылады.

5. Философия докторын (PhD) даярлаудың білім беру бағдарламасы ғылыми-педагогикалық бағытқа ие және жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім мен ғылым салалары үшін іргелі білім беру, әдіснамалық және зерттеушілік даярлық пен ғылымның сәйкес бағыттары бойынша пәндерді терең оқытуды қарастырады.

6. Бейін бойынша доктор даярлаудың білім беру бағдарламасы ұлттық экономиканың салаларына, әлеуметтік салаға: білім беру, медицина, құқық, мәдениет, қызмет көрсету, бизнес салалары және т.б. үшін іргелі білім беру, әдіснамалық және зерттеушілік даярлық пен ғылымның сәйкес бағыттары бойынша пәндерді тереңдетіп оқытуды қарастырады.

Бизнес ортасы үшін мамандар даярлау мақсатында жоғары оқу орны [ДБА бағдарламасын](#) іске асыра алады. ДБА кәсіптік білім беру бағдарламасы шеңберінде мамандар даярлау мазмұны мен деңгейіне қойылатын ең төменгі талаптарды білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітеді.

7. Докторантурада білім алу мемлекеттік білім беру тапсырысы негізінде тек күндізгі оқыту нысанында жүзеге асырылады.

8. Докторантураның білім беру бағдарламаларын іске асыратын жоғары оқу орнында докторантураның аккредиттелген білім беру бағдарламаларын іске асыратын шет елдік жоғары оқу орындарымен және ғылыми орталықтарымен білім мен ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы келісімдер міндетті түрде болуы тиіс («Әскери іс және қауіпсіздік» тобы мамандықтары бойынша мамандар даярлайтын жоғары оқу орнын қоспағанда).

9. Докторантураның білім беру бағдарламасын меңгерген және докторлық диссертациясын қорғаған тұлғаға білім беру саласындағы уәкілетті орган бекіткен Ғылыми дәрежелер мен ғылыми атақтар беру қағидаларына сәйкес PhD доктор немесе бейін бойынша доктор ғылыми дәрежесі беріледі.

10. Осы стандартты қолдану мынадай мақсаттарға жетуді көздейді:

1) докторанттардың дайындық деңгейіне және жоғары оқу орындарының білім беру қызметіне міндетті талаптар қою есебінен білім сапасына кепілдікті қамтамасыз ету;

2) білім беру қызметінің барлық субъектілерінің құқықтарын реттеу;

3) докторанттардың дайындығын және білім беру бағдарламаларының сапасын бағалаудың объективтілігі мен ақпараттылығын арттыру;

4) докторанттардың академиялық оралымдылығы үшін жағдай жасау;

5) Қазақстанның біртұтас білім беру кеңістігінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету;

6) PhD доктор немесе бейін бойынша доктор ғылыми атағының берілуі туралы Қазақстан Республикасы құжаттарының халықаралық білім беру кеңістігінде және халықаралық еңбек нарығында танылуын қамтамасыз ету.

11. Докторантура мамандықтарының үлгілік оқу жоспарлары осы стандарттың ережелеріне сәйкес келуі және білім беру бағдарламаларының құрылымына, көлемі мен мазмұнына, нормативті оқу мерзіміне және докторанттарды даярлау деңгейіне қойылатын талаптардың жиынтығын анықтауы тиіс.

ЖОО докторантура мамандықтарының тізбесі Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім мамандықтарының бекітілген жіктеуішіне сәйкес болуы тиіс.

12. Докторантура мамандықтары шеңберінде жоғары оқу орындары [Ұлттық біліктілік шегіне](#), [кәсіптік стандарттарға](#) сәйкес және Дублин дескрипторларымен және Еуропалық біліктілік шегімен келісілген білім беру бағдарламаларын өз бетінше әзірлейді.

Білім беру бағдарламалары оқыту нәтижесіне бағдарлануы тиіс.

13. Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің үшінші деңгейінің (сатысының) білім беру бағдарламасын аяқтағаннан кейін докторанттардың алған білімінің, білігінің, дағдысы мен құзыретінің деңгейі мен көлемін сипаттайтын Дублин дескрипторлары оқу нәтижелеріне, қалыптасқан құзыреттерге, сондай-ақ ECTS кредит (сынақ) бірліктерінің жалпы санына негізделеді.

## 2. Білім беру мазмұнына қойылатын талаптар

14. Докторантураның білім беру бағдарламасының құрылымы маңызы бірдей екі білім және ғылым компоненттерінен тұрады, олардың арақатынасын, өлшемін және есебін көрсетеді.

15. Докторантураның білім беру бағдарламасында:

- 1) базалық және бейіндеуші пәндер циклдерін меңгеруден тұратын теориялық оқыту;
- 2) докторанттардың практикалық даярлығы: практика, кәсіби тағылымдамалар түрлері;
- 3) докторлық диссертацияның орындалуын қамтитын ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысы;
- 4) аралық және қорытынды аттестаттау қамтылады.

16. Білім беру бағдарламалары мамандық пен пәндердің оқу-әдістемелік кешендерінің негізінде жүзеге асырылады. Мамандық пен пәндердің оқу-әдістемелік кешендерінің нысанын, құрылымын және әзірлеу тәртібін білім беру ұйымы өзі айқындайды.

17. Жұмыстың барлық түрлерінің еңбек сыйымдылығын есептеу меңгерілген материалдың көлемі бойынша жүзеге асады және оқудың нақты нәтижелеріне жетуге қажетті докторант пен оқытушының еңбек шығынының өлшем бірлігі болып табылатын кредиттермен өлшенеді. Бұл ретте алдыңғы білім деңгейінде игерілген кредиттерді ескеретін жинақтаушы кредиттік жүйе қолданылады.

Докторанттың докторантураға түсер алдында докторантураның тиісті кәсіптік оқу бағдарламасын меңгеруге қажетті барлық пререквизиттері болуы тиіс. Қажетті пререквизиттер тізбесін жоғары оқу орны өзі айқындайды.

Қажетті пререквизиттер болмаған жағдайда докторантқа оларды ақылы түрде меңгеруге рұқсат етіледі. Мұндай жағдайда докторантурада білім алу докторант пререквизиттерді толық меңгергеннен кейін басталады.

18. Оқу процесін кредиттік оқыту технологиясы бойынша ұйымдастыру кезінде оқу пәнінің көлемі кредиттердің бүтін санын құрауы тиіс. Бұл ретте әр пән, әдетте, 2 немесе 3 кредиттен кем болмайтын өлшеммен бағаланады.

19. Докторантураның оқу жоспарларының барлық нысандарында пәндерді кодтаудың бірыңғай жүйесі қолданылады.

Әрбір пән қайталанбайтын бір атауға ие болуы тиіс. Ол бір академиялық мерзімде меңгеріліп, аяқталған соң докторанттар емтихан нысанындағы қорытынды бақылауды тапсырады, ал кәсіптік практиканың барлық түрлері, курстық жұмыстар (жобалар), докторанттардың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмыстары бойынша дифференциалды сынақ тапсырады.

20. Докторантураның білім беру бағдарламалары пәнді оқудың модульді жүйесі негізінде жобаланады.

21. Базалық пәндер циклі (БП) міндетті компонент пен таңдау компоненті пәндерінен тұрады.

22. Базалық пәндер (БП) циклінің көлемі үлгілік оқу жоспарының жалпы көлемінің 50%-ын немесе 18 кредитті құрайды, оның ішінде 17%-ы міндетті компонент пәндеріне, ал 83%-ы таңдау компоненті пәндеріне бөлінеді.

23. Бейіндеуші пәндер циклінің көлемі үлгілік оқу жоспарының жалпы көлемінің 50%-ын немесе 18 кредитті құрайды.

Бейіндеуші пәндер циклінің пәндері таңдау компонентіне жатады және оларды жоғары оқу орны өзі айқындайды.

24. Міндетті компонент пәндерінің тізбесі үлгілік оқу жоспарымен анықталады. Міндетті компонент пәндерінің көлемін қысқартуға жол берілмейді.

25. Таңдау компоненті пәндерінің тізбесін жұмыс берушілердің талаптары мен еңбек нарығының сұранысына сәйкес жоғары оқу орны өзі айқындайды.

26. Докторантураның білім беру бағдарламасының мазмұны [1-кестеге](#) сәйкес белгіленеді.

1 кесте

| №  | Пәндердің және қызмет түрлерінің атауы                                                                                 | Кредит бойынша көлемі |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| 1  | 2                                                                                                                      | 3                     |
| 1  | Базалық пәндер (БП):                                                                                                   | 18                    |
| 1) | Міндетті компонент (МК)                                                                                                | 3*                    |
| 2) | Таңдау компоненті (ТК)                                                                                                 | 15                    |
| 2  | Бейіндеуші пәндер                                                                                                      | 18                    |
|    | Теориялық оқыту бойынша жалпы саны                                                                                     | 36                    |
| 3  | Оқытудың қосымша түрлері (ОҚТ)                                                                                         | кемінде 34            |
| 1) | Практика (педагогикалық, зерттеу немесе өндірістік) (ПЗӨП)                                                             | кемінде 6**           |
| 2) | Докторлық диссертацияның орындалуын қамтитын докторанттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысы, (ДФЗЖ/ДЭЗЖ) | 28                    |
| 3) | Докторлық диссертацияны орындау                                                                                        | 15                    |
| 4  | Қорытынды аттестаттау (ҚА)                                                                                             | 5                     |

|                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                   |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|------------|
| 1)                                                                                                                                                                                                                                                   | Кешенді емтихан (КЕ)                              | 1          |
| 2)                                                                                                                                                                                                                                                   | Докторлық диссертацияны ресімдеу және қорғау (ДҚ) | 4          |
|                                                                                                                                                                                                                                                      | Барлығы                                           | Кемінде 75 |
| * 2008-2010 жылдарда қабылданған білім алушылардың базалық пәндер циклінің міндетті компонентінің кредиттер саны 6 кредитті құрайды. ** Практикаға бөлінетін кредиттер санын жоғары оқу орны өзі айқындайды және жалпы еңбек сыйымдылығына кірмейді. |                                                   |            |

27. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 31 наурыздағы № 127 бұйрығымен бекітілген Ғылыми дәрежелер мен ғылыми атақтар беру қағидаларына сәйкес, докторанттың ғылыми зерттеулерінің нәтижелері ғылыми, ғылыми-аналитикалық және ғылыми-практикалық басылымдарда жариялануы тиіс.

28. Білім беру қызметін ұйымдастыру оқу процесін және білім беру мазмұнын жоспарлау, оқу сабақтарын жүргізу тәсілдерін, докторанттың өзіндік жұмысын, олардың оқу жетістіктерін қорытынды бақылау түрлерін таңдау арқылы жүзеге асады.

29. Білім беру мазмұнының құрылымы білім берудің есептеу-өлшегіш құралдары: оқу жоспары мен бағдарламаларына, оқу жүктемесінің көлеміне, академиялық кезеңдер ұзақтығына, академиялық сабақ түрлеріне, оқу материалының көлеміне және т.б. қойылатын талаптарға сәйкес айқындалады.

30. Доктор даярлаудың білім беру бағдарламасына оқу жоспары, пәндердің оқу-әдістемелік кешендері, практикалар (педагогикалық, зерттеу немесе өндірістік) бағдарламалары және ғылыми-зерттеу жұмысының жоспары кіреді.

31. Білім беру мазмұнын жоспарлауды, оқу процесін ұйымдастыру мен өткізу тәсілін кредиттік оқыту технологиясы негізінде жоғары оқу орны өз бетінше жүргізеді.

32. Білім беру қызметін жоспарлау мен ұйымдастыру оқу жоспарлары негізінде жүзеге асады.

Оқу жоспарлары үлгілік (ҮОЖ), жеке (ЖОЖ) және жұмыстық (ОЖЖ) болып бөлінеді.

33. ҮОЖ осы стандарт негізінде докторантураның нақты мамандықтары бойынша әзірленеді және оны білім саласындағы уәкілетті орган бекітеді.

ҮОЖ-да міндетті компоненттің әрбір оқу пәнінің еңбек сыйымдылығы және әрбір оқу қызметінің түрі (практика, ДҒЗЖ (ДЭЗЖ), кешенді емтихан, докторлық диссертацияны ресімдеу және қорғау) кредитпен анықталады, ал оқу пәндерінің әр циклі бойынша таңдау компоненті кредиттердің жалпы санымен көрсетіледі.

34. ҮОЖ-ға қосымша жыл сайын жоғары оқу орындары таңдау компоненті бойынша барлық пәндердің жүйеленген, аннотацияланған тізбесі болып табылатын элективті пәндер каталогын (ЭПК) жасайды.

ЭПК-да әр оқу пәні бойынша пререквизиттер мен постреквизиттер көрсетіледі. ЭПК докторанттарға элективті оқу пәндерін баламалы таңдау мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс.

35. Мамандық бойынша ҮОЖ мен ЭПК негізінде докторант эдвайзердің көмегімен ЖОЖ құрады. ЖОЖ әрбір докторанттың жеке білім траекториясын айқындайды.

ЖОЖ-ға міндетті компонент пәндері мен ҮОЖ-дан алынған оқу әрекеттерінің түрлері (практикалар, ДҒЗЖ (ДЭЗЖ), кешенді емтихан, докторлық диссертацияларды ресімдеу және қорғау) және ЭПК ішінен тандап алынған пәндер компоненті енеді.

36. ОЖЖ оқу жылына мамандықтардың ҮОЖ-ы мен докторанттың ЖОЖ-ы негізінде жасалады және оны Ғылыми кеңестің шешімі негізінде білім беру ұйымының басшысы бекітеді.

ОЖЖ-да оқу жылында оқытылатын пәндер тізбесі және олардың кредитпен санағандағы еңбек сыйымдылығы, оқытылу реті, оқу сабақтарының түрлері мен бақылау

нысандары, сондай-ақ оқу қызметінің басқа да түрлері (практикалар, ДФЗЖ (ДЭЗЖ), кешенді емтихан, докторлық диссертацияларды ресімдеу және қорғау) анықталады.

ОЖЖ оқу сабақтарының кестесін құруға және оқытушының оқу жұмысының еңбек сыйымдылығын есептеуге негіз болады.

ЖОЖ және ОЖЖ-ның нысанын, құрылымын жобалау, бекіту тәртібін жоғары оқу орындары өздері анықтайды.

37. Барлық оқу пәндерінің мазмұны оқу бағдарламаларымен анықталады. Оқу бағдарламалары үлгілік, жұмыс және силлабус болып бөлінеді.

Үлгілік оқу бағдарламалары (ҮОБ) міндетті компонент пәндері бойынша әзірленеді және оларды білім беру саласындағы уәкілетті орган бекітеді.

Оқу жұмыс бағдарламалары мен силлабустар (докторанттарға арналған пән бағдарламалары) оқу жоспарының барлық пәндері бойынша әзірленеді және оларды жоғары оқу орны бекітеді. Бұл ретте, олар міндетті компонент пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламалары негізінде әзірленеді, ал таңдау компоненті пәндері бойынша жоғары оқу орны өзі әзірлейді. Жұмыс оқу бағдарламалары мен силлабустардың нысанын, құрылымын, әзірлеу және бекіту тәртібін жоғары оқу орнының өзі анықтайды.

38. Докторант ғылыми консультанттардың жетекшілігімен жасалатын жеке жұмыс жоспары негізінде оқиды.

39. Докторанттың жеке жұмыс жоспары оқудың толық кезеңіне арналып жасалады және мынадай бөлімдерден тұрады:

- 1) ЖОЖ (қажет болған жағдайда жыл сайын нақтыланады);
- 2) ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмысы (тақырыбы, зерттеу бағыты, мерзімі және есеп беру нысаны);
- 3) практика (бағдарламасы, базасы, мерзімі және есеп беру нысаны);
- 4) негіздемесі мен құрылымы көрсетілген докторлық диссертация тақырыбы;
- 5) докторлық диссертацияны орындау жоспары;
- 6) ғылыми жарияланымдар және тағылымдамадан, оның ішінде шетелдік тағылымдамадан өту жоспары.

40. Докторантурадағы оқу сабақтары инновациялық технологиялар мен оқытудың интерактивті әдістерін қолдана отырып жүргізілуі тиіс.

41. Оқу процесін жоспарлау кезінде жоғары оқу орны осы стандартқа [1-қосымшаға](#) сәйкес докторантураның білім беру бағдарламасының компоненттерін бөлу нормаларын басшылыққа алады.

### **3. Білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар**

42. Докторанттың оқу жүктемесінің көлемі оның оқу жылы бойына әрбір пән немесе оқу жұмысының түрін игеретін кредиттермен өлшенеді.

43. ПОҚ оқу жүктемесін жоспарлау кредитпен немесе аудиториялық оқу сабақтарын кесте бойынша немесе оқу жұмысының басқа түрлері үшін жеке бекітілген график бойынша оқытушының білім алушылармен байланыс жұмысының уақытын білдіретін академиялық сағаттармен жүзеге асырылады.

44. Студиялық және зертханалық сабақтардан өзге аудиториялық жұмыстың бір академиялық сағаты 50 минутқа тең. Студиялық сабақтар үшін бір академиялық сағат 75 минутқа және зертханалық сабақтар үшін 100 минутқа тең.

Докторант практикасының барлық түрлерінің, ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысының және қорытынды аттестаттаудың бір академиялық сағаты 50 минутқа тең.

45. Оқу жұмысының көлемін жоспарлау кезінде бір кредит:

- 1) семестр түріндегі академиялық кезең бойындағы докторанттың аудиториялық жұмысының;
- 2) докторанттың кәсіби практика кезіндегі жұмысының;
- 3) докторанттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысы (ДФЗЖ/ДЭЗЖ) кезінде ғылыми консультанттармен жұмысының;
- 4) докторанттың докторлық диссертацияны жазу мен қорғау бойынша жұмысының;
- 5) докторанттың кешенді емтиханға дайындық және оны тапсыру бойынша жұмысының 15 академиялық сағатына тең екенін ескеру қажет.

46. Білім алушылардың оқу жүктемесі академиялық сағаттардың ұзақтығымен және оқу жұмыстарының әр түрлері үшін академиялық сағатпен жүретін оқу сағаттарының көлемдерімен (50 минуттық байланыс сағаттары) айқындалады.

Аудиториялық жұмыстың бір академиялық сағаты 50, 75 немесе 100 минутқа тең болуы мүмкін. Аудиториялық жұмыстың бір сағаты 50, 75 немесе 100 минутқа тең болғандықтан, докторанттардың аудиториялық жұмысының академиялық сағаттары тиісінше ДӨЖ сағаттарымен толығады, осылайша докторанттың семестр түріндегі академиялық кезеңінің бір аптасындағы бір кредит жиынтық оқу жүктемесі 3 сағатқа тең болады.

Практиканың әр академиялық сағаты докторанттың қосымша жұмысының тиісті оқу сағаттарымен (50 минуттан) толықтырылады: педагогикалық практика үшін – 1 сағат, өндірістік практика үшін – 4 сағат және зерттеу практикасы үшін – 7 сағат.

Докторлық диссертацияның орындалуын қоса алғанда, ДФЗЖ/ДЭЗЖ-ның әрбір академиялық сағаты 7 сағаттық ДӨЖ-бен толықтырылады.

Қорытынды аттестаттаудың әр академиялық сағаты докторлық диссертацияны жазу және қорғау немесе кешенді емтиханға дайындық және оны тапсыру бойынша докторанттың оқытушымен байланыс жұмысының бір сағаты болып табылады. Докторантты қорытынды аттестаттаудың әр академиялық сағаты 6 сағаттық ДӨЖ-бен қамтамасыз етіледі.

47. Кредиттік оқыту технологиясында докторанттардың өздігінен орындайтын жұмыстарының көлемі артады, ол екі түрге бөлінеді: оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін докторанттың өзіндік жұмысы (ОДӨЖ) және докторанттың өзі орындайтын жұмысы (ДӨЖ).

48. Оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін докторанттың өзіндік жұмысы докторанттың оқытушымен байланыста орындалатын аудиториядан тыс жұмысының түрі болып табылады. ОДӨЖ оқу сабақтарының жалпы кестесіне кірмейтін жеке график бойынша орындалады.

49. ДӨЖ бен ОДӨЖ-дің өзіндік жұмыстың жалпы көлеміндегі арақатынасын жоғары оқу орны өзі анықтайды.

50. Дәріс пен практикалық (семинар) сабақтар кезіндегі докторанттың оқытушымен байланыс сағаттары жиынтығында әр байланыс сағаты 2 сағат ДӨЖ-бен қамтамасыз етіледі.

Студиялық және зертханалық сабақтар, докторанттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысы, қорытынды аттестаттау сияқты оқу жұмыстарының түрлері үшін ОДӨЖ жоспарлау қажеттілігін және оның көлемін жоғары оқу орны өзі белгілейді.

51. Докторантурадағы оқу жылы академиялық кезеңдерден, аралық аттестаттау кезеңінен, практикалардан, демалыстардан, докторанттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысынан және соңғы курста қорытынды аттестаттаудан тұрады.

52. Академиялық кезең ұзақтығы 15 апта болатын семестрден тұрады.

53. Әр академиялық кезеңнен кейінгі аралық аттестаттаудың/қорытынды бақылаудың ұзақтығы кемінде 1 аптаны құрайды.

Пән бойынша қорытынды бағада ағымдағы үлгерім бағасының үлесі 60 %-дан, ал қорытынды бақылау бағасының үлесі 30 %-дан кем болмауы тиіс.

54. Оқу жылы бойындағы демалыс ұзақтығы соңғы курстан өзге курстарда 5 аптадан кем болмауы тиіс.

55. Докторанттардың кәсіби практикасы бекітілген академиялық күнтізбе мен докторанттың жеке жұмыс жоспарына сәйкес осы стандартпен және мамандықтың ҰОЖ-бен белгіленген көлемде жүргізіледі.

56. Практикалардың ұзақтығы докторанттың практика кезіндегі 30 сағатқа тең апта бойғы (5 күндік жұмыс аптасы кезінде күніне 6 сағат) нормативті жұмысын уақытын есепке ала отырып, аптамен анықталады. Апта санын шығару үшін практиканың кредитпен есептелген көлемін тиісті практика түрінің байланыс сағатымен есептелген еңбек сыйымдылығына көбейту керек және оны докторанттың апта бойғы жұмысының ұзақтығына, яғни 30 сағатқа бөлу керек.

Практиканың 1 кредитінің еңбек сыйымдылығы педагогикалық практика үшін 30 сағатты (50 минуттан), өндірістік практика үшін 75 сағатты (50 минуттан), зерттеу практикасы үшін 120 сағатты (50 минуттан) құрайды. 1 кредитке сәйкес келетін практиканың ұзақтығы аптамен есептегенде педагогикалық практика үшін 1 аптаны, өндірістік практика үшін 2,5 аптаны, зерттеу практикасы үшін 4 аптаны құрайды.

57. Білім алушыларды қорытынды аттестаттау және ДҒЗЖ, ДЭЗЖ аптамен жоспарлау 54 сағатқа тең докторанттардың апта бойғы жұмысының нормативті уақытына (6 күндік жұмыс аптасы кезінде ДӨЖ-ді қоса есептегенде күніне 9 сағат) сүйене отырып анықталады.

58. ДҒЗЖ, ДЭЗЖ бір кредитіне докторант жұмысының 120 (15x8) сағаты, яғни 2,2 апта сәйкес келеді.

Қорытынды аттестаттаудың бір кредитіне 105 (15x7) сағат, яғни 2 апта сәйкес келеді. Оның ішінде 15 байланыс сағаты докторанттың оқытушымен жұмысына, 90 сағаты ДӨЖ-ге бөлінеді.

Кешенді емтиханға дайындалуға және тапсыруға 1 кредит, яғни 2 апта бөлінеді.

Докторлық диссертацияны (жобаны) ресімдеуге және қорғауға 4 кредит, яғни тиісінше 8 апта беріледі.

59. Докторлық диссертацияны орындау докторанттың ДҒЗЖ/ДЭЗЖ кезеңінде орындалады.

60. Докторанттардың қосымша оқу қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін, оқу жоспарларындағы академиялық айырмашылықты немесе академиялық қарызды жою үшін, игерген кредиттері өз ЖОО-да міндетті түрде қайта есепке алынатын жағдайда басқа ЖОО-да оқу пәндерін оқып-үйрену үшін, үлгерімнің орташа балын (GPA) көтеру үшін ұзақтығы кемінде 6 апта жазғы семестр (бітіруші курстан өзге курстарда) енгізілуі мүмкін.

61. Білім беру бағдарламасының ғылыми компоненті докторанттың ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмысынан, ғылыми жарияланымдарынан және докторлық диссертацияны жазуынан тұрады.

62. Философия докторын (PhD) немесе бейін бойынша доктор даярлау бойынша білім беру процесінің аяқталуының негізгі өлшемі докторанттың кемінде 75 кредитті, оның ішінде теориялық оқу бойынша кемінде 36 кредитті, сондай-ақ практиканың кемінде 6 кредитін, ДҒЗЖ/ДЭЗЖ кемінде 28 кредитін игеруі болып табылады.

Докторантураның білім беру бағдарламасын мерзімінен бұрын меңгеріп, диссертацияны сәтті қорғаған докторантқа оқу мерзіміне қарамастан PhD доктор немесе бейін бойынша доктор ғылыми дәрежесі беріледі.

63. Бейіндік докторантураны бітіруші педагогикалық мамандық пәндері циклін меңгерген және педагогикалық практикадан өткен жағдайда ғана ғылыми және педагогикалық қызметпен айналыса алады. Аталған цикл қосымша академиялық кезең

ішінде меңгеріледі (егер оқу жоспарында қарастырылмаған болса), оны аяқтаған соң негізгі дипломға тиісті сертификат беріледі.

64. Докторантураның білім беру бағдарламасының теориялық курсы толтық меңгерген, бірақ ғылыми-зерттеу компонентін орындамаған докторантқа ақылы негізде ғылыми-зерттеу компонентінің кредиттерін қайта игеруге және диссертацияны келесі оқу жылында қорғауға мүмкіндік беріледі.

65. Докторантураның білім беру бағдарламасының теориялық курсы толтық меңгерген, бірақ белгіленген мерзімде докторлық диссертацияны қорғамаған докторанттың докторантурада оқу мерзімі ақылы негізде ұзартылуы мүмкін.

66. Жоғары оқу орны докторантураның оқу процесін алынған лицензиясына сәйкес ұйымдастырады және білім беру қызметіне лицензиялау кезінде қойылатын біліктілік талаптарын сақтауы тиіс.

67. ЖОО білім беру қызметін тиісті материалдық-техникалық базамен, білікті профессорлар-оқытушылар құрамымен, кітапхана қорымен, Интернет және басқа да ақпараттық қорлармен, қаладан тыс жерлерден келген докторанттарды жатақханамен және докторанттарды басқа да қолдау қызметімен қамтамасыз етеді.

68. Материалдық-техникалық қамтамасыз етуге қойылатын талаптар:

Докторантура бағдарламаларын іске асыратын жоғары оқу орнында санитарлық-техникалық нормаларға сәйкес келетін және оқу жоспарында көзделген теориялық және практикалық даярлықтың барлық түрлерін жүргізуді, сондай-ақ докторанттың ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмыстарын тиімді өткізілуін қамтамасыз ететін материалдық-техникалық базасы (аудиториялық қор, компьютерлік сыныптар, зертханалар, құрал-жабдықпен қамтамасыз ету, қор материалдары) болуы тиіс.

69. Ғылыми зерттеулерді қоса алғанда докторанттарды даярлаудың білім беру бағдарламаларын әзірлеуге қойылатын талаптар.

Философия докторы (PhD) және бейіні бойынша доктор даярлау бағдарламаларын іске асыратын жоғары оқу орындары қажетті оқу-әдістемелік құжаттарды (оқу жұмыс жоспары, оқу пәндерінің және практикалар бағдарламалары, ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмыстарының бағдарламалары және т.б.) әзірлейді және бекітеді.

Оқу пәндерінің бағдарламаларын докторантураның білім беру бағдарламаларын іске асыратын жоғары оқу орны осы стандарттың және докторантураның мамандықтары бойынша ҰОЖ негізінде әзірлейді.

Кәсіптік дайындық жағынан докторантураның білім беру бағдарламалары PhD доктор немесе бейіні бойынша доктор даярлаудың аккредиттелген бағдарламаларын іске асыратын жоғары рейтингті шетелдік жоғары оқу орындары мен ғылыми орталықтардың тәжірибелерін зерделеу негізінде әзірленуі тиіс.

70. Оқу әдістемелік және ақпараттық қамтамасыз етуге қойылатын талаптар.

Оқу процесін оқу-әдістемелік және ақпараттық қамтамасыз ету докторанттардың докторантураның білім беру бағдарламасын сапалы меңгеруіне кепілдік беруі тиіс.

Білім беру бағдарламасын іске асыру халықаралық ақпараттық желілерге, электронды деректер қорларына, кітапхана қорына, компьютерлік технологияларға, оқу-әдістемелік және ғылыми әдебиеттерге еркін қол жеткізу мүмкіндігімен қамтамасыз етілуі тиіс.

Ақпараттық және оқу-әдістемелік қамтамасыздандырылу докторанттың өзіндік жұмысын біртіндеп белсендіруге негізделген болуы керек.

Кітапхана қоры мен электронды және магнитті тасымалдаушылардағы оқу әдебиеттерімен қамтамасыздандыру білім беру қызметін лицензиялау кезінде қойылатын біліктілік талаптарына сәйкес келуі тиіс.

71. Практикалар мен ғылыми тағылымдамаларды ұйымдастыруға қойылатын талаптар.

Практика ғылыми, кәсіби қызметтегі практикалық дағдыны қалыптастыру мақсатында жүргізіледі.

Докторантураның білім беру бағдарламасында мыналарды қамтылуы тиіс:

1) философия докторы (PhD) бағдарламасы бойынша білім алушылар үшін педагогикалық және зерттеу практикалары (көлемі 3+3 кредиттен кем болмауы тиіс);

2) бейіні бойынша докторантура бағдарламасы бойынша білім алушылар үшін кәсіби практика (көлемі 6 кредиттен кем емес).

Педагогикалық практика оқу процесінен қол үзбей теориялық оқу кезеңінде өткізілуі мүмкін. Осы ретте докторанттар бакалавриат пен магистратурада сабақ жүргізуге тартылуы мүмкін.

Докторанттың зерттеу практикасы отандық және шетелдік ғылымның жаңа теориялық, әдіснамалық және технологиялық жетістіктерін зерттеу, сондай-ақ ғылыми зерттеулердің заманауи әдістерін практикада қолдану, диссертациялық зерттеудегі эксперименттік деректерді өңдеу мен интерпретациялау дағдыларын бекіту мақсатында жүргізіледі.

Докторанттың өндірістік практикасы оқу процесінде алынған теориялық білімді түйіндеу және кәсіби деңгейін арттыру мақсатында жүргізіледі.

Зерттеу және өндірістік практикалардың мазмұны докторлық диссертацияның тақырыбымен анықталады.

72. Философия докторы (PhD) бағдарламасы бойынша білім алушының ғылыми-зерттеу жұмысына қойылатын талаптар:

Докторанттың ғылыми-зерттеу жұмысы:

1) докторлық диссертация қорғалатын мамандықтың негізгі проблематикасына сәйкес болуы;

2) өзектілігі, ғылыми жаңалығы мен практикалық маңыздылығының болуы;

3) ғылым мен практиканың қазіргі теориялық, әдістемелік және технологиялық жетістіктеріне негізделуі;

4) компьютерлік технологияны пайдалана отырып мәліметтерді өңдеудің және интерпретациялаудың заманауи әдістеріне негізделуі керек;

5) ғылыми зерттеулердің қазіргі әдістерін қолдана отырып орындалуы;

6) қорғалатын негізгі ережелер бойынша ғылыми-зерттеу (әдістемелік, практикалық) бөлімдерінің болуы тиіс.

73. Бейіні бойынша доктор бағдарламасы бойынша білім алушының эксперименталды-зерттеу жұмысына қойылатын талаптар:

Докторанттың эксперименталды-зерттеу жұмысы:

1) докторлық диссертация қорғалатын мамандықтың негізгі проблематикасына сәйкес келуі;

2) өзектілігі, ғылыми жаңалығы мен практикалық маңыздылығының болуы;

3) ғылымның, техниканың және өндірістің заманауи жетістіктеріне негізделген және нақты практикалық ұсыныстары, кешенді сипаттағы басқару мәселелерінің өзіндік шешімдерінің болуы;

4) алдыңғы қатарлы ақпараттық технологияларды қолдана отырып орындалуы;

5) қорғалатын негізгі ережелер бойынша эксперименталды-зерттеу (әдістемелік, практикалық) бөлімдерінің болуы тиіс.

74. Ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмысының нәтижелерін докторант әр академиялық кезеңнің соңында қысқаша есеп түрінде ресімдейді.

ДФЗЖ/ДЭЗЖ шеңберінде докторанттың жеке жұмыс жоспарында міндетті түрде шетелдік ғылыми тағылымдамадан өтуі қарастырылады.

75. Докторанттың ғылыми-зерттеу/эксперименталды-зерттеу жұмысының ең соңғы қорытындысы докторлық диссертация болып табылады.

Докторлық диссертацияның тақырыбы оның өзектілігін есепке ала отырып докторантураға қабылданғаннан кейін екі айдан кешіктірілмей анықталады. Диссертациялық зерттеудің бағыты, әдетте, ұлттық басымдықтармен не мемлекеттік бағдарламалармен не іргелі немесе қолданбалы зерттеу бағдарламаларымен байланысты болуы тиіс.

76. Докторлық диссертацияның негізгі нәтижелері осы стандарттың [27-тармағына](#) сәйкес жариялануы тиіс.

77. Докторлық диссертацияның мазмұны мен ресімделуіне, оларды даярлау мен қорғауға қойылатын талаптар білім беру саласындағы уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерімен айқындалады.

78. Докторлық диссертация міндетті түрде Ұлттық ғылыми-техникалық ақпарат орталығы жүзеге асыратын авторға және ақпарат көзіне сілтемесіз мәліметті пайдалану туралы (диссертацияда плагиаттың бар-жоғына) тексеруден міндетті түрде өтуі тиіс.

79. ЖОО-ның кадрлық құрамына қойылатын талаптар лицензиялау кезінде білім беру қызметіне қойылатын біліктілік талаптарымен анықталған.

Жоғары оқу орнының оқытушысы оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларының талаптарын ұстанған жағдайда оқу сабақтарын ұйымдастыру мен өткізудің әдіс-тәсілдері мен нысандарын, оқытудың әдістерін еркін таңдауға құқылы.

80. Ғылыми мектептер ел аумағында немесе халықаралық деңгейде танылған болуы тиіс.

Танымдылық индикаторларына жоғары импакт-факторы бар ғылыми басылымдарда жарық көрген мақалалар, шетелдік әріптестермен бірге орындалатын халықаралық және отандық ғылыми жобалар жатады.

81. Оқытушы кадрлар оқытудың заманауи интерактивті әдістері мен технологияларын меңгеріп, оларды оқу процесінде пайдалана білуі тиіс.

82. Докторантқа оқуға қабылданғаннан кейінгі екі айдың ішінде докторлық диссертацияға жетекшілік жасау үшін ғылыми жетекші тағайындалады.

Докторанттың ғылыми жетекшілігі мен зерттеу тақырыбы ғылыми кеңестің шешімі негізінде жоғары оқу орны ректорының бұйрығымен бекітіледі.

83. Докторанттарға ғылыми жетекшілікті ғылым докторлары мен кандидаттарының, философия (PhD) докторларының ішінен сайланған, құрамы кемінде 2 адамнан тұратын және олардың біреуі шетелдік жоғары оқу орнының ғалымы болып табылатын консультациялық комиссия атқарады («Әскери іс және қауіпсіздік» мамандықтар тобын қоспағанда).

Аталған ғылым саласында (мамандық бейіні бойынша) ғылыми зерттеулермен белсенді түрде айналысатын және ғылыми жетекшілік жасау тәжірибесі бар тұлғалар ғылыми консультанттар бола алады.

#### **4. Білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар**

84. Оқытудың нәтижелері Дублин дескрипторларының 3-деңгейі (докторантура) негізінде анықталады және құзыреттер арқылы көрінеді. Оқыту нәтижелері бағдарламаның барлық деңгейінде де, жеке пәннің, модульдің деңгейінде де сипатталады.

Үшінші деңгейдегі дескрипторлар:

1) зерттеу саласындағы жүйелі түсініктерді, осы салада қолданылатын зерттеу әдістерін қолдану шеберлігін көрсету;

2) ғылыми зерттеулердің кешенді процесін жоспарлау, әзірлеу, іске асыру және түзету;

3) өзінің ұлттық немесе халықаралық жариялануға тұрарлық ерекше зерттеулерімен ғылыми саланың шекараларын кеңейтуге үлес қосу;

4) жаңа және күрделі идеяларды сыни тұрғыда талдау, бағалау және жинақтау;

5) өзінің білімін және жетістіктерін әріптестеріне, ғылыми қоғамдастыққа және қоғамға жеткізу;

6) білімге негізделген қоғамның дамуына септігін тигізу қабілеттерінің болуын қарастырады.

85. Докторантураның жалпы құзыреттіліктері:

1) мынадай:

ғылым эволюциясындағы парадигмалардың ауысуы мен дамуының негізгі кезеңдері туралы;

жаратылыстану (әлеуметтік, гуманитарлық, экономикалық) ғылымдарының пәндік, дүниетанымдық және әдіснамалық ерекшеліктері туралы;

білімнің белгілі бір саласындағы ғылыми мектептер мен олардың теориялық және практикалық жаңалықтары туралы;

белгілі бір саладағы әлемдік және қазақстандық ғылымның ғылыми тұжырымдамалары туралы;

ғылыми жаңалықтарды практикалық қызметке ендіру тетіктері туралы;

ғылыми қоғамдағы қарым-қатынас нормалары туралы;

ғалым-зерттеушінің педагогикалық және ғылыми этикасы туралы түсінігінің болуы;

2) мыналарды:

жаһандану мен интернационализацияландыру жағдайында отандық ғылымның дамуының заманауи үрдістерін, бағыттары мен заңдылықтарын;

ғылыми танымның әдіснамасын;

белгілі бір саладағы әлемдік және қазақстандық ғылымның жетістіктерін;

ғылым мен білімнің әлеуметтік жауапкершілігін (сезінуі және қабылдауы);

халықаралық ынтымақтастық пен ғылыми байланысты жүзеге асыруға мүмкіндік беретін кемінде бір шет тілін кәсіптік деңгейде білуі қажет;

3) мыналарды:

ғылыми зерттеулер үдерісін ұйымдастыруды, жоспарлауды және іске асыруды;

зерттеу саласындағы әртүрлі теориялық тұжырымдамаларды талдауды, бағалауды, салыстыруды және қорытынды жасауды;

әртүрлі деректерден алынған ақпараттарды талдауды және өңдеуді;

заманауи теориялар мен талдау әдістері негізінде академиялық тұтастықпен сипатталатын ғылыми зерттеулерді өз бетімен орындауды;

ғылыми танымның шекарасын кеңейте отырып, өзінің жаңа ғылыми ойларын айтуды, өзінің білімі мен ойларын ғылыми қоғамдастыққа жеткізуді;

зерттеудің заманауи әдіснамасын тандап, оны тиімді қолдануды;

өзінің кәсіби дамуын жоспарлауды және болжауды білуі тиіс;

4) мынадай:

әртүрлі ғылыми ойлар мен теорияларды сыни тұрғыда талдау, бағалау және салыстыру;

ғылыми қызметте талдау және эксперимент жүргізу;

зерттеулер нәтижелерін жоспарлау және болжау;

халықаралық ғылыми форумдарда, конференциялар мен семинарларда шешендік өнер және көпшілік алдында сөйлеу;

ғылыми хат пен ғылыми байланыс;

ғылыми зерттеулер процестерін жоспарлау, үйлестіру және іске асыру;

зерттеу саласында жүйелі түсінік пен таңдап алынған ғылыми әдістердің сапалылығы мен нәтижелілігін көрсете білу;

ғылыми іс-шараларда, іргелі ғылыми отандық және халықаралық жобаларға қатысу;

басқарудағы көшбасшылық және ұжымды басқару;

ғылыми және ғылыми-педагогикалық қызметке жауапкершілікпен және шығармашылықпен қарау;

заманауи ақпараттық және инновациялық технологияларды қолдана отырып, патенттік ізденіс жүргізу мен ғылыми ақпаратты беру тәжірибесі;

ғылыми жаңалықтар мен туындыларға зияткерлік меншік құқығын қорғау;

шет тілінде еркін сөйлесу дағдысының болуы тиіс;

5) мынадай:

ақпараттар ағымының жедел жаңару және жедел өсу жағдайындағы ғылыми және ғылыми-педагогикалық қызмет саласында;

теориялық және эксперименттік ғылыми зерттеулер жүргізуде;

ғылыми зерттеуде теориялық және қолданбалы міндеттерді қою мен оларды шешуде;

белгілі бір саладағы мәселелерге кәсіби және жан-жақты талдау жүргізуде;

тұлғааралық қарым-қатынас және адам ресурстарын басқару мәселелерінде;

мамандарды жоғары оқу орнында даярлау мәселелерінде;

ғылыми жобалар мен зерттеулерге сараптама жүргізуде;

үнемі кәсіби өсуді қамтамасыз етуде құзыретті болуы қажет.

86. Арнайы құзыреттер докторантураның әрбір мамандығы бойынша қоғамның әлеуметтік сұраныстары мен жұмыс берушілердің талаптарын ескере отырып әзірленеді.

87. Міндетті минимум мен жоғары оқу орны ұсынатын оқу жүктемесінің көлемі аясында алынған білім деңгейі әртүрлі бақылаулар арқылы қамтамасыз етіледі.

88. Докторанттардың оқу жетістіктерін бақылау және олардың оқу пәндері немесе модульдер бойынша білімін бағалауды оқу процесінің межелік кезеңдерінде (әр академиялық кезең мен оқу жылы аяқталған кезде) Офис регистратор (бөлім, сектор) жүргізеді және бақылау мен бағалау білім берудің қорытынды нәтижесіне бағдарлануы тиіс.

89. Білім алушылардың оқу жетістіктерінің тарихын Офис регистратор есепке алып отырады және докторанттардың белгіленген нысандағы транскрипінде көрінеді.

Транскрипт докторантқа білім алудың кез келген кезеңінде оның жазбаша өтініші негізінде беріледі.

90. Докторанттың білімін, іскерлігін, дағдысын және құзыреттерін бақылау оларды қорытынды аттестаттау кезінде жүргізіледі.

91. Білім алушыларды қорытынды аттестаттау академиялық күнтізбеде және мамандықтардың жұмыс оқу жоспарында көрсетілген мерзімде кешенді емтихан мен докторлық диссертацияны қорғау нысанында мынадай құжаттарға сай өткізіледі:

1) Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығымен бекітілген Білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау жүргізудің үлгі ережесі;

2) Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 31 наурыздағы № 127 бұйрығымен бекітілген Ғылыми дәрежелер беру ережесі;

3) Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 31 наурыздағы № 126 бұйрығымен бекітілген Диссертациялық кеңес туралы үлгілік ереже.

92. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті жүргізген сараптама қорытындысы бойынша оң шешім шығарған кезде докторантураның білім беру бағдарламасын толық орындаған және докторлық диссертацияны сәтті қорғаған тұлғаларға философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор ғылыми дәрежесі және мемлекеттік үлгідегі диплом мен дипломға қосымша (транскрипт) беріледі.

**Жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына 1-қосымша**

**PhD докторантурасының білім беру бағдарламасының компоненттерін бөлу нормасы (оқу мерзімі 3 жыл)**

| № | Қызмет түрлері                                                                                                     | Кредит саны | Апт а саны | Жалпы сағат саны | оның ішінде                                   |        | Орташа апталық жүктеме |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|------------|------------------|-----------------------------------------------|--------|------------------------|
|   |                                                                                                                    |             |            |                  | аудиториялық/оқытушымен байланыстағы сағаттар | ДӨЖ    |                        |
| 1 | 2                                                                                                                  | 3           | 4          | 5                | 6                                             | 7      | 8                      |
| 1 | Теориялық оқыту (1:2)                                                                                              | 36          | 30         | 1620             | 540                                           | 1080   | 54,00                  |
| 2 | Докторлық диссертациясын орындауды қоса алғанда докторанттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысы (1:7) | 28          | 62         | 3360             | 285                                           | 3075   | 54,55                  |
| 3 | Қорытынды аттестаттау (1:6)                                                                                        | 5           | 10         | 525              | 75                                            | 450    | 52,50                  |
|   | Барлығы                                                                                                            | 69          | 102        | 5505             | 900                                           | 4605   |                        |
| 4 | Практика (кәсіби), оның ішінде..:                                                                                  | 6           | 15         | 450              | 90                                            | 360    | 30,0                   |
|   | 1) педагогикалық (1:1) + зерттеу (1:7) немесе                                                                      | 3 3         | 3 12       | 90 360           | 45 45                                         | 45 315 | 30,0 30,0              |
|   | 2) өндірістік (1:4)                                                                                                | 6           | 15         | 450              | 90                                            | 360    | 30,0                   |
| 5 | Демалыс                                                                                                            |             | 25         |                  |                                               |        |                        |

|   |                                              |    |     |      |     |      |  |
|---|----------------------------------------------|----|-----|------|-----|------|--|
| 6 | Емтихан сессиясы (3x2 апта)                  |    | 6   |      |     |      |  |
|   | Барлығы (52 апта x 3 жыл – 8 апта =148 апта) | 75 | 148 | 5955 | 990 | 4965 |  |

1. Философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор ғылыми дәрежесін алу үшін мамандық бойынша ҮОЖ-да жоспарланған кредиттерге қарамастан білім алушы теориялық оқудан кемінде 36 кредит, практикадан кемінде 6 кредит және докторанттың ғылыми-зерттеу (эксперименталды-зерттеу) жұмысынан кемінде 28 кредит меңгеруі тиіс.

2. Кешенді емтиханға 1 кредит, докторлық диссертацияны ресімдеу мен қорғауға 4 кредит жоспарланады (мамандықтың ҮОЖ-да жоспарланған кредиттер санына қарамастан).

3. Практикаға бөлінген кредиттер саны кемінде 6 кредит болуы керек және оның жалпы санын ЖОО өзі анықтайды.

4. Қызмет түрлеріне қарай апта саны өзгеруі мүмкін, бірақ докторанттың орташа апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы тиіс.

5. Демалыс ұзақтығы соңғы курстан өзге курстарда 5 аптадан кем болмауы керек. 5 аптадан артық демалыс уақытын жоғары оқу орны өздігінен қызметтің басқа түрлеріне қайта бөле алады.

6. Педагогикалық практиканы оқу процесінен қол үзбей теориялық оқытумен қатар өткізген дұрыс. ДҒЗЖ оқытудың басынан бастап жоспарлаған және теориялық оқытумен немесе зерттеу практикасымен қатар өткізген дұрыс. Қызметтің әр түрін қатар жоспарлаған жағдайда осы қызмет түрлері бойынша апталық жүктеме азайтылып, тиісінше олардың апта саны артуы қажет, бірақ докторанттың орташа апталық жүктемесі 57 сағаттан аспауы тиіс.